

Dissertatio de deglutitione, vel deglutitorum in cavum ventriculi descensu impeditis / [Anton de Haën].

Contributors

Haen, Anton de, 1704-1776.

Publication/Creation

Neapoli : Typis Joseph Mariae Porcelli, 1778.

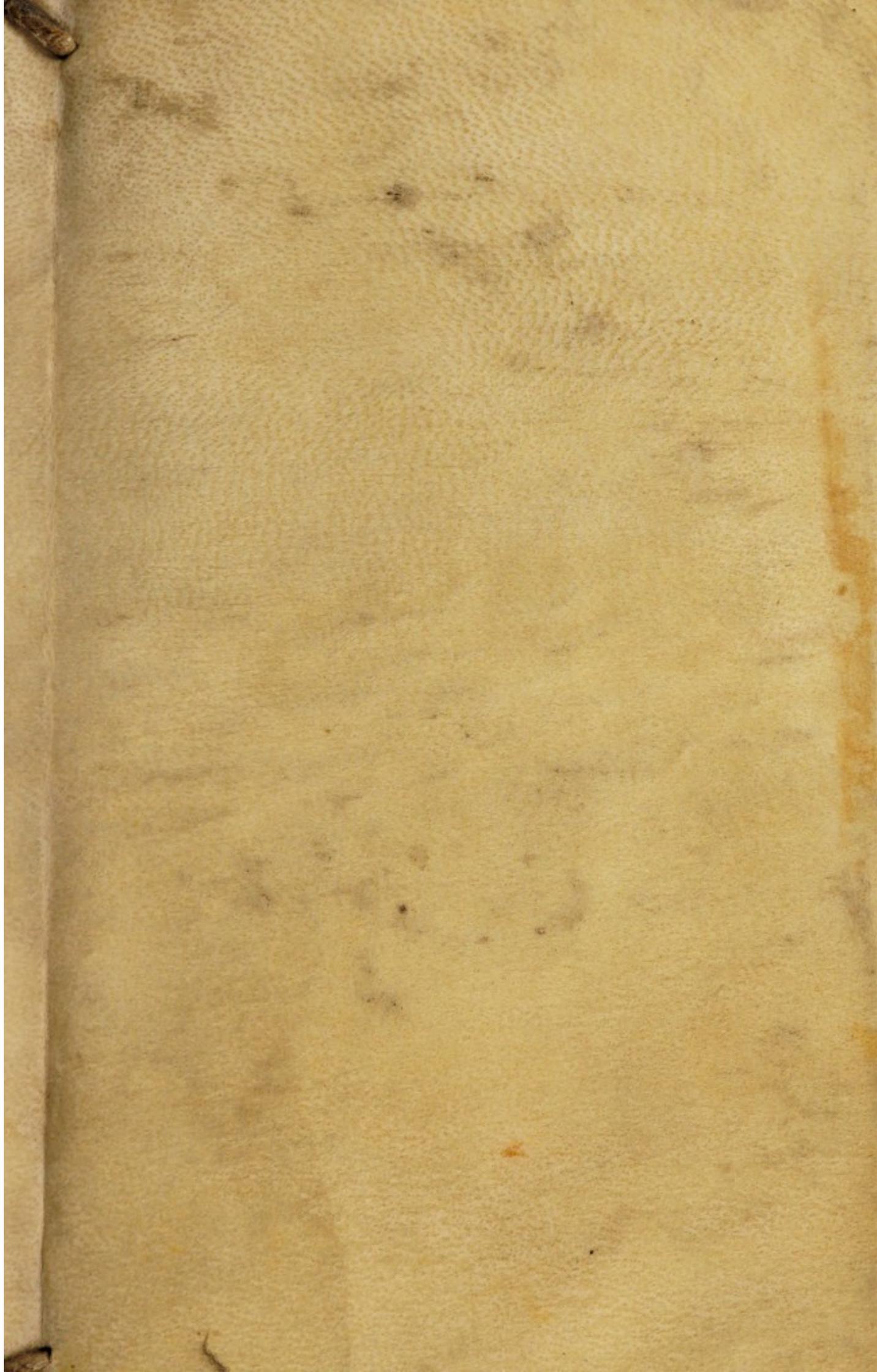
Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/xsn9cdzh>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

156

Al (half-titled) wanting.

27,151 / B

HAEN, A. de

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30503103>

ANTONII DE HAEN

MEDICI HAGABATAVI

DISSERTATIO

DE

DEGLUTITIONE,

Vel Deglutitorum in cavum
Ventriculi *Descensu*
impeditis.

NEAPOLI MDCCLXXVIII.

Sumptibus FELICIS IPPOLITI Bibliopolæ
Superiorum Permissu.

APPROVED BY THE
ROYAL SOCIETY OF MEDICINE
AND THE ROYAL SOCIETY OF PHYSICIANS
FOR PUBLICATION.

of the
Ventilatory Apparatus

308936

THE
BIBLIOPHILE SOCIETY
OF GREAT BRITAIN
AND IRELAND

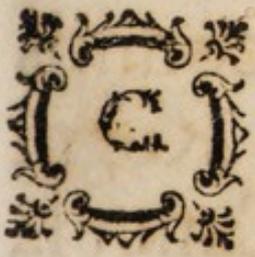
VIRO NOBILISSIMO CELEBERRIMO

GERARDO VAN SWIETEN,

Augustissimorum Imperatorum Romanorum
Archiatro & Bibliothecario, totius
Medicinæ per Austriam, &c.
Præsidi perpetuo, Acad.
Scient. Reg. Paris. Mem-
bro, &c. &c. &c.

ANTONIUS DE HAEN,

MEDICUS HAGABATAVUS.

 Consideranti mihi sæpenu-
mero, atque animo dolen-
ti iniquam bonorum edicorum
sortem, qua contigit ut iidem tum
ab Suis, sive invidis, sive scio-
lis, eadem in arte Sociis; tum
a cæteris pæne omnibus Morta-

libus, vel plebeis, vel etiam
 Literatis, utrisque tamen Rei
 medicæ æque rudibus; quotidie
 lacefcantur, excipiantur calum-
 niis, condemnenturque: immo
 ut Sagis, Aniculis, Circum-
 scriptoribus quibuscumque, lau-
 dis sæpe plus deferri, plus e-
 tiam fidei, quam Medicis, so-
 leat adhiberi: in mentem quan-
 doque venit magni Francisci
 de Verulamio, Vice-comitis
 S. Albani, Angliæque Regni
 sub Carolo secundo Cancel-
 larii, hac de re Sententia,
 Libr. IV. de augm. scientiar.
 „ Ex hoc dic sodes, inquit,
 „ quid sequitur? Nempe ut
 „ Medici ita secum, quemad-

„ modum Salomon in re gra-
 „ viore: Si unus, & Stulti,
 „ & meus, eventus erit,
 „ quid mihi prodest quod ma-
 „ jorem Sapientiae dedi ope-
 „ ram? Eccl. cap. 2. “ Sus-
 „ picaturque egregius Autor hinc
 „ proficisci, ut plures Medicos
 „ aliis in artibus atque scientiis
 „ invenias excellentes, qui iidem
 „ magna eruditione in Professio-
 „ ne propria non clueant. Id-
 „ que haud aliam ob causam,
 „ quam „ quod arbitrentur parum
 „ ipsis interesse, vel ad existi-
 „ mationem, vel ad lucrum,
 „ utrum Artis suae mediocrita-
 „ tem, an perfectionem in ea
 „ majorem, assequantur. Mor-

„ bi enim tædia, Vitæ dulce-
 „ do, Spei fallacia, & Ami-
 „ corum commendatio, efficiunt
 „ ut homines facile in Medi-
 „ cis qualibuscumque fiduciam
 „ collocent, &c. “ Talem pro-
 fecto, Vir Celeberrime, co-
 gitationem arbitror abjectos
 subire animos illorum posse, qui
 Officium Medici, atque Digni-
 tatem, metiri soleant fama,
 honore, pecuniis; eorum vero,
 quos recta Ratio, maxime au-
 tem quos Religio gubernet,
 nequaquam. Hæc quippe docet
 nos, hæc nos cogit, animo
 longe alio Medicorum officium
 intueri: *Esse scilicet eos a DI-*
VINA PROVIDENTIA eo
 de-

destinatos, ut quæcumque Vitæ
 humanæ in Sanitate tuendæ,
 labentique refarciendæ, quon-
 dam sint prodesse visa, hæc il-
 li, qua sedulitate, atque accu-
 ratione, & possint, & debeant,
 cognoscere studeant, satagantque
 intelligere: quæ vero obscura,
 quæve prorsus latitent abscon-
 dita, hæc eadem eruere e te-
 nebris, ac memoriæ prodere,
 quovis molimine pertentent.
 Lege porro inviolabili eosdem,
 id ut assequantur, teneri. Fu-
 turum etenim diem, cum SU-
 PREMUS JUDEX, quæ Cui-
 que commiserit, confususque Ta-
 lenta sit, cum fœnore sit repe-
 titurus. Quæ quidem attenda
 qui

x
qui mente considerat, næ ille,
Optime Van Svvieten, tum
generose, tum alacriter, studio
incumbet medico. Te sane hoc
incedentem tramite video no-
cturno diurnoque labore in
publica Languentis orbis com-
moda indefesse incumbentem,
ætatem consumentem, viresque.
Hac eadem via omnibus per-
gendum, quibus & Hominis,
& Hominis Christiani, versetur
in pectore animus. Conamen
igitur hocce meum cum arduum,
tum forsitan temerarium, æqui-
velis bonique consulere; quod
eodem formatum principio, eo-
dem confectum animo sit. Mor-
bum rariorem quidem olim,

nunc

nunc autem frequentiore[m] ob-
 servaveram, descriptum vere
 medicè quod sciam, a nemine,
 a nemine communicatum. Mea-
 rum proinde partium evulgare,
 quæ de Œsophagæis morbis
 observassem, arbitratus, paucula
 hæc Sapientioribus, ac præpri-
 mis Tibi, emendanda, & au-
 genda, & perpolianda offerre,
 dicare, consecrare, decrevi.
 Atque hac ratione fatebere me
 morem gessisse salutari ejusdem
 Verulamii monito, quo Meden-
 tes Libr. cit. perstringat acer-
 rime. „ In inquisitione, ait,
 „ illorum de morbis, inveniunt
 „ morbos complures, quos in-
 „ sanabiles decernunt, alios
 „ jam

„ jam inde a principio Mor-
 „ borum , alios post talem
 „ quampiam periodum . Ita ut
 „ L. yllæ , & Trium_Virorum
 „ Proscriptiones res nihili fue-
 „ rint , præ Medicorum Pro-
 „ scriptionibus , per quas tot
 „ homines iniquissimis edictis
 „ morti dedunt . Quorum tamen
 „ plurimi minore cum difficul-
 „ tate evadunt , quam illi olim,
 „ inter Proscriptiones Roma-
 „ nas . Neque igitur dubitabo
 „ inter Desiderata reponere
 „ opus aliquod de Curationi-
 „ bus morborum , qui habentur
 „ pro Infanabilibus , ut
 „ evocentur & excitentur Me-
 „ dici aliqui egregii , & ma-

„ gna-

„ gnanimi , qui huic operi ,
 „ quantum largitur natura re-
 „ rum , incumbant ; quando hoc
 „ ipsum , Istos morbos pro-
 „ nuntiare insanabiles , ne-
 „ glectum & incuriam veluti
 „ Lege sanciat , & ignoran-
 „ tiam ab infamia eximat .

Benigno igitur , Vir Cele-
 berrime , Amicorum Integer-
 rime , quod facere soles , ani-
 mo , hasce accipias , inspicias-
 que pagellas ; quas cum perce-
 pero haud plane indignas Tibi
 videri , deinceps de quibusdam
 peculiaribus Abdominis morbis,
 vitam DEO viresque largiente,
 augere audebo . Vale erudito-
 rum Decus , honor Artis , &

Ornamentum; meque; quod fa-
cis abunde, tuo & amore pro-
sequere, & favore! Vale!

Dabam Haga-Bataavorum 24. Octobris 1750.

DISSERTATIO

DE IMPEDITA

Vel Deglutione, vel Deglutorum in cavum Ventriculi Descensu

PROŒMIUM.

Orbi Œsophagi cum minus distinctè ab Autoribus medicis descripti, novique ac plane insoliti subinde illi, vix perspecti habeantur, in

animum induxi obscurum hoc, atque insuetum morborum genus, paucis tractare.

Creberrimus est, teterrimusque simul, atque etiam Natura diu latens & Causa, de quo acturus sum, morbus: ingentes adducens miseriae, perdiuturnus, mortem miserrimam inferens.

Creberrimum ajo, quod hodie vim hominum soleat innumerabilem prosternere; horrendum itidem ac teterrimum, quippe qui varia cala-

calamitatis, doloris & sævi & frequentis, vix-
que tolerandæ anxietatis fœcundus, tandem
veris *Tantali* pœnis enecet homines. Verum
simul diu latentem dico natura, causaque: si-
quidem in principio aliorum morborum specie
fallens, vix nisi adoleverit, curamque respuat,
internoscitur; notione autem vaga admodum
nobis cognitus, ignoratur fere quoad Causam,
unde pronoscatur, quoad Naturam, qua con-
stet.

Rarior Cadaverum inspectio hoc morbo de-
natorum effecit, ut quæ intellectu difficilis per
se Morbus esset, obscuriore loco demersus
hæreret: quam veram nihilominus, quam cer-
tam, quamque unicam viam esse, qua posset
detegi, intelligi causis, apte curari, affirmare
ausim. Idcirco captans occasiones quascunque,
easdemque fortunatas nonnunquam adeptus, in
Cadaveribus causam rimatus sum: quam in
varis variam, in nonnullis singularem, in
multis multiplicem, tum in his secandis cada-
veribus, tum etiam in recentium auctorum
perscrutandis monumentis, inveni, examinavi,
adnotavi.

Porro qui inchoet Morbus; quibusque in
notescat Phænomenis; quomodo crescat, pe-
rennet, extinguat: erit primo dicendum: de-
inceps quæ ex inspectis didicerimus cadaveri-
bus: tum adornanda erit Expositio, quæ caste,
& quoad ejus fieri possit, perspicue, accura-
teque,

teque, Causarum atque Symptomatum rationem doceat: apta demum curandi inquirenda Methodus. Porro, quo possit Morbus accuratius distingui ab aliis quibusdam Morbis, qui speciem præ sese gerant eandem, causam diversam habeant, eosdem breviter, quoad ejus facere possum, recensabo. Neve multa verborum ambage tædiosus sim, trita impeditæ Deglutionis voce morbum appellabo: quamvis haud pauci sunt, qui facile deglutiant, potissimumque difficultate deglutita in Ventriculum protrudendi laborent.

C A P U T I.

Historia morbi.

Quos invadere homines morbus infit, hi deglutientes levem percipere sese transeuntibus deglutitis solidioribus obicem, sensim molestiorem, progressu temporis dolentem, conqueruntur. Quem equidem dolorem, quiescente aliquantisper gula, silentem affirmant; molestiam minime. Sedem mali alii superiorem Cæsophagi regionem indigitant, mediam alii, nonnulli inferiorem. Quin ipsum pati Ventriculum, quandiu is in digerendo sit, quibusdam contingit. Progrediente malo ab alimento molliore, tandem & ab ipsis liquidis, eodem prorsus modo afficiuntur. Suntque, quos inanis Ventriculi atque Cæsophagi, an-

xius quidem , sed levior , dolor occupet ; re-
 pleti , gravior . Nec defuere omnino , qui li-
 quida ægerrime , solida commode , transmittent .
 Plerisque insipidæ Lymphæ copia ingens
 e gula in os adscendit , ore elabitur : præcor-
 diis , tunc temporis , debilibus , & , ut ipsi a-
 junt , algentibus . Omnibus autem Flatuum vis
 magna , vacuo Ventriculo frequenter , in ipso
 deglutitionis actu continuo , gutture exploditur :
 quibus commode emissis , leve solamen miseri
 percipiunt ; non , ægerrimeve explosis , vali-
 das anxietates . At vero , quod mireris , eve-
 niunt intervalla pluribus lætissima , ut totum
 fere exulasse malum autument : vix paucis ta-
 men perdurantia diebus ; quin imo mox eva-
 nida , ubi Ovantes fere ægri , grato ac durio-
 re alimento expleverint se : Nonnullis vero vix
 tantilla observatur intercapedo Calamitatum .
 Capit malum in dies augmentum , marcore Cor-
 pus evanescit , vitæ tædium subnascitur , quod
 quævis hauriendi abliguriendique fervente acti
 desiderio , sumere eadem propter impeditam
 deglutiendi nequeunt functionem . Nec jam ,
 ut superiore tempore , limpida eructatur aqua ,
 sed spissior materies , lentiorque & tenacior ,
 subinde fætida , screatu frequenti , deglutitioni
 individuo potissimum comite , e gula in Os
 ipsum expressa . Laborant in viis primis acido
 plerique manifesto ; quibus tamen ipsis in ran-
 corem oleosa , calefcentia in putridam na-
 turam

turam sæpe verti observantur. His ærumnis nonnulli tribus annis quatuorve, alii sesquianno, alii anni integri, quidam paucorum mensium spatio, fatigati, cedunt fati.

Obscuriorem autem natura Morbum cum dixerim esse, variasque, unde proficiscatur, causas habere; medicam ægrorum historiam, eorundemque mortuorum anatomen, quæ id, quod dixi, demonstrent, ordine recenserebo.

C A S U S P R I M U S .

Historia morbi variis casibus asserta.

Quinquagenariæ mulieri pessimo, eoque lento, scorbuto affectæ, fluxu menstruo a longa die carenti, cæpit minui appetitus; spasmi circum præcordia, flatus molesti, iique frequentes, adesse; анги fauces, in œsophago morari clavicularum altitudine deglutita; limpidior latex ipsi, maxime jejunæ, ex Ventriculo in Os eructari; alvus tarda esse; præcordiorum anxietates percipi, sævique dolores; vires collabi, totum contrahere corpus marcorem. Limpidæ fluori successit deinceps frequens glutinosæ materieî scretus, copia in dies vique auctior. Tum laboriosa admodum, maxime solidorum, deglutitio, eaque haud expers doloris. Mitius quandoque affligentes hæ tantæ ærumnæ, imo fere integræ silentes, incredibile dictu quam subito ferocirent, vi auctæ ac diu-

turnitate! Febre tandem correpta malier, vigiliis defatigata, nec nisi Collo primum erecto, capite dein retroacto, deglutire valens, miserrime interiit; decem ferme mensium spatio cum tantis miseriis colluctata.

Inspectum Cadaver teterrima mepthi infectum, exhibuit situm Ventriculi perpendicularem fere, dexteriore sua parte pollicem latum infra umbilicum propulsi, materie flatulenta, utroque constricto ore, pleni Superiori autem ori circumfusa deprehendi dura, numero plura, corpora, mole fabas æquantia majores.

Hepatis solito majoris lobus quisque tenuata parte sua subalbicantem duritiem, aureo quem vocant, nummo, magnitudine parem, habuit.

Pancreas inveni naturali magnitudine octuplo circiter majus, totum quantum scirrhosum; naturale domicilium Ventriculi, sua de fede pulsi, a posteriore, a superiore, atque a laterali dextra parte explens adamussim. Mesenterium scirrhalis hordei grano paulo majoribus refertum.

Glandulæ binæ Œsophagi mediæ prope longitudini appositæ, duræ deprehensæ omnino; duræ itidem Aorta, Carotides, Subclaviæ arteriæ, propemodumque callosæ.

Lævus Pulmo parvus, lividus totus, mollis, dexter durus, parvus, membranæ costas vestien-

stienti, eique densæ omnino ac duræ, totus longe lateque accretus.

Œsophagus mox infra claviculas crassus vehementer, durus, amplus, formam sacci habens.

C A S U S A L T E R.

Fœmina 65. annos nata, macilentissima, linteis indumentis tractandis atque perpoliendis victum quæritans, Leipothymia cæpit frequenti affligi; citra tamen vel cordis palpitationes, vel flatus, vel borborygmos. Sesqui-anni deinceps emensa spatium, deglutiendi animadvertit levia, crescentia sensim, impedimenta; quibus curandis optimorum experta est inutilem medicaminum usum. Mirum profecto, qui deglutiret, videre erat. Caput quippe cum primo erexisset, mox ultimo deglutiendi actu retro agebat: immota tunc hærens, ingratum sonum pectore edebat, monstrabat, anxietates, quodque deglutierat liquidi pauxillum, mox totum fere rejecit. Haud æque tamen grave, haud æque pertinax malum, quovis tempore tulit: est enim visa tum expeditius per intervalla deglutiens, tum facilius retinens degluta. Verum, ut casu præcedenti, post fallacissima gaudia ad luctus prioribus graviores mox reditum est: donec tandem instar sceleti emaciata, genis

utrinque vehementer inflammatis, expiraret.

In Cadavere lustrando, expertissimo & conjunctissimo Collega V. adjutore usus, inveni caput laryngis tantillum eminens; feri collectionem sub maxilla inferiore in cellulosa membrana; glandulas sub maxillares, glandulas venis jugularibus internis confertim adjacentes, scirrhosas; Thyroidæam glandulam permagnam, posteriora versus utroque in latere insigniter tumentem, cujus e medio portio tenuis anteriorem scutiformis cartilaginis partem conscendens. in Hydatidem ovalem desineret. Hac porro Hydatis a media dictæ cartilaginis regione incipiens, in ejusdem crena superiore excipiebatur, & sub basi ossis yoidis penetrans, inferiori linguæ substantiæ annectebatur. Velum pendulum palatinum & Columella admodum inflammata erant. Turgidus aere Ventriculus hinc inde dire inflammatus.

Supra asperæ arteriæ dichotomiam, Œsophagum inter & Asperam arteriam, scirrhus deprehensus densissimus est, solidissimus, durissimus, nucis moschatae fere æquans molem; Œsophago quidem laxius, asperæ autem arteriæ lateri dextro arctius adhærens; circa confinium extremorum annulorum, & membranæ eorundem annulorum suppletis defectum. In Pulmone lividæ maculæ quam plurimæ. Ecchymoses hinc inde repertæ. Pericardium lactice cruento expansum. Auricula cordis dextra,

tra, nec non Vena cava inferior, grumoso atro sanguine refertæ visæ sunt. Magnus, idemque crassus, albicans, Polypus in Angulo dicto Arteriæ magnæ. In Cordis pariete dextro inventum corpus durum, scabrum, foras eminens, & communi Cordis membrana vestitum, intrinsecus inter carneas columnas elevatum, nucem avellanam magnum, albicans, cartilagineæ duritie. In arteriæ Coronariæ cordis ramo principe verum deteximus officulum, convexum, extenuatum idem & compactissimum, extremo suo Arteriæ insertum lateri, reliquo vero corpore suo in vasis cavo nudum hærens.

Ren sinister durissimus, inflammatus, externe exiguum exhibens abscessum.

C A S U S T E R T I U S .

Ultra 50. natus annos homo, cum spiritibus Vegetabilium fermentatione & destillatione productis abusus esset, in acutum cum delirio morbum incidit: ex quo ægre emergens, deinceps abstemius vixit. Nihilominus advertere & conqueri cæpit, Deglutitione rite ore peracta faucibusque, quæ deglutita essent prope summum sternum hæerere, angere, indeque post pusillum temporis oborta nausea ac tussi eructari; una cum incredibili tenacis materiæ copia. Præterea de continuo ac ve-

hementi Epigastrii dolore, summaque anxietate, lamentabiles edidit querelas. Quæ omnia incommoda concomitata est inanis Tussis, sicca, delassans, frequentissima. Mansuetior subinde morbus, multo mox crudelior, trimestri vix exacto spatio, de medio hominem tulit.

Cadaver una mecum Collega S. aperuit. Deprehendimus anteriorem Hepatis lobum, prope Ventriculum, materie purulenta passim collecta divisum; Ventriculum naturalis capacitatis, pæne vacuum; Pancreas durum utcumque, non dicendum examussum scirrhosum. Atque hæc in Abdomine. Ablato prudenter sterno Pulmo dexter deprehensus est inferiore quidem parte consumptus, corruptus, faniosus; superiore autem integre scirrhosus: visusque est eadem scirrhosa portione Œsophagum sinistrorsum protrusisse, supraque eundem Œsophagum in lævum pectoris cavum protentus, membranæ ibidem Costas vestienti circumquaque accrevisse. Qui sinistrum hoc cavum explebat Pulmo, sanum hunc, eundemque mollem, atque magnum, invenimus. Ipse autem supra hanc expositam mox compressionem Œsophagus in saccum degenerasse, naturali capacitatem duplo ampliorem, infra autem Compressionem solito angustior visus est nobis.

CASUS QUARTUS.

Propriis observatis meis nonnullas vesum est affines adnectere historias: ac primam quidem ex *Act. Edimb. Part. III. art. XXVII.*

Faber Lignarius 36. annos natus torqueri sese conqueritur dolore Cordis, Cordis scrobiculi, Laterum utrorumque, Regionisque interscapularis, ingenti quoque difficultate deglutiendi, atque nausea: ærumnas has, elapso abhinc sexennii spatio supervenisse ingenti Cordis cum dolori, tum palpitationi, nec opiata mæstitia oriundis.

Variis Artis auxiliis æger incassum usus, tumorem tandem durum, dolentem, mox infra xyphoidem cartilaginem locatum, proximæque prægressa nocte sibi animadversum, Medentibus monstrat. Qui tumor in abscessum transiturus cum videretur, aptis ad id remediis tentatus frustra fuit. Nam vomitus subsequabatur, arte nulla sistendus, tum supremo vitæ mense Orthopnœa, singultus demum, & Mors.

Medicus *Abernethy*, & Chirurgus *Jamieson*, inciderunt Cadaver. Invenerunt steatomatosum Corpus informe, atque ingens, refertum passim Cellulis, quas tum melicerosa expleret, tum atheromatosa, materies. Viderunt idem hocce Corpus partem occupasse Thoracis maximam, Pleuræ sic dictæ membranæ connatum

tum utrinque, potiorique tum Mediastini, tum Pericardii, portioni accrevisse: comitans deinceps Œsophagum, eundemque premens, Diaphragma cum eodem penetrasse; Pylorum ipsum, juxta Ventriculi dorsum, complexum; amboque nobilissimi Visceris ora hac ratione coarctasse.

C A S U S Q U I N T U S .

F. Pringle Medicus historiam notabilem cum eadem Societate communicavit. *Act. Edimb.* part. II. obs. XXIV. Vir generosus flore gaudens ætatis, cum Majo mense anni 1712. perbacchatus esset, ejusmodi vomitu corripitur, ut quæcumque edisset bibissetve, mox citra nauseas, citra laborem, evomeret. Malum ad quævis remedia rebelle excipiunt dispendium virium, macies, frigus, marasmus obtabilisque ærumnarum terminus, mors.

Aperto Cadavere Corpus durum, glandulosum, in Canali œsophagæo invenitur, orsum a media Canalis longitudine, ad usque Ventriculum protentum, ejusdemque os superius tam arcte comprimens, ut specillum per illud vix posset penetrare sese in Ventriculi cavum.

CASUS SEXTUS.

34. Annorum Vir, macilentus, cætera fanus, dolorem anni ab illinc spatio ortum, reducem sæpe, indicat sub Ensi forme Cartilagine. Conqueritur se toto illo tempore dissolute viventem, appetitum amisisse: cujus restaurandi scopo cum integro fere mense calidissimis esset remediis usus, torositatis sese, & virium, & coloris, fecisse jacturam. Validum præterea exantasse laborem in deglutendis solidis: quæ quidem gulam commode transirent, sed propter affectum locum paterentur repulsam, doloremque transitura vehementem concitarent: deglutitam imo ossam sæpe violenter ab hoc obice in guttur projici: compelli hinc sese, ut deglutita una cum magna pituitæ copia vomitu ejiceret: sin autem prudenter liquida hauriret, plerumque hac difficultate immunem esse: cæterum molesto ceu Cingulo in Epigastrica regione se sibi circumcingi videri. Nullam tamen vim externam, quæ molestiam hanc illumque dolorem creare posset, prægressam esse. Atque hæc quidem ille. Qua autem cumque ratione eum Medicus exploraret, nec tumorem hic tangendo animadvertit, nec auctum ille dolorem.

Quapropter Medicus Morbum Nervorum esse arbitratus, primas vias Emetico expediundi, roborantibus deinde, atque antihysteris externe

terne interneque exhibitis , nervos roborandi , periculum fecit . At , his effectu cauffis , Nephritis violenta successit , quibusvis Artis auxiliis immorigera , tantummodo micto Calculo filens .

In opem mutuam vocato Medico *Princlé* , Flores sulphuris cum lacte quotidie exhibiti sunt ; pilulæ paratæ e sapone , gummi variis , peruvianò balsamo , diu usurpatæ multumque . At vero ut prior labor , ita & inanis posterior . Id modo eo tempore mutatum videbatur , quod constanti lege offam rejiceret , si eam cum liquido una deglutiret ; si solam , & liquidum pohac , retineret . Equitatio , Æthiops mineralis , Pareiræ bravæ apozema , Martis parata cum vino Rhenano Tinctura , optato carent successu . Animadversi jam sub auroram sudores . Frustra Pistachiorum instar bina , una cum haustis alimentis , vomitu reddidit , quibus per totos quaternos dies pectoris successit dolor acurus : Hoc sæviente , Aquacalcis cum lacte , & Electuarium molle consolidans , data sunt . Quintodecimo deinceps die frustum vomitu ejecit tertio , dolore eo , qui prioribus binis ejectis sævierat , absente ; absentibus iis qui sub auroram comparuerant , sudoribus . Jam præter lacteam diætam reliquis visum fuit remediis supersedere , & modicas corporis suadere Exercitationes . Quod vero fortasse paradoxon ; hac tempestate Carnes albas consueto liquidior

re

re nutrimento sibi convenientiores esse expertus est. Priores autem miseras exceperunt levior Nephritidis Paroxysmus, perpetua hypochondrii sinistri durities, Diarrhæa alba, non sistenda, vires dejiciens omnes: donec tandem post 8. vel plurimum mensium sustentatos & Morbi, & Artis, labores, mente compos, terrenæ habitationi valediceret.

Aperuerunt Corpus egregii hi Viri; quos præterquam alii, etiam clariss. Professor *Monro* comitatus est: cujus Anatomes en historiam.

Omentum brevius toto inferiore suo margine, in latitudine omnis inferioris epigastricæ Regionis, cum Peritonæo concrevit; cætera tenue, accretionis autem loco durum admodum, scirrhosum: neque cum uno Peritonæo, verum itidem hinc illinc cum Intestinis, cum Jecinore, cum Splene, cum Ventriculo, cohærescens, eadem ibidem phænomena exhibuit. Ita ut hujus concretionis effectû Jecur & Lien cum Ventriculo cohærerent quam arctissime. Exiguus, iisdemque albis, tuberculis, Jecoris, Lienis, ventriculi, scatebant superficies. Quantum Viscera eo in situ conspiciere dabatur, recte habere visus Ventriculus est; tantum quod dorso suo cum Diaphragmate ubique firmiter cohæret, idque ope substantiæ scirrhosæ, ei, quam in Omenti Cohæsiõibus viderant, quam simillimæ.

Intestina leviter aliquot locis inflammata cum Peritonæo & arctius solito, & crebrius,
con-

connexa. Nil aut in Vesica calculi, aut in Renibus, (id quod indubitatè expectabatur) inventum. Viscera abdominis cæteroqui esse.

Thoracis aperti utroque ex Cavo exemerunt aquæ rubellæ tantillum. Sanus conspectus Pulmonum: tantum modo Sinistri inferior Lobus arcte coibat cum Septo medio: quo equidem in loco post separationem abscessus comparuit, tum fusco atque spisso humore, tum pure, plenus. Qui in Pulmone abscessus erat, is binarum vix unciarum capax, at vero sese per Diaphragma penetrans, Tunicas ipsas Ventriculi cum Diaphragmate coalitas tam late perforavit, ut pollicem admitteret apertura.

Œsophagus sanus totus usque ad binorum pollicum a Ventriculo distantiam; quo in loco in albam degenerasset, densam, scirrhosamque, substantiam: in qua ipsa multi, atque magni abscessus comperiebantur, in hunc eundem Canalem pervii. Os superius Ventriculi, ejusdemque scirrhosa compages, ad aliquot exinde pollicum, interiora versus, distantiam, faciem præ sese tulerunt eandem. Concluserunt Medici, Vago pari hic compresso, insensilem adeo redditum fuisse Ventriculum, ut inde nec efficacissimis remediis moveretur.

Ad Dichotomiam Asperæ arteriæ glandulæ repertæ sunt materia spongiosa partim, partim lapidea, gravidæ, quas nigra involveret firmissima membrana.

CASUS SEPTIMUS.

Dionysius vander Sterre, Med. Batavus, *Tract. de Praxi Medicinæ medico-chirurgicæ*, Edit. *Amstelod.* an. 1678. describit historiam uxoris *Zytopolæ*, cui deglutiendi facultas sensim imminuta esset. Hanc multorum opem nequicquam expertam, tandem ad sese petituram auxilium accessisse. Nullo autem modo cum ipsam levasset, misisse se eam ad Medicos *Amstelodamenses* famosiores: quippe ejusdem se fauces conspexisse multo angustiores, digitoque immisso superiorem *Cæsophagi* partem indurari deprehendisse: eam tamen horum *Virorum* ope frustra usam, vita functam esse.

Porro subjungit morbum existimasse se semper arte majorem; eo quod in quatuor hominibus mortem quovis molimine adhibito inevitabilem observasset: uniusque denati examine deprehendisset *Cæsophagum* interiorem sicca, cartilaginea, imo lapidea fere duritie, incrustatum.

CASUS OCTAVUS.

F. Platerus in observ. Cap. *De transitus per gulam defectu*, hunc ipsum morbum describit. *Figulum* suum, ait, ubi eo per *Quinquennium* laborasset, in animum induxisset, forte ut *Acidularum naturalium* usu sanesceret:
eum

eum vero, dum ipso in loco iisdem uteretur, mortem oppetevisse. Torqueri eodem morbo scrinarium, eodem interiisse Centurionis uxorem, uxoremque Aurifabri. Alium Lucernæ annum jam laborantem esse: cui, cum Œsophagi fabricam rigidiores existimaret, solis emollientibus & demulcentibus medicinam faceret.

C A S U S N O N U S .

Apud *Hildanum* Obs. 34. Cent. 4. habetur Historia hominis, deglutitione solidorum recte, liquidorum ægre perfurgentis: malum id, scribit *Hildanus*, Catarrhum, ac sinistri lateris paralyfin, subsequutum esse. Homo debilitabatur, ejus sententia, quod solidis minus debito nutriretur, liquidis nutriri non posset. Quare solidis dilutioribus, spissioribusve liquidis nutrire hominem conatus, malum quadatenus, emendasse se testatur: Redeuntibus vero cum Catarrho, tum lateris lævi paralyfi, ægrum præter solida nil deglutire valentem, & liquidorum defectu, & aliis malis, consumtum, diem obiisse.

C A S U S D E C I M U S .

Memoria dictæ Academ. Reg: Chir. Gall. ex Boneto & Miscell: Nat: Curios. ann. 1613. dignam

gnam afferunt, quæ notetur, Historiam. Scilicet *Sampsonium* feminæ laboriosa deglutitione laboranti, causæ indagandæ gratia, spongiam officulo Balenæ flexili alligatam in fauces intruisse, invincibile vero invenisse obstaculum. Eum dein, inedia enectæ cadaver examinantem, detexisse integrum Œsophagum cartilagineum, coarctatumque eum in modum, ut vix setam porcinam caperet. Atque hoc totum, quod egregio illo opere gallico super hoc morbo notetur.

C A S U S U N D E C I M U S.

Ampl. Tulpius Lib. I. obs. cap. 44. „ Viduæ cujusdam, inquit, Naupegi, succrevit
 „ paulatim ex destillatione, humilis, ac latus
 „ tumor, insidens firmiter lateri asperæ arteriæ,
 „ paulum supra jugulum. Hinc impediri
 „ evidenter spiritus, & tandem tantopere deglutitiones:
 „ ut circa summum tumoris incrementum vix quicquam
 „ amplius trasmiserit gula; nisi forte exiguas aliquas lactis
 „ vaccini guttulas: quarum ope nequaquam
 „ ubi restaurarentur debite vires majoris opis
 „ indigæ, emarcuit necessario corpus; & excessit
 „ ipsa non invita e vita.

Dissecto Cadavere invenit *Tulpius* Tumorem lateri Asperæ arteriæ adnatum, lædentem respirationem, Œsophagum tam arcte compri-

mentem , ut ejusdem complicarentur tunicæ , perque emissa filamenta viam versus inferiora penitus occluderent. Tum & dorsales glandulas tumidissimas Œsophagi cavum plurimum coarctantes .

CASUS DUODECIMUS, &c.

Optimus *Bonetus* in opere incomparabili dicto *Sepulcreto* , &c. Libr. III. idem malum scribit ortum observ. 22. ab Ventriculi ore scirroso : a tuberculo cancroso mediæ Œsophagi parti adhærente , observ. 2. a caruncula post curatum ulcus venereum enata , deglutitionem impediente , auferente , obs. 12. ab exsiccatione post febrim ardentem obs. 14. Ab inflammatione gulæ , præ violenta ejusdem agitatione , qua imprudenter ossiculum , quod ibidem hæere putabatur , nec hærebat tamen , extrahere , propellereve satagerent , observ. 15. Tandem ab innata adipe , obs. 4.

Variorum hujusmodi ægrorum Diaria subjungere hisce permulta possem ; verum cum eadem referant , quæ superiores narrationes , eaque Cadaverum sectione confirmari non poterint , inani Recitationi supersedere malim .

C A P U T II.

De causa proxima.

Hucusque qui nascatur morbus, quo ordine crescat, qua furat atrocitas, quo fine terminetur, exposui. Tum quæ læsa viscera fuerint, quæ de genera, quæ vitiosa, mutila, desiderata, quæ fabrica mutata locove, solers docuit Cadaverum Lustratio eorum, qui hoc morbo victi cesserint fati. Igitur nunc annitendum est, ut veras Artis regulas secuti, Proximam mali causam definiamus.

Causa Proxima ex prioribus elicitur esse
 „ Glandulosarum, membranacearumve partium
 „ tumor, induratio, scirrhus, occupans vel
 „ Glandulam Thyroidæam vel Asperam arteriam,
 „ riam, vel Paroditem, vel Œsophagum, vel
 „ Glandulas dorsales, vel Ventriculum, vel
 „ Pancreas, aliasve adjacentes partes, imo
 „ ipsos Pulmones, vel horum plura simul;
 „ Cavum Œsophagi, vel Ventriculi, vel
 „ utriusque, comprimens, coarctans, claudens.

Quidquid autem hanc gignere causam potest, poterit causæ propioris munere fungi, eaque sive disponens causa erit, sive excitans dicenda.

De Causis proegumenis.

Disponens agnoscitur, Solidorum vitiosa si-

ve Rigiditas, qua transitui humorum obstant; sive Debilitas, qua exceptos eosdem minus propellant: tum Fluidorum lentor, inertia, acrimonia. Excitans appellatur quæcumque res lentum illud, atque iners, & acre fluidum, in vasa perperam affecta adigat, impellat, coarctet, coadunet, ac demum stagnare cogat.

Disponentes Causas citatæ historiæ demonstraverunt plerumque fuisse, 1°. Acrimoniam lentam, acrem, scorbuticam, ut in Casu primo. 2do. Acrimoniam spiritibus fermentatione diuturna paratis, destillatione in summum gradum evectis, natam: quæ ut plurimum habeatur in Vino, antiquiore Cerevisia, spiritibus stilatitiis. Vid. *Boerhaave Ætiolog. path.* §. 762. Ita sese res habuit in ægro 3. 5. forte 6.

„ Acrimonia hæcce producit sitim, temulentiam, fibrarum Constrictionem siccam, humorum coagula vix resolvenda, stimulum celerrimum, & citissime evanescentem, partium Solidarum; hinc summam necessitatem similis potus assiduo auctioris: inde debilitates, flatus, obstructions, febres, tumores, Leucophlegmatiam, Hydropes, & similia his mala *Boerh. ibid.*

3^{io}. Forte & mæstitiam validam. In ægro IV. primo dolor Cordis atque palpitatio inopinata mæstitia oriebantur, tumque sequuta est, de qua agimus, ægritudo. Etenim quid tristitiæ mæroresque malorum gignant, quæ
eo fa-

eo faciant, adeo nota res est, ut minime indigeat explicatione. Unde & *Vita tristis* a *Boerhaavio* scirrhi causa audit, aph. §. 485.

4to. Potuum Asiaticorum fervidas Sorbitiones a superiore ævo Batavis, amabili imprimis Sexui, adeo frequentissimo in usu; nec non pravam quævis alimenta fervide assumendi consuetudinem. Hæc magni *Boerhaavii* sententia, quam quotannis paragraphum *Instit.* 73. explicans, Discipulis inculcabat. Horum quippe vis est, ut fervide transeuntia, gradu scilicet caloris eo, quo sanguis noster polleat, longe majore, condensent humores, vasa stringant, crispent, sicque obstructions in glandulis creent varias, firmas, vixque sæpe non solvendas. Ductus glandularum, quibus illæ paratos a sese humores in Cæsophagi cavum instillent, censemus quoque majore calore constringi, crispari, humoremque hac lege in glandula coacervari, glandulam proinde, quæ ab arterioso cruore novum continuo liquorem excipiat, tumere, indurari, dirum denique in scirrhum degenerem, arctare Cæsophagi cavitatem.

De Causis procatarteticis.

Causæ excitantes videntur ex prægressis exemplis fuisse variæ; utpote in his, quos scorbutus suscipiendo morbo aptos reddidisset,

aquosorum fervidæ sorbitiones: quos pronos in morbum fecisset mæror, in iis spirituum abusus: quos Vita dissolutior eo disposuisset, in illis Calidorum, & Aromaticorum, præposterus usus. Unus videatur hanc in rem *Sanctorius*, pulcerrime hæc confirmans, *Sect. VII.* & plurimis Aphorismis. Affluxio serosorum humorum & hemiplegia apud *Hildanum* dubio procul potuere una vice totam deglutiendi vim interimere, fungique simul vice causæ utriusque, imo fere ipsius proximæ, videntur posse. Verbo innuerim plerasque tum Disponentium ad morbum Causarum, tum Excitantium, quas *Cap. de scirrho Boerhaavius* recensuerit, huic ipsi malo gignendo aptas natas esse.

C A P U T III.

De varia causæ proximæ sede, deque natorum hinc symptomatum ratione.

Proxima morbi causam vidimus cap. 10. alia atque alia sede in variis locatam. Hinc operæ videtur precium, eam accurate indagare in singulo quoque casu, enodareque quæ propria hinc, quæ peculiaris, symptomata, inevitabili lege nascerentur.

In ægrota ergo prima causa proxima complicata admodum fuit. Nam œsophagus mox infra claviculas bulbi insignis faciem ferebat præ sese, vehementerque induruerat. Glandulæ

dulæ dorsales dictæ scirrhosæ fuerunt , eæque tumentes videntur compressisse œsophagum , ut supra compressionem in tantam capacitatem degeneraverit . Pancreas molis monstrosæ , Os ventriculi superius circumcinctum scirrhulis , isque ipse sede remotus sua . Varia ergo Viscera simul causa obsedit , quæ cuncta essent ad vitam necessaria , quæ ad morbum constituendum confirmandumque conspirarent , quæque tamen quodnam eorum primum affectum fuerit , relinquerent ambiguum .

Hac autem Causæ ratione cum descriptis in Casu primo observationibus collata , de symptomatum , quæ hæc passa ægra fit , causis , pauca differamus .

Quod limpidus fluor ipsi in os , potissimum jejunæ , copiosusque saliret , inde natum arbitror , quod Cœliacæ arteriæ sanguis ad Pancreas ne flueret impeditus , Ventriculo fuerit copiosior datus . Pancreas quippe præter ramos a Duodena arteria , a Pylorica , a Castra-epiploica utraque , & a Mesenterica superiore acceptos ; habet arterias suas ab arteriæ Coeliacæ ramo sinistro Lienem petituro : Ventriculus , præter alias arterias quas a Castro-epiploica dextra , a Pylorica , a Mammaria interna , atque a Diaphragmaticis habet , ab eadem Lienari arteria ibidem loci recipit arteriam Coronariam dictam ; & deinde , postquam Pancreaticus sanus emissus est , accipit ab ea-

dem lienari arteria Vasa brevia arteriosa, ac posthac iterum, ubi illa Lienaris Castro-epiploica sinistra appellatur. Ergo ubi obstructum Pancreas, sanguis alioqui Pancreati dandus, jam Ventriculo datur. Ventriculus itaque majorem accepit cruoris illius copiam, unde aliter humor fere salivarius ipsa Pancreatis fabrica pararetur; ipseque hac ratione limpidi liquoris affluentia, sua propria fabrica de arterioso sanguine parati ditescere intelligitur debuisse.

Quin ipsamet adeo magnum Pancreas, functionem suam utcumque adhuc obeuns, Duodenum necessario angustavit, hincque parato a sese liquori in Causa fuit cur inferiora ille difficulter, superiora facillime, peteret. Minus vero sursum saliisse onusto, quam inani Ventriculo, sponte liquet: tum quod alimenta magnam liquidorum illorum partem secum miscerent; tum quod os Ventriculi post assumpta alimenta exacte clauderetur. De superiore namque Morbi tempore loquor; cum minus impedita, minusque laboriosa, deglutitio solidorum contigeret. Verum appulsu hoc assiduo humorum flaccescere Ventriculum, hebescere, sensu privari appetitus necesse fuit: Debilemque sic diu redditum, demum a debilitate totum Corpus afficiente omnimoda inertia affectum esse. Quid si etiam appetitum læsit vitiata Ventriculi figura, sedes aliena? Etenim

nim Pancreas a principio morbi affectum fuisse credibile admodum, adeoque illud mole crescens Ventriculum sensim & sine sensu naturali Sede pepulisse; id fin ita, etiam pancreaticum succum, donec plus minus fecernebatur, Pylorum sponte subiisse, intrasse Ventriculum.

Hanc autem alienam Ventriculi posituram (si per momentum liceat a tramite deviare) ante biennium mihi videre contigit in Vetula, quam femoralis hernia occiderat. *Acta Edimburg. part. I. Art. 30.* similis rei meminerunt, ortæ ab Omento, quod magnam partem in scrotum delapsum Testiculo firmiter connasceretur, atque ita Ventriculum sensim loco abduceret.

Tardissimam alvum miserrima semper conquesta est. Quid mirum? a flaccidis intestinis nec subacta alimenta nec propulsa, haud aliter fere, atque in inertis lagena, quieverunt; donec purgantium vel enematum irritamenta scordium fibrarum vim incitarent in contenta. Demonstravit autopsia. Quod enim tanto tempore primo tenuioris, deinde spissioris humoris copia ingens superiora petiisset; in causa fore rebar, ut ficciora deprehensus inferiora essem. At vero horum nihil: e contrario Intestina, tenuia præprimis, adeo flaccida deprehendi, adeo vieta, ut in aqua macerata diu, propemodumque tabefacta esse, asseverasses.

ses. Tandem penuria alimenti alvum nullam fere esse oportuit.

Anxietates præcordiorum eorumque dolores, creavit Pancreatis, creavit moles auctior duriorque Jecinoris, Diaphragma, atque circumjacentia vasa premens, Nervos comprimens, Viscus integrum sua de sede pellens.

Debilitatem totius corporis summam affumendi alimenti difficultas, postremo incassus labor, effecerunt.

Febrim genuit tum eadem causa, quæ debilitatem; qua effectum ut veteres humores, novi Chyli admittance carentes majorem acrimoniam adipiscerentur; tum quoque acriorum humorum in paucioribus vasis liberis rapidior cursus: humorum circuitu tot locis obstructis intercepto.

Deglutitionis erecto tantum collo perficiundæ causam degeneratio, figura, sedes, Œsophagei Tubi, in cadavere examinatæ, demonstraverunt. Erat enim anterior Œsophagi pars postica tum crassior, tum interiora versus longe tumidior. Mento igitur in pectus inclinato, hacque ratione tumore introrsum truso, obturatum tubum; Capite autem in posteriora reclinato, sicque vergente antrorsum tumore, apertum eundem fuisse, necesse est.

In ægrota altera pag. 7. Glandulæ colli permultæ, ipsaque Thyroidæa, tumidæ, infarctæ; Hydatis quoque eum sita in modum, ut Deglu-

glutitioni non nihil officeret; Scirrhus densus, magnus, supra Trachæ Arteriæ dichotomiam Œsophagum premens. Præterea miranda nonnulla in Corde, quæ alio forte, quam huc, spectent. Leipothymix enim, etiam ante percepta deglutiendi incommoda, fœminam affligentes, & a Cordis tumore, innatoque eidem officulo, & ab aortæ Polypo, videntur duxisse originem. Vide *Boerhaave Instit.* §. 827. 829. Licet enim haud conveniat omnia, quæ mutata in Cadavere, quæ degenera, quæ aliena reperiantur, pro morborum causis assignare, quorum sæpe meri effectus sint: tamen si ea adfuerint symptomata, quæ abs tali re, ut a causa, aliis in casibus soleant proficisci, merito eandem videmur allegasse ut Causam, Cæterum Deglutitio incommoda, laboriosa, difficilis, ac tandem integre impedita, & a coarctatione Œsophagi tumente circumquaque Collo, & a Thlipsi illius œsophagi regionis, in quam durum illud corpusculum incumberat, percipitur debuisse.

Liberiora intervalla, quibus id miserorum genus sæpe gaudent, conciliaverunt huic fœminæ, & glutinosæ materiæ circa ejusmodi obstacula confertissimæ sive absentia, sive paucitas; & spasmodum in hisce morbis frequentium quies; & exhibitorum quandoque Paregoricorum vis. Nisi forsitan alia adhuc ratio subfit, ex aliis petita Observationibus. Quippe scirrhos

rhos mammis infidentes per annos indolentes
 experimur, donec libere hærent illi, Viteque
 omnis regimen servatur laudabile. At vero
 hæc vivendi ratio mutetur; morbi irrepant
 varii, potissimum inflammatorii; animi passio-
 nes excitentur, quæ vel impetum concitatio-
 rem atque acrimoniam, vel lentorem majorem
 humorum, stagnationemque gignant; en mise-
 rabiliū mox dolorum querelas! Major scili-
 cet humorum impetus reddit turgida, quæ tu-
 morem quondam libere circumcingerent, varii
 generis vasa: Nervorum hinc pressio, vellica-
 tio, & quæ porro miserix inde proficiscuntur;
 quæ quidem eo contingunt ferociora, quo ge-
 neratæ acrimonix sit peior gradus, motus au-
 cti vis intensior. Atque e contrario, nata in
 humoribus cum lentor, tum spissitudo, intel-
 liguntur facile in patulis atque liberis, quæ
 scirrhos ambient, vasis, hebescere, stagna-
 re, scirrhi augere molem, hacque lege
 immones olim a compressione vicinos locos
 premere, nec non sensum excitare doloris, eo
 quidem atrocioris, quo fuerit acrimonia a sta-
 gnatione genita major. Mutentur iterum dolo-
 res quæ generassent Causæ, adhibeantur quæ
 acrimoniam obtundant, obtusorumque humo-
 rum æquabiliorem concilient motum; brevi
 aliquando pristinam indolentiam homo conse-
 quitur. Causa ergo doloris adest, sed cujus
 sopitur ferocia, si prudens cautela adhibetur:
 si ne-

si negligitur, contra. Dicit quispiam scirrhus externis in locis hærente, fieri hæc posse; internis, ubi undique premitur, minime. At vero hominem novi qui trimestri plus minus spatio nonnunquam dolorum, quos plerumque atrocissimos pati consueverat, prorsus degeret expers, idque adhuc haud diu ante obitum, Denati Cadaver incidens, Pancreas scirrhosum Lienis totam superficiem cartilagineam, &c. detexi, debuique concludere ærumnarum præsentem semper causam, posse, dum non irritatur, sæpe filere. Optimus *Baglivius* magis stupenda narrat. Bononiæ atque Pataviæ binorum hominum cadavera se incidisse scribit, qui quamvis in omni vita nunquam essent Lumborum dolores conquesti, ingentes tamen Renum calculos cultro offerrent secantis. *Bagl. prax med. Lib. I. c. 9.* Clarissimus *Herm: Oosterdyck schacht olim in Acad. Leydensi Med. Pract.* Professor venerandus in *Oratione habitata 8. Febr. 1735.* meminit Calculi quatuor unciarum in uretere inventi, Calculi alius unciarum septem in Vesica hærentis; quos homines illi, ut ut scabros, citra manifestum dolorem, saltem citra ulla notabiles querelas, dum viverent, gestassent. Hæc tamen ita se habere & sibi, & pluribus, aperta asserit ostendisse cadavera. Sunt equidem inter rarissima ponenda hæc; at vero id saltem, quod quærebamus, docent, posse in Corpore huma-

no residere causas ærumnarum , quæ haud æqua vi , haud omni tempore , adfligant .

Quæri autem potest cur qui limpidus olim liquor ore exiisset , idem in multis deinceps crassior , imo sæpe adeo spissus prodeat , ut nisi scœreatu laboriosissimo atque violento , vix eijciatur? Pag. 28. exponere , unde tenuis illa copiosaque lymphæ oriretur , conatus sum . Ergo ubi a Sanguine tenuiora secesserunt , tota massa humorum majorem minoremve nanciscitur spissitudinis gradum : nova etiam alimenta glutinosa circa angustias hærentia ; ipsum quoque liquidum assumptum quod moram trahendo liquidioris parte orbem fiat , gradum spissitudinis vehementer augment : quam cum ægri percipiunt incommodo sibi esse , magnæque molestiæ , totis abradere viribus eijcereque conantur .

In ægro tertio pag. 10. Hepar & scirrhum fuit , & purulentum . Durius , non perfecte scirrhum , Pancreas . Pulmo dexter inferiore parte consumptus , superiore scirrhusa Œsophagum comprimens , visus est . Unde Causa morbi sedem hic totam fere in Pulmone , Œsophagum comprimente , nacta est : sede igitur alia , eadem tamen fuit effectus .

Namque Pulmonis illa scirrhusa portio Œsophagum comprimens , eundemque sinistrorsum tandem propellens , intelligitur deglutionem primo lædere , ac demum intercipere debuis-

buisse. A continuo deglutiendi conatu supra locum Thlipseos sacci formam nactus est Œsophagus; tum & a naturali partis contractione, dum nulla vis interna tubum extenderet, nulla alimenta substantiam alerent, admodum inveniebatur coarctatus. Tussim a continua corrupti pulmonis dextri irritatione, quam tum acer humor,isque & purulentus, & ichorosus, & saniosus, tum agitatio continua superioris scirrhosæ partis, inevitabilem facerent, derivavi. Quod immani pectoris inter tussendum dolore fere concideret, adscripti tum eidem acri materiei motæ, tum convulsivæ fibrarum corruptissimum hunc pulmonem Costarum membranæ annectentium contractioni, ac fere lacerationi. Cur sicca esset Tussis, pulmone tamen putida saburra onusto, natum intellexi a Pulmonis ejusdem Bronchiis superiore indurata parte compressis, quæ adeo quidem magna esset, ut asperæ arteriæ complures, eoque insigniores ramos, imo ramum post dichotomiam principem, multum angustaret. Unico ergo eoque sano pulmone, Socii inertis, ut in Renibus sæpe fit, vices explente, homo hic vitam ærumnosam diu protraxisse visus est. Res exemplo non caret. Annis elapsis ferme duodecim Militem vidi, cum phthisi pulmonali a longa die luctantem, qui lecto surgens, caput genu utrique interponeret, sicque per vices, citra ullam fere tussim, veluti ex lagena effunderet.

deret puris dilutioris 4. 5. 6. uncias. Id quod præfens pluries vidi. Hominis mortui cadaver examinans, video dextram Thoracis cavitatem pure diluto albo media parte plenam, Pulmonis vero, præter quasdam Bronchiorum reliquias ne ullum quidem vestigium. Ita ut, pure educto, ingens illa cavitas omnis vacua esset. Dum me, cum adjuvante Chirurgo accingo, ut quæram qua ratione exesa illa, ablata, desiderata bronchia, ac vasa, se residuis initiis suis habeant cum truncis principibus, en! Stolidum vulgus, rem subolfaciens, in clamores effandi, pessima minari, turbare examen: ut, Cadavere sordide reposito, nobis aufugiendum sit. *Riverius Cent. 4. Obs. 67.* refert, solo sinistro, dextro nullo, vixisse pulmone hominem: dextro thoracis cavo locatum Ventriculum fuisse. Hominem illum vigesimumquartum ætatis annum attigisse, eumque militiam facientem sat commode vixisse: febre autem tertiana in Castris contracta, totamque durante æstatem, laborantem, tandem emetici ex antimonio parati crudelissima actione interiisse.

In Casu IV. sedem causa fixit in ingenti steatomatosa massa, viscera nobilissima complexa, arctante, premente. Optimi Viri, qui cum *Societate Edimb.* hunc casum communicaverunt, ultimum modo Tragediæ actum videre, adeoque non potuerunt ætiologiam addere. Id circo si fas est ægro, in improvisum mærorem

cau-

causam refundenti, adhibere fidem, suspicor ex tristitiæ & cordis palpitationis effectu omnem œconomiam animalem fuisse in hoc homine adeo turbatam, ut in loca non sua, in vasa aliena, alieni humores confertim irruerent. Exemplo Omentum fit; quod egregii hi Viri quavis destitutum pinguedine invenerunt, interea dum eiusdem pinguetudinis vim tantam in Thorace, & Epigastrio, offenderent.

In Casu V. solito loco insedit Causa morbi, manifestamque secum affert explicationem: ut pluribus exponere velle sit supervacaneum.

In Casu VI. alia omnino causæ ratio fuit, eundem tamen, quam in prioribus, morbum producens. Omentum enim hic pluribus in locis scirrhosum, pluribus accretum visceribus; ita quidem ut hujus accretionis effectu Jecur & Lien cum Ventriculo arcte cohærent. Cum Diaphragmate cavo Ventriculus scirrhosæ substantiæ ope coaluit: eidem gibbo cohæsit Pulmo. Abscessus ex pulmone per Diaphragma, perque scirrhosam intercapedinem, inventus est ipsum penetrasse Ventriculum. Suntque & Œsophagus, & os Ventriculi superius, scirrhosa visa, plenaque abscessulis.

Causæ affligentis primo doloris difficilior indagatio est. Verum si quemadmodum in Historia refertur post inchoatum dolorem fuisse, ita antea vita dissolutior fuerit, profecto ea-

dem, quæ priorum Casuum, hic obtinet ratio. Hinc percipimus natum in humoribus lentorem, natam acrimoniam, obstructions hinc, & scirrhos, & dolores, perceptasque circa præcordia anxietates; hinc obstructarum partium rore carentium, quo naturaliter madentes a concretione cum vicinis præservarentur, arctas invicem cohæsiones: hinc etiam ab accretis inter sese Peritonæo Omentoque molesti quasi cinguli sensum, Epigastrium coarctantis & stringentis; inde Catharteorum remediorum, & Roborantium, & Nervis amicorum explicamus inertiam; Sudores a debilitate Solidorum; Fluidorumque tenuitate, post projectas vires nata, matutino lecti tempore perceptos; Hinc Frustulorum quoque terrepetito vomitu ejectorum genesin explicandam arbitror, vel a materie deglutita, quæ repulsam ad obicem passa, ibidemque retenta, compingeretur; vel a coagulatione quæ lactis acido in Ventriculo presente facta esset; tandem Diarrhæam albæ purulentæ materie, vere dictam in Arte Colliquantem, haud sistendam, mortemque inevitabilem.

Quantum ad abscessum; quæri potest qua is cretus, qua auctus ratione fuerit? Id vero Ambiguum. Tum quæ primo abscederit pars, in scirrhum quæ primo mutata, dictu incertum, inutile scitu, videtur. Coalita inter sese Viscera quid vitiorum generent, quantam inducant

ducant rerum mutationem, quamque degenerem faciem, abunde observata Anatomicorum demonstrant, luculenter propria manu factæ Cadaverum sectiones evincunt.

Quæstio autem difficilior enodanda videtur cur homo carnes solidas teneriores, quam liquidiora alimenta, nonnunquam commodius deglutiret? Jamque ego fæminam, quæ per vires idem experiatur, curandam habeo. In casu nono, *Hildani* historia, eadem est observatio.

Num quandoque major in affecto loco remora, quam ut leni fluidorum impulsu, guttatim facto, vincatur? eamque remoram ossa solidior, utpote impulsu validiore appressa, vincat? Id vero nonnunquam contingere hanc ob causam posse inducor fere ut credam, quia virum hoc morbo propemodum enectum sæpius quæritantem audiverim, quod minores haustus, atque sorbitiones, hæere sibi in Œsophago, indeque regurgitari experiretur; dum liberaliores haustus proclivius descenderent.

Collegium *Acad. Leopold. Nat. cur. Vratisl.* in *Historia Morborum Vratislaviensium annor. 1719-1722. pag. 326.* nonnulla quæ læsam Deglutitionem spectent, habet; simulque nonnihil, quod obiter tangat, quam agitur, quæstionem. Quippe describitur læsa Deglutitio vel ab ipsius Œsophagi Paralyfi nata; vel talis, quæ a spasms orta sit; vel denique eius-

modi, quæ transitum concedat solidis, fluidis neget. Cujus dicitur causa esse natum quoddam in Epiglottide vitium, asperæ arteriæ rimam minus accurate tegente: unde quod deglutienda solida Epiglottidem ad trachææ aperturam arctius applicant, ea facilius transire autumant hi Viri egregii; quodque liquida Epiglottidem debilius apprimant, ea hinc furtim in Asperam arteriam cadere, metumque suffocationis afferre, arbitrantur. Verum quia Epiglottis hinc radice Linguae retropremente, illinc ipsa Glottide assurgente, premi, sicque rimæ Glottidis aptari debeat, vario ab origine pendere hujus vitii causa potest; quanquam Epiglottis inculcata sit. Unde nec hinc quæsito satisfactum.

Nostram vero conjecturam *Bonetus* confirmat *Libr. II. pag. 31. Obs. 6. & pag. 37. Obs. 24.* Confirmat & *Mangetus* in *Comm.* ad easdem observationes. Præterea *Bonetus* *ibid.* *Append. I.* scribit Seni offeas esse redditas ipsas Laryngis Cartilagines, indeque tenaciorum ciborum minus incommodam eum habuisse Deglutitionem, liquidorum nullam; quod hæc illaberentur in Trachæam, illa, utpote vi pulsa majori, aptius descenderent. Simile quippiam *ibidem* refert *Append. II. ex Ballo-*
nio.

Septima ægra causam habuit ipsis faucibus, superiorique Œsophago insidentem: qualem &
qui

qui hunc casum descripsit Medicus in altero deprehendisse cadavere videtur. Nec desunt qui horum similia repererint Observatores. Alia ergo iterum a prioribus fuit mali sedes. Hoc vero in casu, ut etiam in plurimis, quæ N°. VIII. recensentur, de ætiologia dicendi non datur copia. In Casu IX. historia nil habet quo deinceps causa demonstrari potuerit. In Casu x. omnis Œsophagus causæ morbi sedes fuit. Res cæteroqui exposita intelligitur in prioribus. Ut quoque quæ ex *Tulpio & Boneto* recensentur historiæ.

Egregius *Fredericus Ruïsch* in tot editis a sese operibus sententiam suam de morbi hujus proxima causa non vulgavit: refert modo *Adv. anat. Dec. I. §. 10.* Sententiam Amplissimi Viri *Joannis Mennes*, Physici, & Consulis *Hulsti* Civitatis, mali sedem statuentis in Glandulis dorsalibus dictis, Œsophagum compri-mentibus. *Vesalius* quidem glandulas hasce binas ternasve ad quintam dorsi vertebram prope Œsophagum locari solere scribit: eas tamen quandoque deesse alii notarunt Anatomici.

Incompatibilis *Hermannus Boerhaave* nullibi, super hoc morbo scripsit; consuevit autem in explicando §. 73. *Instit.* de eodem quotannis differere: Esse scilicet morbum Patrum nostrorum memoria fere inauditum, potissimum modo animadversum, posteaquam fervidæ Asiaticorum Sorbitiones adeo invaluerint; ortum a

Glandularum dictarum Dorsalium induratione ; comprimentium Œsophagum : quandoque & sibi visum a Parotide glandula male affecta , totam deglutitionem impediende , duxisse originem .

Evicere , ni me animus fallit , quæ de Causa proxima hucusque scripsimus , variis eam partibus , alio atque alio modo infidere ; semper tamen deglutitorum impeditio vel transitu , vel descensu , vel utroque , de medio tollere mortales . Nullam ergo sedem propriam , quam funestus ille hospes incolet , posse assignari ; ideoque a pluribus medicis Consultantibus plures diversas , æque veras tamen , sedes morbi constitui , absque eo quod quidquam discrepent , posse .

C A P U T IV.

De Curatione .

Giter cum Morbus tot calamitatum fœcundus , tanto discrimine plenus , provecusque arte quavis major , ac penitus desperabundus sit , requirit profecto uti Nos , qui in salutem humanam præsentem tuendam , resarciendamque amissam , a DIVINA PROVIDENTIA unice destinati ; qui ad miseræ Adami profapix ærumnas sedulo indagandas officii vi sumus , sacramentoque obstricti ; qui denique aptæ iisdem medelæ excogitandæ , detegendæ ,
 appli-

applicandæ, necessitate inevitabili, atque inexcusabili teneamur; ut, inquam, hac in parte sedulam operam navemus.

Causis ergo Disponentibus auferendis proderunt quæ humoribus devicta acrimonia fluiditatem debitam concilient, naturalem solidis flexilitatem, humiditatem, robur.

Applicari consueverunt talia, sed sero: ea enim Morbus infamia est, ut altias radices egerit, ubi incipit nosci; ut probe cognitus, vix medelam capiat; ut remediis tentatus, acerbius ferociat.

Ergo in prima ejusdem lineamenta advertendus animus erit, dum moriger & haberi consuevit, & reipsa est. Adeoque ad perspecta prima laborantis Deglutitionis initia, summa tum disponentium causarum, tum excitantium, ratio habeatur.

Communes Praxeos Regulas de Obstructis referendis consulentes, Remediorum ad id aptorum densam offendimus sylvam, magnamque delectus faciendi, quo sua cuique propria conferamus, facultatem. In actum autem illa ducturi, quam non inutilia sæpe, quam non aliquando noxia esse, experimur? Quotus enim quisque est, qui animo non doleat selectissimorum remediorum inertem, in rebelle malum, actionem? Ecquem sæpe innumerabilium rerum, frustra quas applicuerit, non maxime tædeat? Tot, inquam, plantarum omnibus suis

cum partibus adhibitarum? natiq̄ue inde multiplicis gummi, atque Resinæ? Tot Salium neutrorum, aliorumve, mite vel potenter solventium; Tartari vitriolati, Salis polychrestii, Stibii diaphoretici, Salis tacheniano more parati, Terræ foliatæ tartari? Tot præstantium Saponum, Veneti, Amygdalini, &c.? Tam egregie paratorum de mineralibus Remediorum; nec non aquarum Selteranæ, Spadanæ, Pymontanæ? Venæsectionis? Purgantium? Emeticorum? Papaverinorum? Vini referantis medicatissimi? Ipsiusque Mercurio excitati Ptyalysmi? Animo profecto concidimus, dum cum morbo strenue luctati diuque, oleum atque operam nos perdidisse demum intelligimus. Legantur, quæso, attente, diurnavolvantur nocturnaue manu, quæ a laudatis omnium fere Nationum Autoribus Consilia habita sint, quæ excogitata auxilia, quæ concinnatæ formulæ, quæ denique genus omne remedia cum copiose, tum lectissime, administrata fuerint; in memoriam revocentur; quæ quoque Nostrum autore applicata sint studiosissime; vel ultro patebit quam parum, nisi in mali primordiis, auxilii attulerint, quamque sæpe eidem irritamento fuerint; ne ipsa quidem Ptyalysmo peracta Cura excepta, quam tamen votis *Semel* successisse suis, ad *Ruischium* scribit Amplissimus *Mennes*. *Ruisch. adv. anat. dec I. §. 10.*

Methodus alia ergo examinanda est, quam
vage

vaga experimenta docuerint , effectus probarint , confirmarit ratiocinium .

Qui inchoante morbo medica ope vel non utuntur , vel carent , Hydrogala , & Lactis serum , Lac ebutyratum , abunde haurire nonnunquam deprehenduntur , res in promptu cunctis , pretio viles : multique screatum incipientem male habenti Pectori adscribentes , communi , nec vituperanda , plebejorum consuetudine , ad moderandum illum mel adjiciunt , iisque quamplurimum usi levamen sæpe capiunt . Cum autem *Artem experientia fecit* , exemplo monstrante viam , fit hinc Medico compertum , quam hic diluentia profint solventibus mista , eique ratiocinanti apta videri incipit , quam averruncando malo inertem credidisset , simplicissima medela . Quippe crassum , fateri cogor , erramus errorem , dum simplicibus contenta Natura sapientiores velimus videri . Mortalium candidissimum , simulque sapientissimum , verum Medicinæ Oraculum , *Hermannum Boerhaave* , præsens præsentem audivi fatentem errorem olim hac in re suum : „ Quondam risisse se , „ aiebat , *Hippocratis* simplicitatem , in variis „ abdominis morbis aquam mellitam , iners „ remedium , apprime laudantis : ea quippe se „ fuisse opinione imbutum , ut acriora medicamenta , sales varios , imo alcalinos tam „ fixos , quam volatiles , & id genus alia , „ sola esse crederet , in morbis quæ forent „ actuo-

„ actuosa : id tamen observasse , qui systema-
 „ tis hujusce pœnas luerent , ipsos ægros suos
 „ esse , scirrhusa præprimis diathesi laboran-
 „ tes . Hinc sese tœdio affici , infortuniis las-
 „ fari , legendoque ac ruminando *Hippocrati*
 „ se totum , se integrum , dare : mirari tum
 „ nervosam simplicitatem , stupere brevitatem
 „ sapientem , quin tandem systemate suo mul-
 „ tis superiorem parasangis , dignissimamque ,
 „ cui pareant omnes , prædicare . Affeverare
 „ sese & posse , & debere , hippocratica se-
 „ quentem se egregie nonnunquam inveteratos
 „ morbos curasse , immedicabiles levasse feli-
 „ citer “ . Unde idem in *Oratione de commen-*
 „ *dando studio Hippocratico* . „ Hippocrates , in-
 „ quit , obtemperans morbo , eidem imperat :
 „ suis illum artibus vincit : dumque deficien-
 „ tis vitæ vires erigit , vel furentis in sua
 „ damna impetus temperat , pauca , sed cer-
 „ ta ; vilia , sed apta , remedia invenit .

Sane quotquot hujusmodi ægros curandos
 habui , hos vitam observavi tolerabiliorem egisse ,
 dum in proVectiore hoc morbo hisce simp-
 plicissimis uterentur ; imo nonnullos integræ
 sanitati redditos , qui , inchoante malo , horum
 usum & copiose , & diu , adhiberent : Efficac-
 ciores autem hæc opem attulisse , cum herbis
 & emolientibus : & saponaceis , apte juncta .

Quid enim ? Emollire & humectare , quæ
 aruissent ; quæ obturata essent , aperire ; quod
 com-

compactum, dividere, attenuare, quod concretum esset, una solaque in hoc morbo indicatio fuit. Quæ simplicia recensui, absque ulla vi, summa cum efficacia, nullo cum periculo, omne tulerunt indicationis punctum.

His vero vel non, vel sero, vel parcius, vel frustra, adhibitis, actuosiora excogitare remedia ars dicitur, ususque nonnullam, in multis vero ne minimam quidem opem præstat.

Nonnullam præstare opem dico, in incrementis obstructæ partis, scirrhosæque, tum diminuendis, tum auferendis. Quippe ubi obstructio vel scirrhus alicubi notabilis hæret, vicina eidem vasa, vicinæque glandulæ, quo minus suum liquidum per obstructa vasa expedite transmittant, impeditæ, novas formant obstructiones, veteres firmant, compingunt, augent. Obstructionibus hisce & recens natis, & etiamnum nascentibus, referendis, si simplex Methodus pag. 48. proposita minus profuit, Remedia dicta in Arte *Deobstruentia*, quæ pag. 47. magnam partem recensui, conferre poterunt, & solvendo impacta, & vasa lateralialia expediundo, quo deinceps per eadem moles soluta transeat. Hac ratione recentis tumoris aufertur augmentum, manente nihilominus primo affecta morbi sede; quam sæpe eadem irritant remedia, in dirumve cancerum convertunt. Ipsa enim morbi historia eam Ob-

stru-

structorum naturam in his locis docere videtur, ut perpetuo motu & affricu, & irritatione, haud modo non solvantur, sed brevi pessimam lethiferamque conditionem induant.

Nec tamen inficias ivero ad percepta prima ipsius morbi indicia etiam alia posse, praeter hanc simplicem methodum, proficua fore. Ut enim recentes obstructions glandularum scirrho finitimarum aliis remediis diximus solvi nonnunquam posse, ita & adhibita illa initio ipsius morbi profutura credere fas est: initio, inquam; ut enim saepius innui, cito morbus in invincibilem fere properat pertinaciam, maturatoque hinc opus est. Remediorum ad id utilium integram classem, pag. 47. recensui. Hic vero loci quid Picem, ac praecipue Piceam aquam, non commemorem; egregium illud Balsamum solvens, tot laudibus a Rev. G. Berkely, Episcopo Britanno, celebratum, tot encomiis ornatum, tot comprobatum experimentis? Princeps solventium est, adeoque videtur malo in incunabulis degenti adhibitum, spem curae allaturum maximam. Sero equidem vocatus, in proveciore morbo propinavi, sed frustra fui. Quid de Spongia vase clauso uita praedicem; inertissimo, ut videtur, remedio, prorsusque inutili? Quod tamen Veterum nonnulli, quod Austriaci Medici, (quemadmodum Nobilissimus Van Swieten, Augusti-

stiffimorum Romanorum Imperatoris atque Imperatricis Archiater, haud ita pridem ad me scripsit,) in glandulæ Thyroideæ tumoribus feliciter curandis adhibent; quod etiam Amstælodami a Germano Medico in pluribus totius colli tumoribus duris summo applicatum cum successu, fidei novi autoribus.

Verum ut, quod dixi, repetam, vix videas quos prima mali labes reddat anxios futurorum. Spasms Ventriculum autumant flatibusque torqueri; eamque ob causam quæ spasmos solvant, quæ discutiant flatus, pessima mali irritamina, sumunt affatim. Suntque qui Ventriculum sibi debilem esse, glutineque, & acore, & bile infarctum, rati, magno cum damno suo, Catharsin sponte excitent, ore, anoque. Qui equidem error haud ægrotantium solus, sed & Medentium est; quod etiam mihi olim, dum morbus obscurior esset, contigisse, fateor; & Laudatis supra Autoribus non paucis evenisse constat. Interim, quod dolendum, patitur æger; dumque hoc morbo laborare certo noscitur, fere perit.

C A P U T V.

De similibus incommodis a causa fixa atque perenni minime oriundis.

CUM subdolos morbus huc usque enarratus, animum requirit attentissimum, quid rerum geratur, confestim perspiciat, idoneaque remedia mox applicet; distinctam morbi ideam menti oportet presentem esse, morbumque probe internosci ab aliis Gulæ atque Ventriculi incommodis, quibuscumque affinitatem habere quam maximam videri possit. Operæ precium ergo erit paucis recensere, quæ de spurio morbo, eo scilicet, qui causam fixam atque perennem non habere appareat, in operis divisione innuimus.

Citatus supra Medicus *Vander Sterre Libr. prax. med. chir. obs. 8.* refert ad se venisse hominem, deglutendi facultate adeo privatum, ut nec liquida deglutire, nec solida posset; doloris cætera immunem. Causam expiscanti sibi in prægressa aeris frigidi in calidum corpus alluvie eam sitam esse visum esse: exemplo ex sp. C. C. & tinct. Cast. parata injectione sustulisse malum. Gulæ quippe fuisse incipientem absque Inflammatione Resolutionem. Injunxisset tamen Rustico per aliquot dies purgante remedio, injectuque uteretur eodem. At vero Triennio post hac elapso contigisse idem
ad

ad sese ut rediret agricola , quæritans quam carnis offam esset deglutiturus , eam imis immobilem faucibus hære . Tum se , magno cum hominis detrimento , pulcerrimæ curæ immemorem , spongia argenteo filo alligata bolum in Ventriculum detrusisse , quemque curatum crederet , dimississe hominem . Eum tamen postera die æque miserum rediisse . Curam ergo enemate se tentare voluisse , quo motu Intestinis concitato , eundem & Œsophago conciliaret ; sera autem vespere dum priora recordaretur , se hominem eodem , quo olim , modo , de integro curasse .

Platerus obs. Lib. I. Cap. de Transitus per gulam defectu , scribit Vetulam in Nosocomio cum amissa loquela in summam incidentem deglutiendi difficultatem , pluribusque septimanis jure carniū & lacte ægerrime sustentatam , demum sanitati integræ redditam esse , solo , quem ex salvia Vino incocta parasset , Gargarizatu , & Aqua vitæ , cui Thymus intabuisset , ore contenta .

Similem Casum , curamque , *Acad. Leop. nat. cur.* loco ante memorato refert . Paralyfis utroque in casu causa proxima fuit .

Willisius pharm. rat. part. I. sect. 2. cap. I. Historiam refert hominis , diu quidem impedito Deglutitorum in ventriculum descensu laborantis , jam vero extrema agentis fere . Is siue inferioris Œsophagi Paralyfin , siue qui deglu-

glutitis remoram faceret, tumorem, in causa esse arbitratus, spongia officulo Balenæ flexili alligata, protrusit deglutita in ventriculum: id quod longa deinceps annorum ferie ipse sibi facere homo potuerit. Similem fere casum *Stalpaard vander Wiel Cent. II. part. I. obs. 27.* habet. Evidenter hic paralyfin arguimus.

Imo Luxatio ossis hyoidis impedire deglutionem potest. Egregius *Ant. Maria Valsalva Tract. de aure hum. Cap. II.* in describenda fabrica usque quarti paris musculorum Pharyngis, Hyopharyngæi dicti, quod sextum par Santorini audit, hæc habet: „ a Musculorum
 „ istius paris violenta distensione, quando videlicet nimis copiosa, & non bene mansa
 „ Cibariorum quantitas in Pharyngem protruditur, potest *Luxationis* species succedere in
 „ Appendicibus cartilagineis ejusdem ossis hyoidis: quod ego in Muliere Bononiensi a deglutione crassioris boli bovillæ carnis non bene mansæ observavi. Putabat mulier multisque imposuerat, se divexari a bolo in faucibus hærente; quem ut inde deturbaret, varia manuum & medicamentorum auxilia tentavit, sed incassum. Iamque elapsum triduum erat absque eo quod ullum cibum, vel potum, assumere potuisset, cum denique a me opem quæsit: Ego vero omnibus perpensis cum in aliqua ex appendicibus cartilagineis ossis hyoidis *Luxationem* suspicarer, partem,
 „ ut

„ ut anatomica indicabat cognitio, ita digitis
 „ contrectavi, & ilico per unam vel alteram
 „ contrectationem, omnia in pristinam sanita-
 „ tem redacta sunt sic, ut immediate, absque
 „ ullo deglutiendi incommodo, jusculum sume-
 „ re, & cibum, mulier, modo desperata, po-
 „ tuerit.

Spasms potest similis morbus gigni. In *act.*
Edimb. part. I. §. 28. Robertus Aird post ef-
 florescentias, post colicos dolores, post febrim
 spasms convulsionibusque stipatam, incidit in
 deglutiendi impotentiam: quam tandem Cata-
 plasmate discutiente Anodyno, & Tinctura ro-
 borante nervina, Medici vicerunt.

Anni 1742. æstate fere media, mulier se-
 ptuagenaria, corpore calens sudansque, cogi-
 tur stringente acri Borea, apertis cubiculi fe-
 nestris, diu immorari, unde mox refrigerari
 collum sibi, febrimque adesse percipit. Tum
 nutare Caput, pendulum fieri, imperatis non
 obsequi motibus. Febris in xj. diem perdura-
 vit, quo ipso die urina criseos factæ signa de-
 dit. 14. die Febris perfecte judicata dici po-
 tuit. Nihilominus a septimo die suffocatio æ-
 gram singulis propemodum vespers incipit af-
 fligere, dieque xj. deglutiendi auferri facul-
 tas, ut deglutita tandem per nares redirent.
 Monita mulier inter deglutiendi nares claudere-
 ret, id se facere asseverabat nullo modo pos-
 se, quod sibi Respiratio, mox ubi id tentaret,

E

inter.

interciperetur. Vox enim ipsi ingrata, quemadmodum illorum, quos perperam ajunt pernares loqui: his enim per obstructas nares vix, difficulterve, transit aer: huic vero fœminæ licet obstructæ multum nares essent, Viam tamen aer pandere sibi per easdem coactus fuit, quia a velo palatino atque uvula laxatis, solitoque magis in anteriora pendulis, liberum aeris iter occlusum erat: 24. morbi die interiit. Frigus affectit nervos octavi, forte & noni, paris, per collum decurrentes, præcipueque illos, qui deglutitioni potissimum inserviant, ramos.

Hysterica mala quam frequenter pessimas anginas æmulentur, deglutitionem lædant, hancque ob causam imponant incautis, notum adeo, ut opus explicatione non habeat; nec reperias qui hæc ab eo, quem tractamus, morbo, non brevi discernat. Tamen mihi temperare nequeo, quin memorandum Casum addam, Anno 1745. mense Novembri, contigit ut Fœmina quinquagenaria, menstruo fluore carens, macilenta, hysterica, melancholica, avidissime pisa dicta grisea comedens, sentiret fauces sibi subito constringi, ut nec sursum premi videretur bolus, nec deorsum posse. Incaustum fere omnibus, quæ artis essent, tentatis, injiciendum esse decrevi enema eccoprotoncon, ejusque peracto effectu, aliud, ex vj. unc. Lactis dulcis, & Opii gr. iv. paratum, esse im-

mit-

mittendum. Oboriebatur inde placidissimus somnus, eoque finito, restituta in hunc usque diem deglutitio.

De iis affectibus, quos spinæ, ossa, alixque quæcumque similes materies gignant, hic loci differere alienum videtur: Autores chirurgici passim, ac præcipue *Memoriæ dictæ Acad. Reg. chirurg. Paris.* qui pulcerrimos horum omnium Casus curationesque referant, adeundi sunt.

Parum Arti, non diffiteor, Tractatulo hocce contulific videbor. Namque modo in animo habui calamitosum morbum, qui in obscuro hucusque, & dubio, & incerto magnam partem jacuisset, prodere foras; qua illum ratione invadere homines, incrementa capere, inque mortem ducere, pluries animadvertissem, neve labili memoria exciderent chartis mandassem, secundum artis regulas describere; qualisnam causa proxima esset, quamque diversam sedem sæpe obtineret, ex ipsis demonstrare cadaveribus; quæ sparsim hic illic super hac re tum Veteres haberent, tum Recentiores Autores, fideliter colligere; morbi pro virili explicare phænomena; curatu quam esset difficilis ostendere; tandemque qua fortunatiore methodo forsan imposterum curandus videretur, innuere paucis. Atque hic mihi terminos figo. Utque in opusculo de *Colica Pictonum*, ita & hic optimos provoco Artis Proceres, Cultores
Medi-

Medicinæ omnes, hæc grata, hæc accepta
velint esse, tantum prolata arbitrati, ut de
ditissima penu sua promant, quæ in hisce æ-
gris tum invisendis, tum quandoque curandis,
tum in examinandis hoc morbo extingtorum
Cadaveribus, in artis detexerint incrementum;
quæque vel morbo curando saluberrima, vel
saltem eidem mitigando aptissima observave-
rint. Quibus dum mihi rem gratissimam præ-
stent, miseris mortalibus præstabunt utilissi-
mam.

F I N I S.

ANTONII DE HAEN

MEDICI HAGA-BATAVI

D E

COLICA PICTONUM

DISSERTATIO.

NEAPOLI MDCCLXXVIII.

Sumptibus FELICIS IPPOLITI Bibliopolæ
Superiorum Permissu.

ANTONI DE HAEN

MEDICI HAGA-BATAVI

COLICA PICTONUM

DISSERTATIO.

W. E. A. P. O. E. T. MDCCLXXXIII

Amsterdam, Petrus I. P. R. O. S. I. B. I. I. I. O. S.

Sebastiano Formis.

D E

COLICA PICTONUM

D I S S E R T A T I O .

 Orbi discussionem adgredior, quem masculæ Medicinæ temporibus ignotum, sequentes ætates confuse adeo tractari viderunt, ut methodica ejusdem descriptio, & curatio in arte hucusque desideratæ fuerint.

At vero non is ego sum, qui hoc operis arbitror me absolvisse: tantos spiritus, tantamque arrogantiam absit mihi unquam surserim! At opportunitatem videndi, & examinandi hujus morbi crebriorem nactus, simul a Divina Providentia mihi datam esse credidi, eundem penitus introspiciendi, imisque e fundamentis eruendi provinciam. Factum hinc, ut, quotquot potui comparare Autores, diurna versans, nocturnaue manu, seorsum notaverim quid singuli quique hanc in rem commentati essent: ut propria dein observata in chartas conjecerim: hæcque demum, & varia, & multa, cum antiquorum doctrina contulerim. Atque hinc tandem nata est morbi utcumque Methodica cum descriptio, tum curatio.

Bipartitus proin erit tractatulus. Principio paucis sistet Autores, qui de hoc morbo scri-

psere ; simulque eorumdem morbi cognoscendi, & curandi methodum tradet. Dein dabit ejusdem morbi descriptionis, & curationis methodice tractandæ specimen.

C A P U T I.

Sistens Autores, qui hunc morbum tractarunt, atque eorumdem omnium generale argumentum. Origo nominis.

VOcatur de quo agitur Morbus *Colica Pictonum*, vel *Colica Pictavensis*, nomine admodum improprio. *Pictones*, seu *Pictavenses* vocantur incolæ *Galliæ occidentalis* provincie cujus primaria urbs *Pictavium* audit. *Franciscus Citesius Pictavensis* 1639. ediderat *Diatribam de novo, & populari apud Pictones dolore colico bilioso*. Fatetur autem idem *Citesius* morbum non solum *Pictonibus* familiarem ab ipso suo initio fuisse, sed & simul *Armoricis, Santonibus, Engoulismensibus, & toti ferme Aquitanæ*. Imo scribit ipse *P. Milonem Henrici IV. Medicum*, hunc morbum *Lugetia* dudum observasse, Medicisque, ejusdem adhucdum ignaris, tunc indicasse: *Fernelium* sub idem tempus eundem observasse sub *Continuarum, Tertianarum, Quartanarum febrium finem*: *Hollerium* malam *Britonibus* familiare scripsisse. Ex *Droeti* scriptis patescere in *Pi-*
car-

cardia 1572. eum fuisse epidemicum: Ex *Langii* lib. 2. Epist. 38. liquere morbum notum fuisse in *Moravia, Silesia*, maximaque inferioris *Germaniæ* parte: *Cratonis* Epistolas de Paralyfi ex colica nata anno 1582. scriptas; nec non *Paracelsi*, ejusque Antagonistiæ *Erasti* opera, idem evincere. Perperam proinde *Citesium* nominis autorem statuunt, inter quos *Theod. van Zelst*, belgico tractatulo anno 1739. de *Podagra & scorbuto*. Sed cum famam sibi maximam conciliaffet *Citesius* tractatu suo sane lectu dignissimo, multi deinceps autores ejusmodi Colicam observantes, & cum Citesianis de pictonum Colica conferentes, Colicæ huic *pictravensis colicæ*, seu *colicæ apud pictones popularis* nomen indiderunt.

Varia morbi nomina.

Variis nominibus indigitatur in scriptis Medicorum. *Pestiferam* colicam *Paulus Regineta* vocat lib. 3. cap. 25. Qua eum appellatione, & *Citesius* aliquando donavit. *Biliosam* colicam dixere multi, quos inter *Milo*, *Citesius*, *Cahagnesius*, *Sennertus*, *Riverius*, *Craanen*, *Muis Serosam* vocavit *C. Piso* *Scorbuticam* plerumque esse *Schenkius*, *Eugalenus*, *Funghen*, &c. statuerunt. *Convulsivam* *Baglivus*, & aliquando *Funghen*. Colicam *Notham* definivit *Cahagnesius* nonnullis in locis.

Autores juxta temporum seriem, qui de hoc morbo mentionem faciunt.

Priscis Medicinæ ævis ignotus videtur morbus. Quamvis enim *C. Piso* conatus fuerit afferere eum pluribus in locis ab *Hippocrate* descriptum esse, tamen tanti viri pace dixerim nimium contorta ab ipso fuisse citata *Hippocratis* loca. Vide *Tract. Pisonis de morbo Serof.* pag. 274. 275. edit. *Leyd.*

Castissimus naturæ, post *Hippocratem*, *Observator Aræteus Cappadox*, hujus morbi nullibi ullam fecit mentionem.

Paulus Ægineta, qui sub *Heraclio* incunte seculo VII. floruit, primus ejusdem meminit *Lib. 3. c. 12. & 43.*

Avicenna Cordubensis, Arabs e stirpe regia, florens medio XII. seculo in *Paralyfios* historia paucis hanc colicam tetigit *Æginetam* citans, & fere totum sine additamentis referens.

Altum post hæc silentium morbi hujus apud *Autores*, usque ad XVI. sæculum fere medium; ex quo plerisque omnes describere eum occæpere.

Andreas Laurentius, *Henrici IV. Galliæ Regis* Archiater, nec non *Monspeliensis* *Academiæ* professor exeunte XVI. sæculo edidit *Hist. anat. hum. corp. in eaque morbum, ceu pertransiens* describit.

Felix Platerus Tom. I. Prax. edit. anno 1602.
hanc colicam delineat.

Carolus Piso Parisiensis anno 1618. librum
edidit de morbis a serosa colluvie & diluvie or-
tis; graphice descripsit hanc colicam, quam pri-
mo a sese ait observatam apud Religiosos cœ-
nobii *Bellipratensis*, anno 1596. & septennio
post in opulentissimo Cœnobio *Stabulensi*.

Daniel Sennertus Vratissaviensis, qui *Piso-*
nis ævo floruit, testantibus id primis ab ipso
editis anno 1609. operibus, variam hujus Co-
licæ mentionem fecit. Vide lib. 1. part. 2. cap.
57.

Iacobus Cahagneſius Camodensis, Medicinæ
professor regius anno 1616. *Cadomi* edidit li-
bellum, cui titulus. *Breviſ facilisque metho-*
dus curandarum febrium; cujus ad calcem ad-
jecit peculiare caput de colica pictavenſi, ive
ſimili.

Nicolaus Foſtanus Amſtelodamenſis in *Flo-*
rilegio anno 1637. edito, de hac Colica ſer-
monem habet.

Franciſcus Citeſius Pictavenſis, Ludovici XIII.
& Cardinalis Richelii Medicus, nec non facul-
tatis Medicæ Pictavenſis decanus 1639. edidit,
quam mox laudavi, *Diatribam de novo, & po-*
pulari apud Pictones colico bilioſo; quem circa
annum a nato Servatore 1572. exortum eſſe
ſcribit. Omnium optime de eo diſſeruit, ma-
gnamque *Salmaſium* hoc morbo fere confe-

ctum, & a nullis Medicis levatum sanitati reddidit, ut ipse *Salmasius* testatur. Supra jam vidimus ex *Citesio* morbum innotuisse *P. Miloni*, *Fornelio*, *Hollerio*, *Droeto*, *Langio*, *Cratoni*, *Paracelso*, *Eraſto*.

I. B. ab Helmont Bruxellensis, qui anno Domini 1644. obiit, de hoc morbo loquitur *libr. de Flat.* pag. 401. *libr. a sede animæ ad morbos* pag. 281. Et *libr. cui titulus jus duumviratus* pag. 289.

Lazarus Riverius Med. Regius, ac Professorum Monspeliensium Decanus, qui sub medium sæculi XVII. floruit, *prax. med. lib. 10. cap. 2.* fuse hanc colicam tractat.

Joannes Jacobus Wepferus, qui medio sæculo elapso floruit Epistolam scripsit *Schafhusiæ Helvetiorum Vratislaviam ad Sachsum*, cujus argumentum versatur circa *Paresin post Colicam ex vino*. Ait ejusmodi ægros sibi ab aliquot retro annis plurimum negocii faceſſivisse. Exstat Epistola hæc in *Miscell. nat. curios. anni 1671.*

Daniel Peruarius Professor Genevensis anno 1678. edidit *Thomæ Burneti Thesaurum*, cum observationibus propriis: longe lateque super hoc morbo differuit, in *observ. ad libr. 3. sect. 48. subsect. 13.*

Thomas Sydenham ingens Angliæ fidus medicum, paucis rem attigit, *process. integr. pag. 605.*

Thomas Willifius tract. de anima Brutor. cap. 9. paralyfin ex colica natam exponere molitur.

J. H. Jungken Med. prax. lector edit. prax. Francof. 1689. pauca in eandem commentatus est.

N. Craanen Lugdunensis primo Professor, Brandenb. Electoris dein Medicus circa finem superioris sæculi in *Lum. rational. Med.* cap. 5. verba de hoc morbo nonnulla fecit.

Eodem circiter tempore *J. Muis* Med. Batavus in *praxi Medico Chirurgica rationali* decad. 6. Obs. 10. meminit Paralyfios utriusque brachii post colicam biliosam; at vero ut rarissimum hifce in oris morbum notat.

G. Baglivus Romanus, sub Innocentio XII. & Clemente XI. Professor, in prax. med. part. 1. cap. de *Colica* multa egregie differuit, quæ ad hunc scopum pertineant.

I. B. Bianchus Taurinensis in Anatomia Professor in *Hift. Hepatica* 1725. edita, hanc Colicam describens, multus primo est in aliorum autorum referendis opinionibus dein statuit esse morbum gravissimum, pertinacem, curatu difficillimum; denique Lectores suos mittit ad *Citesiz* de hoc morbo Tractatum.

Anonymus autor Amstelodamensis Medicus extat in *Eruditorum Diariis*, quæ vulgo *Bibliothèque raisonnee* appellitant, dignus profecto, qui ob multa, quæ profert egregia, attento legatur

etur animo . Vide *Bibliot. raison. tom. 8. art. 2. & tom. 9. part. 1. & 2.* Acta Edimburgensia , quæ inter tot præclara inventa de hoc morbo nihil habent , tribus diversis in locis Anonymum hunc laudant .

Theodorus van Zelft Beverovicus Medicus anno 1739. belgice evidit tractatum *de Podagra, & Colicis Scorbuticis*, in quo nonnulla de hoc morbo sane non contemnenda ; sed quæ tantum ex usu sunt moras ducente morbo ; nam quæ in mali primordiis requiruntur , ea ne tetigit quidem autor , nec illum etiam vidisse unquam a principio morbum, ex tractatu ejus admodum credibile fit .

Immortalis Boerhaavius in nullis editis a se operibus super hoc morbo differuit ; neque etiam toto fere Quadriennio , quo assiduus ipsius in privatis institutionum , ac Praxeos collegiis auditor sui , verba de eo fecit . An quia publicis eum reservare lectionibus maluit . Ubique in lectionibus de *morbis nervorum* annis 1731. 1732. 1733. 1734. publice habitis cap. 2. sub titulo : *de morbis ex affectione Nervorum abdominalium natis* , mira de eo , & egregia protulit , quæ ex dictitantis ore exacte exscriptæ . Quumque Lectiones hæ typis nondum excusæ sint , obstrictum me arbitror , ut , quæ huc pertineant , publici faciam juris . En ipsius verba : Lect. 22. cap. 2.

Sententia Boerhavi super hoc morbo.

„ Quandoque homines sani, (centenos vidif-
 „ se me credo) nullam causam incusantes,
 „ incidunt in dolorem intolerabilem circa un-
 „ bilicum, qui omni remedio resistit; instar
 „ tenebræ hæret ad intestina tenuia. Subsequi-
 „ tur color pallidus, flatus, debilitas quædam.
 „ Hi, postquam binos, ternosve paroxysmos pas-
 „ si sunt dolore colico se dicunt laborare. Sed
 „ incipiunt perdere carnosum habitum ad mu-
 „ sculos moventes humerum plus ad brachium,
 „ & ulnam sed maxime musculorum, qui mo-
 „ vent carpum, Metacarpum, digitorum pha-
 „ langes ita ut ab humero ad usque unguis,
 „ ossa tantum, & tendines, membranasque vi-
 „ deas. Tandem morbus ille tendines alligat
 „ ad vaginas, & omnes illæ partes gracilescunt.
 „ Morbus est frequentissimus. Nihil sentierunt,
 „ nisi dolorem ad umbilicum, ubi ileon inte-
 „ stinum. Clysmata aliaque alvum stipatam
 „ nequiverunt movere. It malum, reditque.
 „ Effectus semper est Emaciatio dictarum par-
 „ tium. Si diu duravit, pedes, & tibiæ, &
 „ femora, pariter afficiuntur. Vocatur a Medi-
 „ cis *Colica pictorum*, quibus hominibus mo-
 „ lestissimus observatus est.
 „ Quid mirabilius quam quod nervi in Me-
 „ senterio, aut intestinis afficiantur, & inde
 „ pereat actio dictarum partium. Non est
 „ quod

„ quod dicas Nervos communicare , & hinc
 „ fieri : nam undenam ergo perit Pinguitudo ?
 „ & cur non alibi ? Pinguitudo quippe ita pe-
 „ rit , ut vagin tendinumæ cum iisdem con-
 „ crescant , & vaginæ cum periosteis , vel a-
 „ liis tendinibus .

„ Pendet a singulari proprietate , hisce in
 „ nervis observata ; quam explicare nemo pot-
 „ est ex legibus humani corporis .

LECT. 23. CAP. 2.

„ Circa discessum heri proponebam morbum
 „ notissimum *Colicam pictonum* ; unde natus in
 „ artibus superioribus dictus *Paresis* , sive *Re-*
 „ *missio* : Eumque in ortu , sede , effectibus ,
 „ descripsi . Præcipue mirandum quod a nul-
 „ lo alio ortu oriatur : (paresis enim tantum
 „ a nervis abdominalibus affectis :) & quod
 „ non modo spiritus ibidem afficiat , sed quod
 „ pinguedinem crassiorem arteriosi sanguinis
 „ sobolem , intercipiat ; ac gracilitatem , sic-
 „ citatemque , inducat : unde tandem , tendine
 „ concrecente , Immobilitas .

„ Quicumque hunc morbum bene observant
 „ dicunt in opulentissima urbe , Amstelodami,
 „ eum esse frequentissimum . Pictoribus eum
 „ oriri , iisque qui pigmenta de plumbo pa-
 „ rant , qui fundendo plumbo operantur , maxi-
 „ me qui vetus plumbum purificant , & uten-
 „ file

„ file reddunt , unde pessimus fumus oritur ;
 „ hos omnes eo morbo affici . Frequens est ,
 „ & iis , qui per plumbum in fornace figuli-
 „ nis vasis vitro incrustandis operam dant ; iis
 „ quoque in opulenti redimunt oleosa , fortia ,
 „ spissa , vina Rhenana , habentia quid dulcis,
 „ quod suspicor esse a plumbo . In Germania
 „ suspensus fuit mercator , qui adulterando sic
 „ Vinum ditissimus factus erat . Fatalis ars for-
 „ te adhuc viget . Colorem fulgentem habet
 „ vinum illud , gustu mite est quasi sacchari
 „ saturni quid admistum habens : & quoniam
 „ eos , qui tale vinum bibunt , sic affectos vidi,
 „ suspicor a plumbo esse .

„ Multos curandos habui , quibus quatuor
 „ extremos artus plane exsiccatos vidi , sed per
 „ succum mitiorum antiscorbuticorum restituti
 „ sunt , per Balsami peruviani , de copayba as-
 „ fiduum usum , per saponis veneti usum quoti-
 „ dianum , per frictiones externas solius abdo-
 „ minis , per Emplastra abdomini , non artubus
 „ applicata , adhuc hoc anno pluras curavi .

„ Discimus inde quomodo affectiones horum
 „ nervorum habeant influentias in remotas par-
 „ tes , & agant omnium humorum lentissime
 „ motorum alienatione .

ET LECT. 78.

De mira nervorum distributione fuse agens,
 rem sic explicat.

„ Se-

„ Sequitur jam mirabilis constitutio artuum
 „ superiorum *Galenus*, *Vesalius*, & optime
 „ *Eustachius* docent, quod ad solos humerum,
 „ brachium, carpum, & digitos, ferantur quin-
 „ que ingentes nervi, mire amplexi, sub axil-
 „ lis distributi, & evanescentes in hunc ar-
 „ tum. Unus *Eustachius* appinxit nervum com-
 „ municantem cum quinque paribus, hisce fa-
 „ cientem primam causam morricem, qui ra-
 „ mus habet commercium cum nervis viscerum
 „ inferiorum.

„ Nil mirabilius, quam quod Paralytis ab-
 „ soluta artuum superiorum cum exsiccatione
 „ oriatur a Colica pictonum hærente in solo
 „ mesenterio. Morbus creberrimus est; & pa-
 „ tet hinc commercium esse maximum in his
 „ nervis.

Acta parisiina, tota quanta, memorabile ni-
 hil, quod huc spectet, referunt,

Ephemerides naturæ curiosorum nonnulla ha-
 bent, quæ scopo nostro inserviant, quale quid
 pag. 6. de *Wepfero* citavi; cæterum videntur
 cum allegatis autoribus omnia convenire.

Acta Edimburgesia nihil continent, quo mor-
 bus hicce illustrari queat.

*Omniū Autorum observata de Diagnosi
 hujus morbi.*

Omnes memoratos autores sedulo pervol-
 venti

venti constabit *Colicam pictonum* eum morbum esse, ubi violentissimus, isque perseverans diu dolor, ventri innascitur, cum alvo nullis irritamentis reseranda abdomine introtracto, Vomitu, Vigiliis, & subsequente Paralyfi, aut Convulsione, aut lethargo, aliisve pessimis symptomatibus.

De Causis proegumenis.

Ex iisdem colligentur *Proegumenæ causæ* hæc esse: Contagium, Febres male curatæ præcipue intermittentes; Temperamentum siccius; Vina varii generis, Vina plumbi preparationibus adulterata; plumbum ipsum; Temperies scorbutica, rheumatica, arthritica, podagrica, melancholica, atrabiliaria; pituita vitrea; ancor vitriculi &c. menses suppressi, Lochiave; meconium; lac colostratum; Dentitio; venena varia; sex rerum non naturalium abusus.

De Causis procatarteticis.

Procatarticæ causæ Ipsis numerantur, inhibita respiratio, ira, aliave animi pathemata, humores multum exagitantia; Victus in otio, soloque uliginoso opiparues; nonnulla vina, anni tempestas autumnalis, hyemalis, borealis, ac præprimis pertinacior alvus.

De Causa proxima .

Causa proxima horum autorum quibusdam censetur biliosa materies inter ipsas effusa membranas; serosa aliis; Convulsivus quibusdam motus audit; aliis spasmodicus; denique conditio talis, quæ ineffabili prorsus modo nervos adficiat.

De prognosi .

In prognosi dixere, Colicam hanc terminari, vel in mortem, vel in majorem, minoremve paralyfin; hanc quæ paralyfin morbi crisin esse, difficilem curatu longamque; vel etiam in lethargum nonnullam; sæpe in Convulsiones, quæ essent lethales, aut secundum alios, alio quam alio tempore discriminis pleniores.

De Curatione .

Curationem vario modo varii aggressi sunt. Conveniunt omnes fere in Enematum usu: quæ multa plures; quæ obtinente natura pauca prudenter applicanda nonnulli; quæ mollia, discutientia, eccoprotica, fere omnes; quæ fortia penetrantia, unus alterve, præscribunt. Plerisque etiam, ubi plethora adest, & ferox malum, *Venæ sectio* arridet, quam eandem tamen alii vituperant. *Purgantium usum* quidam paresios, imo, & mortis causis annumerarunt, nonnulli
utcum-

utcumque *suspectum* habuere ; alii eorundem *ae meminere quidem* ; *Lenissima* plerique præscripserunt , quidam *drastica* . Emeticorum repetitus usus tum in prophylaxi , tum in curatione , suis non caruit encomiis . Quin nec defunt Medici , qui res actu frigidas affatim commendendas , ipsamque aquam gelidam , intus extusque adhibendam , imo nivem ventri obvolvendam audacter scribant . *Neurotica* in arte dicta a paucis commendantur . Laudarunt alii sudorifera , quæ detestantur alii . *Balneorum usus* encomio multorum gaudet , aliorum vero methodo exsulat prorsus . *Opium* suspectum nonnullis , paresios causa aliis , quibusdam egregium remedium , sed caute dandum audit . *Antiscorbutica* fere omnes vocarunt in usum . *Asininum lac* laudibus apud nonnullas quam plurimis insignitur . *Saponacea* , & *Balsamica* hinc inde præscripta legimus . *Medicati fontes* sua etiam laude haud caruere . Partes paralyticas ipsas *fricant omnes inunguntque* ; nisi quod unus aut alter totam frictionis , & inunctionis vim insolum abdomen converti velit . Molliore ad fricandum materie utuntur quidam , penetrantiore alii ; alii iterum nasturtio cum aceto fortissimo tuso membra ante fornacem fricant . Commendatur ipsa partium paralyticarum cum artice instituenta flagellatio .

Atque hæc suffecerint , ut quæcumque ab antiquitate remotiore in hoc usque sæculum

circa hunc morbum dignoscendum, curandumque notata fuerint, liquido constant. Multa profecto, eaque egregia, multi dixere; sed confuse adeo, & obscure, ut expositionem variorum in eo observatorum phænomenon adæquatam, & juxta hanc expositionem formatam legitimam curandi methodum, frustra inquisiveris.

Sed simul constat citatorum autorum quosvis de Morbi tum natura causisque, tum curatione, veri quidem aliquid protulisse; exactam vero ejus historiam Medicam exarasse, curandique methodum tradidisse neminem, immortalem ubique si excefferis *Boerhaavium*. Is quippe unus ex veris artis fundamentis pauca protulit, sed verissima, quæ sola viam sternant, qua ii, quibus explicare phænomena, & curam legitimam tradere, animus est, incedant oportet. Hac unica via morbum pure analytice mediator tractare.

CAPUT II.

Exhibens Colicæ hujus Descriptionis & Curationis Methodices tractandarum specimen.

§. I.

De Morbi Signis.

Si dolor fixus, plerumque ferocissimus, prope umbellicum, cum inani prorsus applicatione Enematum, Epidematum, Cataplasmatum, Remediorumque ore assumtorum, imo potius, cum dolorum augmento, cum ventris introtractione contra quam in aliis colicis observare contingit, cum Podicis sæpe clausura firmissima, & introtractione cum vomitu, febre majore minore, Pervigilio &c. *Colicam pictorum* vocat.

Sin & Convulsiones accedant, brevique sequatur major aut minor Paralyfis, eo audacius id ipse: Nominis imponunt.

§. II.

Causæ proegumeneæ procatarticae.

Antecedunt hanc Colicam 1. *Assumpta*, eo *Venena*. Ita *Wepferus Ramazzinus*, *Anonimus Amstelodamensis*, & in primis *Boerhaavius* statuunt. Est que frequentior, quam passim credunt, hæc antecedens causa. Hinc *Pictoribus*, tot *plumbi præparatis*, aliisque venenis, utentibus, ad-

modum familiarem affirmant. Quare *Boerhaavii* inter præcipuas morbi causas hanc statuit 1. Quia, ut ait, frequens observatur iis, qui plumbò parando, purificando, fundendo in pigmentis utendo fictilibus Vasis eodem incrustandis, victum quæritant. 2. Quia frequentissima observata est hominibus Vino plumbi præparationibus adulterato, utentibus, aut olim usis.

Accensetur quippe plumbum Toxicis, quæ constringendo, obstruendo, exsiccando cita, vel lenta morte perimunt. Sic *Boerhaave* Instit. §. 1143. Et fusius hoc explicat, in *Chemix* part. 2. process. 171. Agens enim de Ceruffa. „ Pulvis ille tenuis, inquit, inspiratione ductus „ in pulmonem asthmata creat, terribilia, insanabilia fere, tandem lethalia. Si ore receptus diglutitur cum saliva, pessimos creat morbos visceribus, languores, debilitates, dolores, oppressiones intolerabiles, tandemque mortem. Tetra hæc mala at quotidiana, videntur apudeos, qui plumbum, quomodocunque tractant, maxime autem, qui album plumbi conficiunt. Caveant homines venenum, quod odore carens, & sapore tanto pejus afficit, quo irrepit tectius; nec se manifestat, nisi indevictis jam corporibus.

Antecedunt 2. *febres* continuæ, intermittentesque male curate. Plurimi autorum recensitorum id passim affirmant. Manent hinc obstru-

ctio-

Ætiones viscerum facile in dydropem, scirros &c. mutandæ: Manent hinc scorbutica dispositio, ut pulchre notavit *Sydenhamus*, qui post peruviani corticis usum, frequentes reperit Hydropem, & scorbutum: quæ scorbutum attinent, ea mox explicabuntur.

Antecedit 3. quoque *dispositio humorum* Æris scorbutica, Rheumatica, Podagrica, Melancholica. *Sennertus*, *Schenckius*, *Eugalenus*, *Anonimus*, & *Boerhaavius* sive in morbi describenda natura, sive intractanda ejusdem Curatione scorbutum maxime videntur incusasse. Porro per quam similes, & affines scorbuto reliqui mox adlegati morbi deprehenduntur; dicente ipso *Boerhaavio* Aphor. 1490. „ Arthritidi, Podagræ, scorbutoque agnatus morbus „ Rheumatismus. Ita quidem, ut plurima symptomata habeant inter sese communia, neque etiam in origine multum a se invicem discrepent. Qui proin apud plerosque autores, & maxime apud magnum *Boerhaavium* singulorum horum morborum rite examinarit historiam, comperiet vel absque Pictavenfis Colicæ facta mentione Colicam cum convulsione, paralyfi, &c. In scorbuti, Podagræ, Rheumatismi, ac Melancholie tradenda descriptione, delineatam esse. Quotquot etiam exempla adferantur ab Autoribus, pleraque omnia demonstrant in Prædispositione simile quippiam latuisse, quæque observavi ego, utique Vini usui, spirituosorum-

que, vel scorbuto, cive egnatis morbis, multum deferre debui.

Antecedit 4. *impedita perspiratio*. Hanc causam *Citesius, Baglivus, & Anonymus*, allegant: ac pessime eos affici, qui perspirationem impeditam patiuntur in pedibus, multiplici exemplo *Baglivus* demonstrat; testaturque experientia quotidiana pluribus hanc ob causam Colicos dolores solemnes esse. Plurima scorbuticorum, Rheumaticorum, Arthriticorum, Melancholicorum Syntomata, ex impedita aut imminuta perspiratione excusitantur, exasperanturve. Videantur Autores, & maxime *Boerhaavius* super his morbis. Unus *Sanctorius* hoc pluribus explicat Aphorismis. Hæc impedita perspiratio vice fungitur procatarticae Causæ.

Animi pathemata, humores multum exagitantia, in procatarticarum Causarum classe haud infimum obtinent locum. *Riccius* libr. 10. cap. 2. iracundi exemplo hoc confirmat. Ira in Melancholicis, Podagricis, &c. multum furens observatur solutos excitasse paroxismos. Novi quibus fere restitutis ira, vel subitus terror, dolorem Ventri conciliet ilico, mox artibus; motumque eorundem debilem per aliquot dies debiliorem reddat.

Victus in otio opiparus a Pisone, & Anonymo inter has Causas quomodo recensetur, nec sane immerito: accumulatur quippe iis hominibus alimenta minus apte subacta, & facile in

acorem degenerantia , in Intestinis , adeoque
ansam, facile præbent nascituræ colicæ .

Vinum , aliique valide stimulantés , atque ace-
scentes potus huc referuntur a *Pisone* , *Wephero* ,
Citesio , *Cratone* , *Riverio* , *Puerario* , *Anonimo* ,
Boerhaavio . Dicitur *Helmontio* Ventriculi acor,
& per Archeum ad artus demandatus , huc et-
iam referri potest . Vina acidum acrimoniam
apta nata sunt inducere ; unde *Boerhaavius* ,
Institut. §. 760. de acrimonia ex vinis acidis,
aut acetis nata differens ,, præ ceteris nimio
,, usu assumpta , ait acre acidum serum facit ,
,, unde Rheuma , Podagra , & similia . Stimu-
,, lantes liquores acrimoniam generant adhuc
pejorem . Vina recentia observantur hic per
quam noxia ; quia multum adhuc possident gas
silvestris , nervis adeo inimici , & spasmos , an-
fietatesque enormes sæpe excitantis . Vina plum-
batis maxime adulterata incusant *Wepferus* , &
Boerhaavius . Vina nonnulla acria austeriuscula
at optimis autoribus vim peculiarem huic ex-
citando morbo habere observantur . Videantur in
Miscell. Academiæ naturæ curios . Dec. 1. &
2. Obs. 32. & a 4. obs. 30. *Crato* quoque hinc
colicæ apud *Moravos* causam deduxit , & scitè
L. Lemnius lib. 1. cap. 15. de occ. nat. mirac.
narrat Batavos ex vini *Pictavenfis* potu adeo
morosos reddi , ut uxores pugnis excipiant ; a
Rhenano autem aliove generoso vino adeo blan-
dos fieri , ut easdem oculis impetant .

Anni tempestas autumnalis, hyemalis, borealis causis accensetur excitantibus. Nascitur hinc impedita perspiratio, & lentior per exteriora motus: hinc necessario major,isque noxius, motus in interioribus, & acriorum alioqui exhalaturorum, retentio.

Tandem *Alvus diu pertinaciterque clausa a Citesio Anonymo* aliisque excitans dicitur *Causa*. Ut enim Colicus dolor simplex oritur sæpe a retentis, adeoque, & plus stimulantibus, excrementis, ita ex persegui in Prædispositis hinc poterit pictonum Colica nasci.

§ III.

Prognosis.

Prognosis hisce fere describitur.

Colica pictonum si vel sponte, vel facili opera solvi contingit, spatio 1. 2. septimanarum transit insanitatem.

Sæpe mensem unum durat alterumve, & necat: raro quod sciam, citius occidit.

Aliquando vertentibus annis sub hyemem reintegratur, idque quatuor, vel quinque sibi subsequentibus annis.

Abiit nonnunquam in Lethargum.

Sæpe in convulsiones transit lethales.

Ut plurimum in Paralyssi supernorum, infernorumve, imo omnium artuum simul, abit.

Colica cum ipsa Paralyfi sæpius redintegrat per aliquot sibi subsequentes annos.

Quin & in Hydropem mutatur post Paralyfin, eumque ut plurimum lethalem.

Colica aliquando Paralyfin comitem habet, sine ullo dolorum remissu.

Vomitus perpetuus haud sistendus; Pulsus intermissio, debilitasque; Fæx alvina vel nulla, vel perlongum tempus pauca, dura, parva, alba, ovillorum stercoreum instar; Convulsio; Læthargus; Cæcitas; Aphonia; doloris, post adhibita remedia, augmentum; Hydrops post Paralyfin; frequentia sunt præfagia periculi in hoc morbo, vel mortis.

A plumbo a Vinis varia plumbi præparatione adulteratis, strenue, diuque, in corpus acredine humorum magna, & inveterata laborans, ingestis, nata hac Colica; magni, & longi moliminis est Curatio.

In Corpore gravissima Podagra affici consueto, jam dudum statis haud affecto temporibus, admodum mala.

Ulcusculo nato in pede perpetuo manante, præcipue in podagrico, morbum levat.

Quæ recidivas habet plures, easque posteriores prioribus graviores, fere lethalis.

Quæ diuturna, quæ eum perpetua ac perfecta deglutiendi retinendique impotentia, pessima,

§. IV.

Inspectio Anatomica.

Cadavera hoc morbo defunctorum exhibere inter jejuni tunicas tumorem anserini ovi magnitudine, synceram bilem, eamque æruginosam, profundentem. Hunc *Milo* anno 1592. demonstravit presente *Citesio*. At Morbi symptoma hic potius, quam *Causa* fuit; ut ipsa docent phænomena morbi. *C. Pifo* de coll. fer. sect. 4. Cap. 2. demonstravit in ejusmodi Cadavere copia haud parva feri encephalon repleti, ubi Cerebrum locatur; totum principium spinalis medullæ, nervosque hinc inde in vertebrae propagatos, in aqua plurima innatare aperto demum cerebello, non solum ventriculum quartum aqua scatere, sed, & substantiam ipsa eadem prægnandem, totamque imbutam. Hinc egregias *Autor* Morbi totius *Causam* proxima sibi visus est intellexisse, & systema suum de morbo hoc ex feri copia, & situ nato confirmasse. At pæc *Manium Pisoniorum* dixerim hoc exin deduci non posse. Potuit quippe ferum natum fuisse post *Colicam*, quando, reddito prius corpore paralytico, humida inertia, & vappida, solidaque flaccida, feri generandi occasionem præbere potuerunt. Hoc longe videtur priore probabilius. Estque hic egregiorum *Xirorum* in perscrutandis Cadaveribus solertissimo-

smorum frequens error in morbi causam sta-
 tuant id, quod præter naturam in iisdem dete-
 xere, quamvis id ipsum sæpius effectus sit,
 quam causa morborum. Idem iudicium esto de
 observ. vi. lib. 1. *Boneti Sepuchr.* ubi cadaver
 post hunc morbum exhibeat Hepar magnum,
 & obstructum, vesicam felleam nigra bile tur-
 gidam, ventriculum humore viridi extensum,
 Colon flatibus, durisque fæcibus expansum, Ce-
 rebrum, & medullam spinalem tenui linpha ma-
 dida. Ut & de iis, quæ ibidem narrantur in
 sect. 14. lib. 3. de plurimo sero subpallido in-
 ter utramque meningem reperto. Sapienter er-
 go egregius *Wepferus* Mesenterii inflammatio-
 nem in simili cadavere a *Spigelio*, & Mesen-
 terii abscessum, totumque abdomen pure reple-
 tum a sese detecta, nequaquam, ut morbi cau-
 sas, sed vel morbi, vel præposteræ methodi
 effectus recensuit. Cæterum sterilis admodum
 est Historia medica dissectionis corporum hoc
 morbo defunctorum: ut causa proxima potius
 sit ex morbi deducenda phænomenis.

§. V.

Causa proxima.

Ex quibus itaque elicitur *Causa proxima* coli-
 cæ pictavenensis esse sensim nata exsiccatio, ri-
 giditas, contractio viarum primarum, maxime
 intestinorum: unde fit, ut ultra vix admittant
 quid-

quidquam, transmittantque per lacteas aut alias absorbentes venas; ut etiam contenta alimenta retineant, compingant, cumque sua ipsorum fabrica ceu unam in massam coadunent.

Quidquid hanc exsiccationem, contractionemque producere protest, poterit *Causæ propioris* munere fungi; quod pag. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. allegatum fuit.

Quin hinc vera *Diagnos* Mali, ut mox in *Causa* proxima dictum. Porro hæc latius explicanda hoc loco venit.

§. VI.

Diagnos.

Diagnos, inquam, sponte patet. Namque acris in serosa, crassi in rubra sanguinis parte effectus demonstrat morbus. Hæc enim Acidi, falsi, & Alcalici per sese solorum, & imprimis scorbuti, tum Acidi, tum falsi, tum alcalici, effecta esse magnus *Boerhaavius* ex solis, verissimisque artis principiis, evicit. Ex tali humorum prædispositione intelligitur sanguis fieri oleo balsamico orbis suo, ac proinde haud amplius posse per destinatas ab adorando Creatore machinas dimittere blandum illud, untuosum, mucosum smegma; quod alioquin tam pulcro effectu Œsophagi, Ventriculi, Intestinarumque internos inungat parietes; eosdemque humidos, molles, facile mobiles, atque a per-

tran-

transeuntibus acrioribus fervet immunes. Jam vero siccescunt hæ partes, rigidiores, motuique naturali peragendo ineptiores fiunt. Nec magis mirabimur hunc scorbuti effectum, quam miramur articulorum crepitum, a defectu olei articulos illinientis, in hoc ipso morbo observandum. Hinc vox aspera fit, & rauca: ingesta alimenta vix miscentur, digeruntur, moventur, expellunturque ægerrime exprimis viis; nec nisi chyli tantillum per rigidiora, ac contractiora Lacteorum oscula, penetrat; unde compacta tandem massa cum ipsis Intestinis in unum fere corpus coalescit. Atque hinc illæ lacrimæ! Quippe tota vis pectoris, & abdominalium musculorum desævit in unum Ventrem, ut materia noxia eliminetur. Pulcre notavit hoc *A. Caau Boerhaave* in tractatu de impetum faciente Hippocratis cap. 10. §. 454. „ Fæces
 „ alvinæ aggestæ irritant nervos, oritur inde
 „ consensus in musculis egestionis dicatis; inde
 „ illorum spasmodica, & violenta contractio;
 „ nec illi soli, sed totum rapitur ad hanc actionem corpus in consensum, anima retinetur,
 „ clausis viis, per quas ille cæterum liber transit, tument venæ, imò vero brachiis, & cruribus nixus eduntur. Dolores, & anxietates
 „ tunc oriuntur, humana patientia sæpe adeo superiores ut, (horresco referens) violentas ipsi sibi ægri manus inferrent, ni vel animo infusus erga Deum timor, Religioque; vel saltem

tem prudens *Necessariorum*, aut *Adstantium* cautela obstaculo forent. Aucta hæc compressio in dolorem summum, levia eaque brevissima tantillæ indolentiæ intervalla conciliat aliquando, insensilitate inducta præ nervorum compressione integra; sed, ut dixi, momentanea solamina sunt, compressione mox sic lassata, ut vividus dolor denuo percipi possit. Venena, ut plumbum, &c. quæ incrassando, obstruendo, exsiccando agunt, dubio procul eandem intestinæ dispositionem creant, imo peiorem, quam scorbutus. Spasme hinc non modo intestinorum, sed & aliorum viscerum intestinæ nexorum, ventriculi puta, Omenti, Lienis, vesiculæ felleæ, Pancreatis, Remum.

§. VII.

Singulorum symptomaton accuratior dilucidatio.

Hinc *Vomitus* frequens 1. quia utraque Biliis, nec non Pancreaticus latex per inferiore spasmō contracta, & chylo fæcibusque repleta, impeditam offendens viam, per superiora cogitur remeare. 2. Quia intestinæ connexus ventriculus ab iisdem quoque convellatur, contrahaturque necesse est 3. Forsan etiam quia hic viget illa inexplicabilis vis animali innata Corpori, quæ vomitu sæpenumero promoveat resistandem, & nocituram in corpore materiem. Hærente in Ureteribus, Calculo, vomitus obfer-

servatur inseparabilis, vim Diaphragmatis, ac musculorum abdominalium totam, eamque maximam, in unum determinans ventrem inferiorem, seu Pelvim, peregrini hospitis pellendi, eliminandique causa. Ex nervi octavi paris communicatione cum ventriculo, & Renibus explicant rem hanc Physiologi; quam eandem rationem, & hic loci obtinere Neurologi demonstrant: at vero ut ingenue dicam, sic facti a summo Numine, sic conditi sumus, ut vix dentur in corpore alicubi affecto partes, quæ angere ac dolere partem sociam torpidæ, atque otiose patiantur. Non solus ipse hic morbus, sed mirus Parturientium Nixus, totaque Animalium historia stupenda hanc in rem adferunt: quæ retulisse omnia hujus loci non est, foretque tediosum.

Neque abesse *Febris* major, minorve potest, quia impedito plurimum per contracta, & compressa in abdomine vasa humorum Circulo, reliqua corporis vasa, longe plures copia humores, eosque acres, excipere ac propellere coguntur.

Hiscæ symptomatis aliquando jungitur in *abdomine convulsio*. Cum enim torturam ipsam superans dolor plerumque hic nascatur, qui proximus ad convulsionem gradus; utique vera harum partium, iisque vicinarum, oritur Convulsio, ut toto corpore concussio fere sentiatur: Quamobrem haud immerito a quibusdam

Convulsiva nuncupatur colica.

Ventris introtractio, contra quam in aliis *Colicis*, observatur. *Piso*, & *Funcken* jam observant hunc morbum cum *Umbilici* quandoque *introrsum contractione* contingere. *Wepferus* paucis, sed accurate satis, hoc explicat. Nempe spasmodice contracta imo, & convulsa intestina in spatium longe arctius molem contrahunt suam. Ita ut ego ipse macilentissimi hominis ventrem examinans, intestina tenuia, dura, tensa repleta, nec digiti minimi crassitiem æquantia deprehenderim. Auget quoque hanc ventris introtractionem validissima abdominalium Musculorum, adpellendam noxiam materiem contractio.

Tum & *maxima dolorum violentia in ambitu umbilici pauloque supra eundem*. Quoties cumque hosce martires exacte interrogavi, semper hunc locum præ cæteris torqueri, & dire ceu terebra perforari testabantur. Duplex autem Causa est I. Quia prementibus validissime *Diaphragmata*, ac musculis abdominalibus, spina dorsi intra cavum abdominis multum eminent, resistantiam pressis introrsum intestinis majorem, quam equidem ad latera, creat. 2. Quia Colon transversum hic decurrens, fœcibus insigniter, ut mox patebit, infarctum, compressionem hanc, adeoque & dolorem, sua & mole & duritie immane auget; intestinis jam adeo dolentibus, hic ceu duo inter præla pressis.

Alvus

Alvus obstinatissima est I. quia in aridis, & glutine naturali destitutis intestinis, dudum cumulatæ, propelli impotes, hæ ferunt fæces. 2. Quia præ vi doloris acerbi, intestina, ut & vicinæ partes, magis sese magisque contrahunt. Wepferiana docent experimenta. In naturali statu vis Diaphragmatis, & Musculorum abdominalium, totaque animæ retentio, eo collimant, ut, superata sphinteris Ani vi, fæces corpore eliminentur. Hic quidem eadem vis abdominis & thoracis maxima editur; at vero tanta est, & insuperabilis adeo, contractio intestinorum, ut prior illa vis quantumvis maxima, huic sit longe inferior, adeoque inutilis, ac frustra defatigans.

Ani constrictionem, & quasi sursum introtractionem, Piso aliique notarunt. Id ipsum ego quoque in tribus, quibus ab initio adfui, observavi. Rectum quippe intestinum habet fibras longitudinales, & validiores & rubras, ut pulcre describit *Vesalius* ligamenta tria coli tendinea ad rectum discedunt, dilatantur, explanantur, super totum intestinum rectum; quod apud *Couperum*, & *Vesalium* rite depictum. Modo nunc ponatur Colon Scybalis duris repletum violente dolere, contrahique in quantum possit, cum reliquis abdominis visceribus quoque convelli; miri profecto nihil, quod per sua tria tendinea, eaque fortissima, ligamenta, retrahat ipsum rectum, cujus longitudinales fibræ, ut dixi, ab tendineis coli ligamentis oriun-

tur. Ergo tunc quasi disparebit, Syphone vix aperiendus, anus.

Quæ interim post longa, & tædiosa molimina forte fortuna subin egeruntur *faeces*, eæ duræ sunt, albescentes, in Scybala parva, ovilorum stercoreum instar divisæ. Duritiam habent a mora, quam traxerunt in intestinis, liquidiore interim parte per lymphaticas, & præcipue per lacteas venas, hinc inde adhuc patulas, furtim subingressa. *Colorem* ex flavo album nanciscuntur, eo quod bilis affusio in duodeno retardetur, & versus inferiora, oppletis omnibus, descendere nequeat. *Parvitatem* mutuantur ab intestini contractione. *Figuram* ducunt a contractis coli cellulis, quas ligamenta tria coli contracta formant.

Tum & *aspera*, seu *rauca* vox pluribus fit. *Baglivi* observatio est, quam & ego veram in nonnullis deprehendi. *Citesius* & *Milo* vocis *clangosæ*, *strepentis* imo *obmutescentiæ*, sive *perfectæ aphonix* meminerunt. Hujusmodi hominem & ego vidi *Raucedinem* facit 1. Defectus sensim, increscens debiti hisce locis glutinis naturalis, quo alioqui lubricitas eisdem concilietur, & mollitudo. 2. Acer vomitus has partes continuo transiens, & quidquid mucis naturalis residuum adhuc erat, omnino auferens, adeoque siccitatem capiti asperæ arteriæ creans. *Aphonix* causam reor, quod jam tum in nervis recurrentibus paralyseos futuræ signa prodroma adsint: Vel quod in plethoricis hoc morbo de-

cum-

cumbentibus imo, & cito plethoram in hominibus raptum cruoris violentiorem versus superiora, ut in hoc morbo fit, perpetientibus, sanguis majori copia arterias subclavias, & carotides subintret; ac proin nervos recurrentes, aliorumve huc appellentium nervorum ramulos comprimat.

Amaurosis quibusdam fit, compressio forte Nervo optico ab arteriis ipsum immediate ambientibus, & arteria per mediam ejus substantiam decurrente, admodum infartis: quippe supra constitit, præ arteriarum ex aorta descendente oriundarum compressione, multo plus cruoris per ex arterias aorta abscedentes superiora petere oportere.

Vigiliæ fere perpetuæ adsunt, oriunturque a violentia dolorum totum genus nervosum præcipue in abdomine afficientium. 2. ab insigni acrimonia cerebrosos nervos perpetuo vellicante. De his vigiliis mox latius.

Convulsiones totius corporis sæpe adsunt perennante, vi morbi, æque violentissimæ, fiunt, 1. a Vigiliis ut passim in morbis acutis observare est. 2. a repletionem nimiam vasorum Encephali, Arterioso Cæliace, Hepaticarum, Renaliumque, Arteriarum sanguine retardato plurimum, impedimentoque. 3. ab humorum acredine nervos perpetuo irritante. 4. a communicatione quam abdominales partes cum toto corpore habent, ope nervorum octavæ conjugationis, & intercostalis.

Post hæc multis accedit, pregressis ut plurimum validis artuum doloribus, *Paralyfis incompleta*, cum *perfecta* motus abolitione, vel *imperfecta*; artuum *Supernorum* solummodo, vel & *Supernorum*, simul & *inferiorum*. Quibusdam oborta Paralyfi, sævus colicæ dolor remittitur; nonnullis autem omnino exsulat: quam ob rem allegatorum autorum plurimi eandem censent *Colicæ Pictonum Crisin*. At vero perperam sic censuisse reor; cum plures viderim, quibus post Paralyfim colica, qua olim sævitie, perennaret, aut si quandoque remisisset paucillum, mox ferox recrudesceret. *Incompletam* dixi *Paralyfim*, quia sensus nec non modicus tepor plerumque adsunt, imo obscurior nonnumquam motus superest; licet hic integre sæpe perierit. Si contigerit nonnullum superesse motum, observatur labes ut plurimum herere ad Extensores digitorum communes, ad Supinatores, ad Pollicum extensores, abductores, adductores. Sin & pedes occuparit Paralyfis cum superstite tantillo motu, advertitur potissimum in musculis crurum extensoribus: ita quidem ut ægri decumbentes varios quidem motus dextrorsum, sinistrorsum, sursumque, genua movendo, peragant, at extendant ægerrime; insistere vero iisdem, eave saltem movere erecti nequeant, & ni suffulseris, genuflectant, natibusque humi concidant. Ubi autem perfecta in artibus abolitio motus, miserando hercle! Spectaculo, artus, veluti emortuæ partes, trunco hærent; & re-

tan-

tandem plusculum in melius vertentem, aliqualis, isque admodum obscurus, motus paulatim deprehenditur in humeris atque pmemoribus, dum interea perseveret, pertinax diu, Paralysis iisdem, quas mox narravi, partibus. Tum simul *Eminentia duriuscula*, mobilis tamen plerumque sex, septemve ut plurimum lineas lata, observatur prope carpum, in medio Metacarpo, eo precise loci, ubi Radialium externorum tendines capitibus ossium Metacarpi inseruntur, extensorque digitorum communis annulari ligamento emerfit.

Horum phænomenon explicationem subnectere adnitar. Ac primo quidem humorum acridine non emendata, imo præ morbo inveterascente vehementer aucta, veri illi scorbutici dolores artuum, quasi ima ossium medullia obidentes, percipiuntur, & oleum cellulosum in artubus consumunt. Deinde cum tot diebus, tot septimanis, imo tot aliquando mensibus, miserimus æger torqueatur, nec toto illo tempore fere sumere quidquam, quod non actutum revomat, possit; profecto novi chyli vix tantillum inquilino admiscetur sanguini. Acrior hinc fit in dies sanguis, vix quidquam ultra secernit, fere nullos spiritus gignit, quam ob causam omnia collabascant necesse est. Quin & sub-oriente paralyti partes a spirituum promptuario remotiores longe minus spirituum adipiscuntur; unde, & artuum extremorum major intelligitur paralytis. Quam ob rationem porro expositis

supra musculis præ cæteris manifesta fit , difficilioris indaginis est . An nervus Brachialium tertius , qui *circumflexus* vocari possit , & ab *Eustachio* Tab. 19. n. 2. 45. & Tab. 20. n. 2. 43. delineatur , nec non a *Columbo* libr. 8. rite describitur , lucis nonnihil afferret ? Is quippe transit sub axilla , & circumflectens sese circum posteriorem ossis humeri partem , capita Tricipitis Extensoris perforat , deinde emergit in cubitum , longoque itinere procedit sub supinatoro longo , ac tandem emergens fit subcutaneus in dorso manus , inque plures dein digitos terminatur . Num ergo tortuosum iter , quod præ cæteris hicce nervus metiri cogitur ; & partium , quas circumire , perforareque debet , rigiditas , obstaculo sint , quo minus ille spirituum , præ reliquis , excipiat ? At vero cur Paralyfios in pedibus similis deprehenditur modus ? Certe Nervus cruralis , quem antequam inguine egrediatur , Iliacum vocant , ortus ex tribus , vel quatuor nervis vertebrarum , lumborum , per medium Psoam transeuns , ad femur pergit , inque musculus anteriores femoris ac tibiæ dispefcitur . Utique hic nervus in hac abdominis tortura , & coarctatione vehementer comprimatur necesse est , hincque præ ceteris intelligitur languescere . Porro *eminentia mobilis* qua de dixi in metacarpo hærens , videtur dicenda *vitiosa mutatio* membranæ , ipsum digitorum extensorem involventis . Hæc tamen motui exercendo plerumque non officit ; cum plures viderim , qui

quar-

quarto, quintove post sanatum morbum anno, superstita hac eminentia, subtilioribus motibus manu exercita peragendis omnino essent. Non recordor ullibi hujus tumoris ad carpum in paralyfi me mentionem legisse, nisi apud solum *Platerum* in prax. tom. 1. pag. 300. qui cum oriri censet, vel ab extenuatione circumjacentium partium solis prominentibus opibus, & jam majorem præ sese ferentibus extuberantiam; vel etiam a Callo, Nodove, hic loci frequenter enato: verum tom. 3. pag. 209. 210. censet nodos hos immobiles esse, quia subjectis ossibus insistant firmiter, eosque si articulos occupent, motui eorundem obesse. In binis hominibus tumorem hunc primo mobilem, deinde immobilem, deprehendi, eumque mortui aliquantulum officere; in reliquis inveni mobilem, nec motus turbantem. Magnus *Boerhaavius* brachiorum Paresin explicat ex communicatione, qua cum nervis per abdomen dispersis comunicent in collo nervi brachiales. Quid porro est, quod hacce communicatione Nervi octavi paris impertiuntur brachialibus? Vel qua ratione per octavum dolore agitatedum, creare Paralyfin nervis brachialibus, cum sese communicantibus potest? Et quomodo tunc peculiaris pedum explicanda Paralyfis? An quia cerebrum tanta spirituum copiam in principio abdominalibus largitam partibus, ut deinceps Nervis brachialibus spiritu replendis prope impar sit? Hoc iterum vix admitti poterit, cum in amplissimo viro post

colicos dolores admodum mediocres, dira tamen & diuturna Paralyfis subsecuta fit. Imo, citra notabilem doloris paroxysmum, in alio manuum paresin obortam vidi: sed ambo hi erant omnium macilentissimi, & pessime scorbutici. Profecto infinita semper restabunt, hanc in rem disquirenda. Mutuum Nervorum commercium adeo mirum summus Creator fabrefecit, ut nos, miselli homunciones dies, noctesque illud rimati, magis intelligamus, magisque quot, & quanta sint quæ ignoramus. Forsitan tamen prior explicato, quam etiam ex *Boerhaavi*, id est naturæ ipsius, principiis dedi, nonnihil veri habere deprehendetur.

Tandem pro malorum cumulo *homines consumpta omni ferme pinguedine, sceleti instar, emaciantur*. Ratio 1. est, Missio sanguinis, validaque humorum subductio ope fortissimorum purgantium, & enematum, quæ sæpe perperam fit ad alvum continuo sollicitandam: hinc fit ingens humorum per inferiora amissio, interea dum dura illa huic morbo propria scybala perpetuo adesse, & in liquidioribus fæcibus sæpe fundum petere observentur. 2. Quia ab prædominante acrimonia dudum defuit corpori oleum illud, quo alioqui pinguesceret. 3. Quia in hoc morbo homines tanto tempore alimenti vix quidquam sumere queunt. 4. Quia vigiliæ perpetuæ adsunt. Recte enim *Ovidius*: „ *At* „ *tenuant vigiles corpus miserabile curæ* . „ Nam præcipuam causam ponunt emaciationis.

Vigi-

Vigiliæ auctæ, & protractæ perspirationem augent, tenues diffiant spiritus, corpora exsiccant. Sequitur hinc humorum tum increffatio, tum acrimonia, stimulantur hinc solida, unde motus augetur, febris oritur, calor, solidorum detritus, bilis exasperatio, bilis atræ generatio, agitatio, evacuatio: hinc tristitia deliria, phantasia: quæ pulcre tractantur apud. *A. Caau Boerhaave* in tract. doctissimo *de impetum faciente*. Concurrentibus itaque his quatuor causis, cessat tanti marcoris admiratio. Interim hoc notant Autores, quod pingue manuum, pedumque hic ita præ ceteris pereat, ut nudis fere ossibus hæreant rigidi tendines, emaciatique lacerati. An ratio est, quod manibus, ac pedibus plerumque minor pinguedo adsit, hancque ob causam consumpta illa majorem extenuationem præ sese ferat? Difficilis explicatu nodus hic foret, si passim obtineret casus: at vero quoscumque ego vidi, & examinavi, in iis eorum nihil; at in plerisque corporis partibus summam ubique macilentiam deprehendi. Sed nonnullis fere totus Deltoides præprimis periisse videtur. Num id a decubitu? Cæteroqui muscoli vix perire videntur, etiam in summa Phthysicorum macie: collabascunt tantum, & fibræ fibræ accrescunt, consumpto oleo vaginæ, involventis totum musculum, & singulas fibras.

§. VIII.

Curatio, ac primo quidem, quæ natura fit.

Ad curationem quod attinet, ea attentionem requirit ad ea, quæ, incognito morbi remedio, vel quæ deficientibus Medicis, artifve adminiculis, observata sunt sponte fieri, & prodesse: Hæc dedere primam lucem artifici, quam juxta curam derigeret. Hæc illa magna sapientia, abſtinentia, continentia divi Hippocratis in cura Morborum. Observabat ille semper quid ægro acciderat decumbenti, ubi artis auxilia non aderant. Hoc quæ fundamentum haud minimum medicinæ inveniendæ, & deinceps in artis formam ducendæ, fuit.

Primo itaque profuisse observatur spontanea, eaque copiosa, ac diuturna alvus. 2. Menses, 3. Hæmorrhoides, 4. Narium Hæmorrhagia, 5. Sudor.

F. Citesius, opere antea citato, notat quod „ Si Alvi spontaneum, & liberale profluvium „ accedat, omnem Paralyseos, atque Epilepsiæ, „ reliquorumque graviorum symptomatum, occasionem præripiat, aut quod rarius fit, „ Hæmorrhoids, vel menstruum copiosus fluat. „ Quas tamen evacuationes si in violentia morbi, in decursu suo sisti contigerit, morbum eo atrociorum reddere animadvertit. *Piso* sudores memorat, & Hæmorrhagias, quæ hos colicos dolores nonnumquam solverint.

Nam-

Namque alvi torpor quo citius in fluorem liberalem mutatur, eo brevioris, tutiorisque spes curæ est. Significat quippe spasmum solvi, atque ex affusis humoribus inquilinis corporis, vel etiam ex potu affunto, & retento fæces liquidas reddi, aptasque quæ expellantur. Est ejusmodi Diarrhæa in causâ, ut, evacuatis intestinis, liberiora jam fluctuent lacteorum oscula, utque denuo ingeri alimenta, subigi, digerique, & intra humorum massam duci commodius queant. Hoc præeunte profluvio, poterit pergere Medicus ad ea, quæ naturalem mollitiem intestinis restituant, humorum debellent acrimoniam, & novo chylo spoliatum exsaturent cruorem. At vero mite admodum oportet esse hoc colicæ genus, quod sic solvi contigerit, ut ex causæ proximæ explicatione facile quis deducet; rarioresque fuisse, qui sic soluti sint, casus, concludere fas est.

Cæteras evacuationes quod spectat, hæ procul dubio utiles esse possunt, si considerentur abunde id facere, quod cæteroqui S. M. Nam largus Mensium, largus Hæmorrhoidon fluxus, abdomen, ipsaque intestina, plurimo exonerant cruore, aptiusque spatium vel alvo spontanæ, vel Enematibus conciliant. Narium Hamorrhagia onustum cruore Encephalon liberat, quo amaurosis, surditas, deliria, convulsiones, futura præcaveantur, nata vero brevi solvantur. Sudor abortus crassos docet attenuari jam humores, aptosque, qui evacuentur,
red-

reddi: sed oportet liquidi boni plurimum jam assumptum esse, retentumque, & cum humoribus mistum, atque subactum: alioquin enim sudor minime levans, sed morbi augens causam, foret.

Verbo itaque dixerim raros admodum existere casus, quibus hæc evacuationes contigerint, & usui fuerint, ut sponte fatentur qui eos casus tradidere Autores, ipsaque proxima morbi causa docet. Morbus plerumque natura major est, longeque pertinacior, quam ut hisce evacuationibus judicetur. Qui vero sic judicati sunt, hos equidem veræ colicæ pictavenis appellatione insigniendos minime autumo: acutas potius febres ex intestinorum, aliarumve contentarum abdomine partium, inflammatione natas, fuisse reor; quibus ejusmodi evacuationes salutares & criticas extitisse, post ipsum Hippocratem per omnia deinceps sæcula Medentes observarunt. Optimas tamen hæc evacuationes esse in vera Pictonum colica, ut soluti aliis viis morbi signa, vel solvendi adminicula, ultro fateor.

§. IX.

Curatio quæ arte fiat.

Colica pictonum requirit citissime validissima remedia, quibus causa proxima, quam pag. 28. explicavimus, tolli queat.

Si itaque vires validæ sint, V. S. instituat, eaque pro rerum repetatur conditione, ut humorum appulsus versus superiora tollatur, præ-
cavea-

caveanturque sequituræ alioqui Amaurosis, Aphonia, Convulsio.

2. Venter mox involvatur Epithematibus paratis ex lacte dulci, cui sapo Venetus, & herbaræ lenissimæ stimulantés. V. G. Sambuci, chamomillæ, meliloti, flores, folia hederæ terrestris, melissæ, &c. si haberi queant, recentes, intabuere: vel etiam cataplasmatibus, quæ, cum farinosa & mucilaginosâ parte, etiam hoc lenissimo Aromatico stimulo gaudeant: scopus enim horum est emollire omnia, & humectare, tum etiam blando, ac grato stimulo lenissimum motum inducere. Hoc modo nupta farinosis aquosa, calide adhibita fibras, spasmo contractas humectant, fovent, laxant: his parca manu juncta levissime stimulantia, lenem motum fibris intestinorum conciliabunt, quo ille inclusum fugent hostem. Nec est quod quis dubitet, num illa sese per abdomen penetrent. Vis emplastrorum ventri applicatorum, nota omnibus, hoc demonstrat maximo si ventrem gracilem esse contigerit, quod passim in acri temperamento obtinet. Arthanitæ unguentum manifesto noscitur externo applicatu emollire infarctum abdomen, alvum sollicitare, expellere vermes. Verum incassum adhibebuntur omnia, ni simul ore, anoque, data &c. explicata remedia duras fæces exsolverint. Hinc omnia externa simul applicanda, internaque auxilia.

3. Itaque Enema paretur emollientissimum, ex decoctis Althææ radicibus, floribus, foliis;
vel

vel maxime ex tepido lini oleo , quod tam egregie contractas fibras laxat , & duras emollit fæces . Hujusmodi clyfma ter , quater , quinques , sexies 24. hor. spat. est repetendum , etfi oleum vix conſpurcatum exierit ; nam *aqua cavat lapidem non vi , ſed ſæpe cadendo* . Ani conſtrictio prudentem requirit artificem , qui enemata injiciat , poſcitque utilitas modicam injiciendi liquoris copiam , cum alioqui , præ conſtrictis abdomine , & inteſtinis , vix immiſſus elabatur , nihilque afferat opis : Unc. ergo ſit quinque , ſex , ſeptemve . Juvat quoque tepidæ vaporî corporis inferiora exponi ani relaxandi gratia .

4. Ore ſumantur ut ut reluctante vomitu , remedia emollientiſſima , quibus dicta in arte Ec-coprotica jungantur . Manna , & caſſia hic uſui ſint . *Caffiæ* pulpa innoxium purgans , ſolvens non turbans , (niſi quandoque in Hyſtericis , ut *Ballonius* advertit ,) ipſarum puerperarum purgans audit ; quia his mire confert , quæ ab aggeſtis induratiſque fæcibus ultimo graviditatis tempore male torquebantur . Mitis adeo caſſia eſt , ut *Sanctorius* experimentis edoctus pronuntiet , ab ea perſpirationem non diverti , nec vires lædi , ſed ſolum inutile pondus a corpore auferri , aphr. ſect. 1. n. 58. *Manna* in Calabria ex orno ornogloſſo , fraxino , exſudans , huic ſimilis eſt , ſed majori doſi exhibenda . Hæc deſtillatione reſolvitur in oleum , & ſalinam partem : unde conſtat eſſe & oleo , & ſale compoſitus *verus ſapo* , abſtergentis , ſolventis , lu-

bri-

bricantis quid habens. Nonnullis infar jalappæ potenter, sed blande, solvit alvum. Si itaque *Cassia*, vel *Manna* socientur cum decocto v. g. *Petri Foresti* dicto, quod videtis apud *Forestum* lib. 24. obs. 23. vel cum decocto *Althææ*, *Graminis*, *Scorzoneræ radicum*, *Taraxaci* totius, &c. habebitur optimum demulcens, emolliens solvensque remedium. Quamvis semel, iterumque nauseabundi *agri* illud evomant, magno tamen animo pergere contentur, cum repetito usu commodius post hæc retenturi sint. At parca manu eccoprotica solventia exhibuisse frugis vix ullius erit, unde liberali admodum exhibere illa oportet. Pintæ decocti, duodecim horarum spatio abliguriendæ iij. iv. Mannæ, vel ij. iij. cassiæ uncias addito. Mannæ autem primas passim deferimus, quia minus nauseabunda, ubi diluitur quam quidem flocculenta cassia.

Sin vero hæc scopo minus satisfecerint, penetrantiora mox iisdem jungantur, v. g. Folia *Sennæ* ad dragmas vi. vel unciam integram. Veteribus laudabantur folliculi sennæ, quos & Galli foliis præferunt, tamquam minus torminotos foliis nos utimur. Passim præscribimus *Asiaticam Alexandrinam Sennam*, foliis acuminatis, utpote *Italica* obtuso folio præstantiorem. Sed nauseam illa plerumque creat affumentis; quam celeberr. *Boerhaavius* additis *Betonicæ Aquaticæ*, sive *Scrophulariæ quartæ* fibrosæ dictæ foliis egregie emendari censent. Acta *Parifina* idem habent. Habet equidem satis nau-
seo-

feosum hæc scrophularia saporem, ac lenem æ-
 credinem copiose mucagini unitam; sed *Sennis*
 ad quartam partem addita, nauseosum earum-
 dem saporem, hostemque nervis acrimoniam,
 multum emendat. Id autem utilitatis involven-
 done, an alia peculiari ratione præstent, non
 determino. Quod si *Scrophularia* desit, *Fænicu-
 li* semina addita quoque nonnihil profunt. Eius-
 modi decocti ꝑnc. ij. aliquando integris triduis,
 quatridiusve, quavis hora dare oportuit prius-
 quam alvus soluta esset; etiamsi Enemata continuo
 applicarentur. Usus tamen horum remediorum
 pertinacissimum poscit negotium, donec tandem
 alvus obaudiat; quandoquidem segnius tractata
 ægritudo, mox pessimis stipetur symptomatis.

Contingit aliquando ut & præ horrore natu-
 rali, vel præ egrorum morositate, vel etiam
 præ invincibili nausea absoluta sit ingerendi de-
 cocti impossibilitas. Hujus proin loco substituuntur
 Pilulæ, paratæ ex *Gummi Ammoniaco*,
Rheo, *Sapone Veneto*, *Sale neutro* &c. quæ, ubi
 ptisana, aliove idoneo facile sumendo vehiculo
 sumuntur, etiam humectandi, emolliendi, dis-
 solvendi, blande stimulandi vi pollent egregia,
 & peculiari acrimoniæ e directo opponuntur.
 At ut decocti laxantis, ita & harum pilularum
 assiduus esto, & copiosus usus, ut dragma
 una alterave singulo Nutthemeti spatio abligu-
 riantur. Harum tamen incertior est, quam de-
 cocti eventus.

Dum igitur sic internus venter externusque
 labo-

laborioso opere emollitur , laxatur , stimulatur-
que blandissime , dum induratarum fæcum pars
emollita solvitur , & liquefit ; alvus primo pro-
dit in stercoria materie solutiore gerens mul-
ta , exigua , dura , albescentia , rotunda , sciba-
la : quæ scybala lapsu temporis eo prodeunt ra-
tiora , quo ægrorum res magis magisque in
melius vertuntur .

5. At vero cautela , numquam negligenda ,
horum sub usu requiritur . Vigiliæ quippe adef-
se perpetuas dixi , earumque tum originem , tum
effectus , exposui . Vomitum quoque vidimus sæ-
pe impedimento esse , quominus apte sumi tum
alimenta , tum medicamina , queant . Tandem
constitit genus nervosum immuni dolore sic sæ-
pe affici , ut convulsione torqueatur . Hinc sum-
ma exsurgit *Opii* exhibendi necessitas , cum
sponte pateat illud his tribus indicationibus sa-
tisfacere . Nec est quod alvi pigritia ne hinc
oriatur quis timeat : cum constiterit satis , abun-
deque opio sic disponi ventriculum , ut nauseo-
sa assumpta commodius retineat . Egregius *Sy-*
denhamus in *Scedula monitoria* & pluribus a-
liis locis , si vomitus in passione iliaca medi-
camenta purgantia respueret , audax *Paregarica*
dedit , & , re id poscente repetiit , donec ventri-
culo purgantia admittente , & retinente alvus
posthac demitteretur . Opium quoque antispas-
modicorum princeps spasticam nervorum contra-
ctionem egregie solvit . Hinc gr. unum alte-
rumve 24. horarum spatium , pro majore mino-

reve necessitate, poterit propinari.

6. Ex usu erunt Epispastica fortiora pedibus, vesicantia cruribus, applicata. Methodus Asiaticorum, Japonensium, Javanensium, &c. in persanandis colicis unctione, acrium applicatione, punctione, dolorem in sanis partibus felici rerum successu excitans, abunde hoc probat. Vid. Nobilissimi *Gerardi van Svvieten*, Romanorum Imperatricis Hungariæ, & Bohemiæ Reginae, Primi Medici, & Protobibliotecarii, commentarium in §. 650. aphorismus *Boerhaavii* sicque forsan Hippocratis aphorismus 46. sect. 2.

„ Duobus doloribus simul obortis, non in eodem loco, vehementior alterum obscurat, intelligendus est.

7. Vinorum usq̃ ægris hisce minime interdicitur, ubi malum remitti nonnihil cæptum. Docuit hoc, & ipse rerum eventus, & ratio. Vir olim Podagricus, & jam colica pictonum dire tortus, bis ter de die haustum vini calidum largiorem, me inscio, hausit, nec detexit rem, nisi invado constitutus. Alter itidem vino alto Gallico utebatur, postquam alvus per aliquot dies solutior contigisset. Rei gnarus tamen dissimulans, cavi sedulo ne darent quid nimis. Videbam hoc auxilio Rheumaticam, & Podagricam materiem disponi, ut blanda diaphoretæ eliminaretur; corpore prius liberiore alvo gaudente, & liquidis plurimis irrigato: concisas quoque vires hinc restaurari citius, & ventriculi debilitatem sic emendari, ut appetere de-

re denuo ille, subigereque alimenta, & digere-
re possit.

8. Plerumque fit, ut alvo sat belle fluente, dolores tamen vix remissi recrudescant. Nempe ad minimam quietem grandioris molis stercoreæ materie, vel alimenti durioris, prioris ærumnæ renascitur imago; eaque, ni prompte medeamur, recidivam brevi creat. Hinc ex paragogicis, & laxantibus alternata series juvat, & tum mox antiscorbutica erunt in opem vocanda. Acrimoniam enim scorbuticam, eamque in primis acescentem frigidam, inter morbi prægumenas causas locavimus, & fecundam recidivæ exposuimus matrem, radices Lapathi acuti, Bardannæ, Taraxaci cum tota planta, Scorzonæræ. Herbas Becaburgam, Nasturtium aquaticum, Trifolium aquaticum, Fumariam, Melissam, &c. forma succi expressi, decocti, conservæ, &c. parandas, dare jam expedit. Nasturtium hortense, Raphanum, Raphanum rusticinum, Cochleariam, Erisimum, Sinapi, Allia, Cæpas, & id genus plura, studio ommittimus, utpote stimulo nimio tenera vasa forsitan læsura.

Quippe inest lenioribus Antiscorbutis dictis herbis verus sapo, seu vis blanda saponacea, oleo, seu mucagine constans; & sale volatili: Hinc vero usu deprehenduntur crassiorem in scorbuticorum humoribus partem saponacea virtute solvere, tenuiorem oleoso lentore incrassare, & sale suo alcalescente, unito cum sale acescente humorum, neutrum componere salem,

hacque ratione funditus eradicare scorbutum.

9. Interea vero dum sum eorum usu spirituum tumultus, spasmi hinc inde Borborygmi, & flatus fiunt, maxime quidem in iis, qui nimia spirituum mobilitate olim laborarunt; lenia quandoque neurotica paregoricis juncta propinentur, quibus inordinati motus redignatur in ordinem.

10. Porro debili manente corpore, etiamsi exposita methodo omnia perbelle procedant, roborantium usus poscitur. Frequens enim hæc debilitas solidorum tum a curata pictonum colica, tum a sanato scorbuto, residua. Capparis, & acetosæ radices, tamarisci, & Kinæ cortices, ferrum, vina austera nigra, & rubra vitia solidorum emendant, ut antiscorbutica fluida correxerant. Quin aquæ spadaneæ cæterique medicati fontes ab allegatis laudati Autoribus, summi usus sunt. Sic tandem curati plerique recidivis carent, ni mores abtineant antiquos.

Interim tamen alvi semper ratio habenda est maxima; cum existente illa, vel paululum segniore, ilico veteris mali, ceu reliquæ animadvertuntur, & forsân futuri mali femina. Hinc enemata, vel eccoprotica adhibeamus, ut illa porro restituatur. Hanc monelam aspernati deplorabimus feri negligentiam.

11. Ubi vis morbi aliquantum deferbuit, emollientium ventri applicatorum parcior stimulantium vero, & roborantium, liberalior fit usus, ut alvo jam libera intestinorum fibræ
magis

magis sollicitentur magisque , quo in contentam , & de integro jugiter appellentem materiam , stabili agant opera ; ne umquam noxiæ collectiones denuo alicubi figantur . Quin etiam quo roboris plus hi nervi nascuntur eo citius , atque felicius Chylopoieseos , & intestinorum vitia restituentur in integrum . Fumus aromaticus nervis amicus , mastiches , mirrhæ , olitani , thuris , sarcocolle , benzoin , cadani , styracis calamitæ pannis exceptus laneis , optimi usus est Emplastra ex similibus toti ventri applicita egregia præstant .

12. Sin autem vel præ in mali , vel pro methodo præpostera adhibita , paralyfis suboritur ; hæc præter antiscorbutica , præter roborantia , & etiam præter nervina dicta toti applicata abdomini , requirit quoque attentionem ad resoluta membra . Quamvis enim abdomen , proximam mali causam continens rite curatum sit , manet sæpe labes in artubus non nisi longo post modum tempore devincenda . Hinc ipsi vitiosis membris nonnulla est facienda medela . Fit hæc vel nervum huic parti prospicientem loco idoneo (ubi etsi remotius minus tamen recte hæret) fricando , motitando , concutiendo , vellicando afficiens ; vel ipsam paralyticam partem , varie agitans , loca porro idonea sunt .

A. ad *lumbos* unde tot nervi varii egressi , una cum nervis anterioribus ossis sacri componunt magnum illum nervum Ischiadicum : unde præterea scilicet ex tribus quatuorve lumborum

vertebris nervi oriuntur , mox composituri nervum cruralem .

B. Ad *Nates inferiores* , ubi gluteorum maxima jam decrescit crassities ; ut ut enim adhuc sat profunde hæret Ischiadicus nervus , tamen actio penetrantium remediorum eundem afficere observatur , præsertim cum plurimis ejus furculis ad exteriora pergentibus , vis applicatorum ipso cum nervo communicari queat .

C. In *Poplite* paulo supra binos condylos ossis femoris ; ubi a compressione alterius supra alterum genu ingratus ille stupor oritur .

D. In *Inguine* ubi cruralis nervus prodit foras .

E. In *Collo* ubi nervi brachiales ex vertebra prodeunt . *Galenus* lib. 1. de loc. aff. cap. 5. narrat *Pausaniam Syrum* , qui in tribus digitis servato motu sensum amiserat e medicamentis satis idoneis per 30. dies impositis , nihil opis sensisse . Hunc cum *Galenus* a vehiculo indorsum prolapsum esse sciret , suspicatus est , num forte in primo exordio nervi , post septimam vertebam oriundi pars quæpiam ab ictu inflammata fuisset , nunque scirrhosam haberet dispositionem . Ideoque illud ipsum medicamentum a digitis amotum , illi spinæ parti apposuit ; unde digiti læsicum omnium admiratione restituti sunt .

F. In *humero externo* paulo supra cubitum , sub insertionem muscoli Deltoidis , ubi tertius brachialium nervus maxime nudus hæret .

Igitur his locis explicatis poterunt *Dropaces*

ees sinapismi, seu phœnigmi, & vesicatoria applicari, ut sic concussus irritatusque truncus nervi major, motum oriundis a sese nervis impertiatur, & ut obstructions hinc inde nervorum occupantes involucra, discutiantur, deoppilentur.

Dein partium isparummet paralyticarum summe emaciatarum, & exsiccatarum, emollitione primo, frictione postea, & roboratione multum proficimus. Etsi enim præcipua malorum in abdomine sit, emendanda origo; nihilo secius si partis paralyticæ, quod sæpius fit, tendines sint cum vicinis concreti, si nervuli per thlipsin angustati renascentibus, appellentibusque spiritibus transfluxum denegent, profecto tunc exposita opera concreciones, & compressiones solvi poterunt, quo demum spiritibus, & sanguini liber aditus pateat; & membranæ adiposæ, cellulosæ, quæ loculi Sinirefi incipiente fere destructi, aperiri a se invicem dimoveri, aptarique ad oleum a sanguine denuo excipiendum, queant.

Tandem monuisse suffecerit, quod ex natura mali abunde constat, aerem toto curationis decursu moderate calidum, ratione anni tempestatum servari oportere; si quidem ægri alioqui vel minimæ ejus in frigidiorum mutationis pœnas luunt.

Paucorum annorum spatium ægros hacce ratione invisi numero novem: quorum nonnullis ab ipso rei exordio affui, aliis autem serius; ubi
alia

alia methodo tractati adhuc pessime cum morbo luctabantur, vel ubi vix paululum emerfi, recidivam patiebantur crudelissimam. Ad plures abiit una, quæ multas ob rationes legitime tractari non potuit; alterque ob manifestam causam recidivam passus est, qua etiam num emerfus incipit sanescere. Reliquos omnes sanitati restitutos integræ, summo Numine adspirante, lætus saluto.

Diaria addere quæ ad amussim quidquid, & calce ad metam, in omnibus hisce ægris factum observatumque fuerit, referrent, animus tulit. Rei equidem, qua de agitur, veritas, ipsomet usu comprobaretur: At vero hæcce Opellæ nostræ consulto detraxi; ne forsitan quis ægrius ferret, sui morbi historiam, ut ut caute descriptam, publice in hac Urbe prodi.

Pensum ergo me absolvisse reor, & quæ fidelis observatio docuerat, publici feci juris. Eja! nunc genuini Apollinis filii! velitis, quo estis candore, colligere, inspicereque, quæ in hanc rem congesta a vobis, quæque observata fuerint. Aliis ejusmodi ægris deinceps medentes, & vestra, & mea, ad severissimam revocetis trutinam; & quæ tandem tuta vobis, quæ vera, visa sunt, ne orbi languenti fordide invidetis. Vestris sic mea emendantes, talem tandem Methodum concinnabitis, qua & huncce morbum ad eandem, qua plurimos, simplicitatem, reduci, & posse, & debere, constabit.

ANTONII DE HAEN

*S. C. A. Majestatis Consilarii, & Archiatri,
nec non Medicinæ practicæ, in alma, ac
antiquissima Universitate Vindobonensi,
Professoris Primarii.*

DISSERTATIO MEDICA

S I S T E N S

EXAMEN TRITISSIMI PROVERBII

MEDICINA TURPIS

D I S C I P L I N A

NEAPOLI MDCCLXXVIII.

Tyis JOSEPH MARIE PORCELLI Bibliopolæ
Superiorum Permissu.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

MR. J. P. O'LEARY - MURKIN
The above named person is
residing at
No. 123
St. Paul
N. Y.

EDITOR LECTORI

S.

Tanta est hodie Clarissimi Viri ANTONII DE HAEN fama, ut omnia, quæ in lucem edit, opuscula avidissime recisciantur: eam ob causam Dissertationem ejus inauguralem, in qua Medicinam ab omni contemptu pulcherrime vindicat, & simul peritiam suam, & eruditionem, quam tunc temporis jam consecutus erat; quod omnibus Medicinæ fautoribus pergratum fore existimo. Vale! Lector, omnibusque Clarissimi Auctoris laboribus frui tuo bono.

P R O Œ M I U M.

A Quinque ab hinc annis, quibus mentem Medicis Studiis applicui, tot Scœmnata in Medicinam, ut in Artem incertam plane, ac plerumque ridiculam audivi, legique, ut multoties animum desponderem, atque sæpius, antequam rem penitus introspexeram, mei me propositi tæderet, illudque relinquerem ne an prosequer, redderet ancipitem.

Neque enim infima de Plebe Viri, aut ancillæ Medicis plerumque, ut ipsæ ferunt, sapientiores, hæc Scœmnata proferebant; sed ejusmodi homines, quos ob ingenii acumen animumque cum Litterarum, tum aliarum excellentium Artium, & Disciplinarum Studiis excultissimum, summa cum animi veneratione prosequor.

Verum prima Medicinæ transigenti Tyrocinia sensim nonnullarum, ob quas vituperabatur, causarum vis debilior, veroque absimilior visa, calcæcar addidit num ne omnes solidis carerent fundamentis ut probe examinarem.

Quare & in toto studiorum decursu numquam non intentissimus, ubi vel Clarissimorum in hac Academia Medicinæ Procerum Instructionibus assiduus interfui, vel optimorum Auctorum monumenta sedulus pervolvi, an scrupuli hi animo eximi meo possent; magis intellexi magisque, omnes hæc objectiones nullius faciendas esse: utpote vel ridiculas, vel veritate carentes, vel re-
spi-

v

spicientes tantummodo malos medicos, aut semidoctos quosvis Magistros, qui præclaram quam vix intelligunt artem in humanam perniciem profitentur.

Quæ cum animo revolverem sæpius, Chartisque ne labili memoria exciderent, quotidie mandarem, pepererunt tandem hancce materiem: quam Academiam relicurus, ejusque præclaris, pro tenuitate mea satisfactus Legibus, Thematz inaugurali conflando dedicandam duxi.

Quo quidem a proposito nonnulla me aliquantulum deterruerunt; me, inquam, juvenem, virium tenuitatis probe gnarum, maturiorisque quod ad hocce opus conficiendum requirebatur judicii.

Tamen cum scirem ab iis qui Medico condecorabuntur honore tantum modo eorum quæ in Academiis didicerunt, non eorum quæ ipsi experti, aut commentati sunt, specimen peti: quumque præterea animus esset ejusmodi Thema componere quod tenues meos in Medicina Profectus non tantum testaretur Clarissimis, quos frequentavi Professoribus, sed & aliis Claris Viris tam Consanguineitatis, quam Dulcis Amicitie mihi copula nexis, vel ob gratam in me benevolentiam maxime colendis, ad prius a quo discesseram, propositum redii.

Namque primo fere nihil me Scripturum præsciebam, nisi quod summi, & ad cineres usque colendi mihi viri, in hac Academia Medicæ Facultatis Lumina, omni modo meo inculcare ani-

mo conati erant; vel quod ex præstantissimis ab ipsis conscriptis commendatisve voluminibus hauseram: Secundo materiem fore quæ viris alio, vel & nobiliori studiorum genere occupatis magis arrideret, facile crediderim.

Verum nimiam materierum molem intra tam arctas congeffisse pagellas multis videbor, videborque merito: sed sciant hi materiei seorsim singulæ pro dignitate tractandæ nec tempus nunc esse nec in Thesisibus propositum; unius vero productam pertractationem ei, quem mihi proposueram, scôpo minus satisfacturam videri.

DISSERTATIO MEDICA
 SISTENS
 EXAMEN TRITISSIMI PROVERBII
 MEDICINA TURPIS
 DISCIPLINA.

 Ationes, ob quas turpis Disciplina
 Medicina audit pluribus, hæ potif-
 simum sunt.

I. Magnam esse sententiarum in
 theoretica humani corporis contem-
 platione discrepantiam; tum Antiquos inter
 Recentioresque, tum, & inter ipsos recentio-
 res coævus.

II. Ipsam vero Praxin continuæ sententia-
 rum, & curandi Methodorum mutationi turpi-
 ter subjacere.

III. Situm Dispositionemque partium intra
 corpus latentium, imo vel ipsum externum
 corporis habitum, nonnumquam ita imponere
 Medicis, ut in Diagnosi, & Prognosi aluci-
 nentur quam turpissime.

IV. Medicos ipsos suam curtam prodere
 suppelletilem dum, quotquot probi inter eos
 existunt ingenue fateantur complures se morbos
 sanare non posse, imo plures morbos, eorum-
 ve causas, se ignorare.

V. Homines plures visos absque Medicorum ope curatos .

VI. Sanatos homines adhibitis quidem Medicis, sed eisdem vel ab Ægro , vel a Pharmacopæo , deceptis .

VII. Alios fanitati reddidos rerum usu earundem , quas audacissimo præfagio pessima quæque effecturas Medici prædixerant .

VIII. Teterrimis e morbis convaluisset homines , curantibus ejusmodi Medicis , quos famosi alii artis Proceres tamquam pessimos , utpote vel fortiore , vel segnore , quam oportet , Methodo , uti solitos , traduxerant .

§. I.

Magnam esse sententiarum in Physiologica humani corporis contemplatione discrepantiam: tum antiquos inter Recentioresque & tum inter ipsos Recentiores coævos.

Fateor lubens veram esse totam hanc propositionem; causamque tantæ discrepantiæ variam agnosco .

Descriptiones anatomicæ partium corpus humanum constituentium earundemque usus variant incredibiliter , prout lumen majus per diversas sæculorum series rebus affulsit ; atque etiam prout indefatigata mortalium industria naturam experimentis lacesivit , & ad admit-

ten-

tendos homines in abdita , in quibus sublitescebat penetralia coegit .

Ut enim artes omnes incultum prius & informe Chaos deinde per gradus , post multiplex observationum Genus ad formam Artis ductæ , atque magis excultæ magisque ad aliqualem , qua nunc gaudent , perfectionem adductæ sunt ; ita & huic Medicinæ parti evenit . Anatomicum quoddam corpus rude certe , atque inconditum prisca habebat Ætas , quod suppeditaverant . 1. Extispicia Sacerdotum singulari quodam ritu animalia viva eorumque partes tractantium ; ac Numini summo apud veros Dei cultores , denso vero Deorum fictitiorum , Dearumque agmini apud Idololatrias gentes offerentium . 2. Cadaverum Balsamo condiendorum mos , maxime ille , quo viscera eximebant singula , ac Balsamis , Aromatibusque contra putredinem muniebant . *Herodot. Lib. II. Euterp.* hoc fuse describit . 3. Vulneratorum Hominum Inspectio Pertractatio , & Curatio . 4. Laniena ipsa partes animalium eximens , repurgans , in quibus mortales , qui vulneratos vivos , vel & Balsamis condiri mortuos viderant , multa consimilia repperere . 5. Incisio vivorum animalium in philosophicos usus , medicosque ut *Democritus* fecisse legitur in *Epist. Hipp. ad Damag.* 6. Examen ipsorum cadaverum hominum certis morbis defunctorum , ut *Hippocratem* fecisse ex multis suoram operum

locis indubitato constat : & ut teste *Eusebio Cæsariensi Episcopo* antiquissimus Scriptor *Manetho* tradit *Athosten* Egyptiorum Regem ipsum per sese lustrasse cadavera, morborum scilicet ut rimaretur causas.

Alia, sed pauca, subsequentes addidere ætates ; ita ut post *Galen*i tempora vix pauca reperias, quæ prius, saltem ex parte, nota non fuerunt.

Sæculo tandem XVI. nova Lux affulsit *Carpi*, *Mundini*, *Vesalii*, ac maxime *Eustachii* industria, necnon sedulitate multorum in Patavina Scola Anatomicorum.

Demum prioris Sæculi anno 8. post 20. Harvæana Lux orbem fere totum passu quam celerrimo illustravit, quando sanguinis humorumque per corpus circulum immortalis Harvæus in Anglia ad formam doctrinæ perduxit : cujus circuli rudia quædam lineamenta visa *Nemesio* Episcopo, Sæculo IV. *Paulo Sarpi*, vulgo dicto, & eruditis noto nomine *Fra Paulo*, Veneto Theologo, Sæculo XVI. *Michaeli Serveto*, vivis Genevæ combusto flammis ; *Andræ Cæsalpino*, Italo acutissimo *Lib.V. quæst. peripatet. Realdo Columbo* in Patavina Scola professori. Verum de omnibus his merito dici potest id, quod *G. Baglivius* Professor Romanus *Prax. med. cap. XII. §. 1.* loquens de *Cæsalpino* eleganter pronuntiat. „ Quoniam „ sola, inquit, mentis acie ad præclarum hoc „ per-

„ pervenit institutum , nec . . . experimenta
 „ adhibuit , nihil mirum quod , & operis ar-
 „ gumentum reliquerit imperfectum . . . Quod
 „ animadvertens *Harvæus* non solum rationem,
 „ sed experientiam ipsam hac de re consulere
 „ voluit: idcirco tamdiu Naturam experimen-
 „ tis vexavit, tamdiuque sectionibus Anatomicis
 „ laceffivit , donec tandem ad veritatem
 „ fatendam coegerit .

His præclaris inventis demum accessit quid-
 quid *Malpighii Svammerdammi*, *Leeuwenhoe-
 kii*, *Ruyschii*, *Morgagni*, *Santorini* , ac præ-
 primis venerandi Præceptoris mei *Cl. Albini*,
 (cujus Lacubrationes eruditissimas Medicis
 orbis brevi obstupebit) indefatigata industria
 ad Anatomem subtiliorem excolendam , contu-
 lit .

Quæ cum ita sint , injuria hinc quispiam
 hancce Medicinæ partem vituperet : Si quidem
 eo plures artes alias , disciplinasque facimus ,
 quo major ipsis perfectio accesserit . Egregia
 Ars Nautica plurimi semper æstimatur , utilif-
 que cum maxime : quam & industria , & au-
 dacia humana in faciundis periculis , ex nulla
 fere , eo promovit usque , ut cum primo in-
 domitum mare mortales horrerent , dein illud
 auderent transire juxta litora lambendo , nunc
 pleno gurgiti sese committentes , *sævum mutan-
 dis mercibus æquor arant* .

Secundam causam hujus discrepantiæ senten-
 tia-

tiarum circa Theoriam Medicam, eam reor, quod homines antiquis, quibus imbuti sunt, opinionibus haudita facile renuntiare solent. Neque etiam sapientis est suam sententiam, audita nova, illico mutare: alioqui unus homo brevissimo vitæ caducæ spatio decies forte deberet mutari sententia. Semper enim fictricis Ludibria mentis Incautis imponerent, dum nova rerum facies plerumque arrideat. Ita novi, quid, minus licet bonum, suos ubique fautores invenit. Viget Incolumis nova sententia donec summa ingenii acuties plausibilius aliud subtiliusque excogitet; cui denuo plerique assentiuntur. Videatur *Gassendus de Epicurea Philosophia* latinissimus *Celsus & Barcufius de variis Medicorum sectis, & placitis*; quibus patet ejusmodi figmenta ingenii ad tempus in honore esse, verum ab aliis subtiliora proferentibus explodi; hæc iterum ab aliis refutari, & sic porro in infinitum. „ Hinc pulcre *Lucilius* apud *Ciceronem Lib. II. de Nat. Deorum* Etenim, inquit, videmus cæteras „ opiniones fictas, atque vanas, diuturnitate „ extabuiffe . . . opinionum enim commenta „ delet dies, naturæ judicia confirmat „. Verum ab alia parte cum sapientem virum deceat docilem semper animum gerere, ut ad nova sæpiusque confirmata experimenta latitanti olim, nunc prodire coactæ, veritati reluctare non videatur, dedecebit summopere antiquæ opinioni mordicus inhærere.

Hu-

Hujus rei exemplo esto mox recensita Harvæana Doctrina. Adversarios sibi complures consciverat ingens *Harvæus*, qui rei novitate percussi eam fere instar Hæreseos condemna-
bant. Quales in Anglia *Primerosius*, *Riolanus* in Galliis, &c. Verum *Harvæus* suos Adversarios (ut contra plerumque fieri consuevit) contumeliose excipere non solitus, sed ratione atque experimentis iisdem respondere conatus, ferme omnes ante mortem sibi devictos vidit. Sic unus tardius, citius alius demonstratam veritatem amplectitur; obtinentibus plerumque nonnullis, quos utpote ratione convinci impotes, sibi linqui expedit: donec tandem vel latratu fatigati sponte obmutescant.

Sed & 5. Causa subest hujus in sentiendo diverfitatis, petita ex præcipiti & quasi volante Mortalium ingenio, quo fit ut debitam rebus examinandis sedulitatem negent. Memor siquidem homo quod sit *Divinæ particula auræ speculationibus*, & ludicris Phantasie figmentis exspatiari & vagari amat, hincque subtilitate ratiocinantis ingenii supplere conatur, quod alii sola indefessa indagine, & lenta patientia expiscari potuerunt. Omnium fere absurdissimarum opinionum in quavis scientia vel arte hæc origo, hic fons est. Hinc & in Physiologia Medica prodire tam absurdæ explicationes circa *Chylopoiesin*, *Hæmatopoiesin*, *Pneumatopoiesin*; ut dies deficeret omnia ex ordine narrare vo-
len-

lentem. Cum interea qui castiore ingenio præditi sunt priorum periculis admoniti, in solos rerum Eventus intueantur, sola experimenta consulant, patientia observandi ætatem absumant; atque sic tandem mira & stupenda simplicitate veritatem abstrusam extricent inveniantque. E re foret simplicitatis hujus in memoratis modo functionibus explicandis subnexuisse exempla; verum cum angustos thesios Limites exsilirent, malim hæc in adnexis post thesin proponere, ac defendere, corollariis.

§. II.

*Ipsam praxin jugi sententiarum, & curandæ
methodorum mutationi turpiter
subjacere.*

Propositionem hanc, licet aliquanto ignominiosius prolatam, veram sæpe fuisse cogor fateri; strenuam interim navaturus operam qua præclaram artem Medicam ab iniqua Labe quam vi conclusionis ex hac propositione, eidem conantur inurere, vindicem.

Itaque Praxeos exercendæ Methodum ab initio Medicinæ notæ haud ita fuisse, quam quidem Eam subsequenter deinceps ævis, aut hodie exercent, facilis dabo.

I. Quia Medicinam in Artis, quam tandem accepit, formam condere mortales, nisi multiplici multorum annorum observatione, nequiverunt.

II.

II. Quia Praxi Medicæ contigit quod quibusdam aliis scientiis , artibus , disciplinisque ; ut homines non ex solis ratiocinati sint experimentis , sed vi ficti de ludicra Phantasia Systematis , phænomena in morbis apparentia explicuerint , contorserintque mirificè ; unde variis juxta varia Systemata morborum Curationes adortis ; non nisi ingentes , & miseris mortalibus fatales errores committi potuere , artis tamen absque ullo umquam opprobrio .

Itaque dico eos qui Medicinam Artis in formam cuderunt , mero tantum casu , & simplici eruditos esse Observatione eventus . Morbi enim semper fuere quamdiu ea , qua nos , Lege vivere Mortales . Est namque Morbus status ille in quo Homo actiones vitales , naturales , & animales , omnes vel aliquas , fere exercere nequit , aut saltem easdem non nisi cum molestia , dolore , vel cita defatigatione exercet . Hunc statum obtinuisse a condito primum orbe , quamdiu iisdem Legibus , quibus Nos , obnoxii hæserunt Homines , vel hinc apparet , I. quod illis Nobiscum communes fuere aeris , qui hominibus inevitabilis , ac semper necessarius est , injuriæ , & vicissitudines : utpote qui alius sit in hoc , quam in illo ; ut vocant Climate , alius hyeme quam æstate ; alius vere quam autumno ; alius interdiu , ab eo , qui de nocte ; alius uno die , alius alio : alius eodem die , ab eo qui paulo ante regiones perflabat ; alius tem-
 pore

pore calido ; frigido tempore alius ; in humida tempestate alius , ab eo qui in sicca ; varius præterea , prout supra paludes , lacus , flumina , maria , montes , prata , aut varia alia corpora ad certam regionem deferatur ; varius denique prout a Meteoris immutetur II. communis nobiscum iisdem Alimentorum Natura fuit ; quorum nonnulla facile , difficile alia , in nostram permutentur Naturam III. obnoxii fuere Corporum irruentium vi ; sive illa corpora in ipsos infilirent , sive in eadem ipsi illiderent . Vt bene Cicero hinc causam egritudinæ deducit *Lib. III. de Nat. Deor.* „ Cum omne , inquit , ani- „ mal patibilem Naturam habeat , nullum est „ eorum quod effugiat accipiendi aliquid extrin- „ secus , id est quasi ferendi , & patiendi ne- „ cessitatem „ . IV. Easdem , quas Nos , edidere Vitæ actiones , quæ certe ab Homine sano diu exerceri constanterque nequeunt , absque novo alimento , quin morbi nascantur . V. Denique fabrica ipsa humanæ compagis se ipsam per sese destruens , ni idoneo reficiatur fulciaturque nutrimento , morbos ipsis quandoque inevitabiles procreaverit necesse est .

Quibus quidem morbis , quicumque demum erant , abigendis primo impulsus quidam aderat automaticus , seu motus a sola hominis fabrica pendens , veluti movet se Horologium ex vi suæ fabricæ atque structuræ . Hujus motus impulsu homo , vel animal quodcumque ægritudi-
ne

ne gemens, ad auxilia sibi ignota confugit, sine Mentis præsciã voluntate. Quemadmodum homo inscius omnino Arsenicum fumens, statim nausæas sensit, Vomituque, ut Venenum expellatur; Mente licet haud consciã, nec determinante, vel aliquando invita. Ut etiam susceptum aliquod intra Corpus venenum corpus ipsum conatur excitatis sudoribus a sese abigere, Mente nihil eo determinante, imo ne consciã quidem. Ut qui arenulam intra oculum gerens vi quasi spasmodica palpebras ad oculi bulbum apprimit affricatque, quo fit ut Glandula *innominata Galeni* eadem actione pressa lacrimas producat copiosas, quæ arenulam abstergeant. Ut homini vulnerato fit statim inflammatio, dein suppuratio quæ facit pus; quo ceu optimo Balsamo Vulnus percuretur. Hæc, & sexcenta ejusmodi alia Homines multa in morbis proficua docuerunt: Venena scilicet esse, quorum expulsio fiat vomitum aut suscitando, aut suscitatum expediundo; alia venena intra corpus recepta excitatis expelli promotisque sudoribus; arenulas Quisquiliasve oculo illapsas, si natura productis Lacrimis aut premendo oculum non sufficiat, aut si corpuscula hæc nimium intra palpebras bulbumque oculi infixæ sint, injectu aquæ tepidæ abstergere; Vulnere, ut curentur, ad bonam suppurationem adducere. Modum itaque impulsus hujus ipsa hominum non assequitur intelligentia, reperitque tantum-

modo ejus causam in Adorandi Creatoris solo instituto , qui corpus omnium animalium hisce instructum dotibus voluit .

Huc facit Dos quædam Menti innata , ut ad molestiam doloremve corporis , animique angorem ; homo sibi quærat , & applicet remedia , in quorum delectu vagum tantum experimentum , vel & spontaneum consulit appetitum . Sic V. C. in fiti febrili videas hominem aquam , aquosa , acidula , quibus Medicina meliora non novit , avidissime appetere ; quod certe Mentis huic adscribendum Doti : siquidem ægro fitis habente Causam , & Potum non appetente , Mentem laborare in confesso est . Hæc Dos infantis acido laborantis impulit mentem , cretam ut avide arenulasque devoret , quæ usum absorbentium posthac docuere Mortales acido laborantes . Quin & ipsis Brutis invenitur innata facultas similes ei , quam in Homine Mentis dotem appellamus . Sic pulcre *Cotta* apud *Ciceronem Lib. 3. de Nat. Deor.* „ Nullum potest , inquit , esse animal , in quo non appetitio sit , & declinatio naturalis : appetuntur autem quæ secundum Naturam sunt , declinantur contraria : & omne animal appetit quædam , & fugit a quibusdam ; quod autem refugit , id contra Naturam est . „ Causamque hujus Rei dixerat *Libro 2.* „ esse in Bellua quiddam simile Mentis , unde orientur Rerum appetitus . „ Et paullo post : „ Dedit „ ea-

„ eadem Natura Belluis, & sensum, & appeti-
 „ tum; ut altero conatum haberent ad natura-
 „ les pastus capeffendos, albero pestifera facer-
 „ nerent a salutaribus. „ Sic vulnerati quon-
 „ dam Nostrates quibusdam venenatis Indorum te-
 „ lis plerique omnes moriebantur, aut saltem abs-
 „ que Curatione novum morbum producente, non
 „ curabantur. Mero viderunt casu animal par-
 „ vum Leonem referens, hujuscemodi telis vul-
 „ neratum sibi herbam ibidem *Mungos* dictam
 „ quærens; ejusque usu curans venenum: quod ad-
 „ vertentes homines, & sibi eandem applicuere;
 „ curatique sunt. Ita Bruta hac dote instructa
 „ docuerunt homines plura adminicula sanitatis re-
 „ stituendæ. *Prosper Alpinus* in præclaro suo o-
 „ pere *de præfag. vita & morte ægrot. Lib. 7.*
 „ c. 2. „ Hoc remedii genus, inquit, (de M. S.
 „ sermonem habens), Medici ne dum Naturæ
 „ imitatione invenerunt sed quibusdam etiam
 „ animalium exemplis perdocti, præsertimque
 „ Hippopotami, equi marini ut *Plinius* est au-
 „ ctor qui ingluvie obæsus, crus in arundinis
 „ stipitem acutissimum adigens, Venam quan-
 „ dam vulnerando, copiosius sanguinem effun-
 „ dit, atque ita fuerit ipsius corporis pletho-
 „ ram tollere solitus. „ Vide, & *Dapperum*
 „ *Hist. Ægypt. pag. 147.* Eodem *Plinio* auctore
 „ ut & *Cicerone Lib. 2. de Nat. Deor.* Canis vo-
 „ racissimum animal, ubi nimium ingurgitaverit se-
 „ se vomitum provocat; hincque ajunt edoctos

homines, ut vomitu, (si sponte non fiat) coactō, infarctum deplerent ventriculum, Avis *Ibis* dicta rostro suo oblongo injectā in anum aqua tepida, obstipatam resolvit alvum; sicque usum Clysmatum docuit. Vide ex *Plinio*, *Plutarcho*, *Æliano*, hoc apud *Dapperum* descriptum in *Hist. Ægyp. pag. 143. Acta Societatis Britannicæ* historiam tradunt Caniculæ; quæ quotiescumque ab Hera demissa erat ad certam Parietis locum sibi legebat *Parietariam* herbam. Hoc visum quam sæpissime. Mortui animalis aperta Vesica exhibuit Calculos complures. Norunt porro Medici Calculosis hanc herbam multum prodesse, ubi viæ emolliendæ pro Calculi in Vesicam transmissu.

Hæc certe & plura consimilia primævos homines plurimarum indicabant ægritudinum solatia: quo quidem sensu Medicina semper dici potest inter homines obtinuisse.

Verum quod Artis sensim formam acceperit proprie effecerunt sequentia adminicula.

I. Casus fortuitus, seu Eventus physicus per sensus observatus, cujus nulla antea cogitatio fuerat. Ut v. g. quando impulsu automatico animal quærit ansie quo demum modo sitive dolorem queat levare, ac tandem forte ex mille modis unum invenit, qui sublevet, soleturque. Hoc in Asthmaticis Peripneumonicis, in Pleuriticis &c. evidenter cernas. Ita casus fortuitus multiplex docuit plurima a juvamine vel

nocumento , quod sani ægrive ab aliqua re adhibita vel omiffa perceperant . Ut pulcre *Hippocrates Libro de Prifca Medicina* hanc artem imis fuis de fundamentis eruens de monumentis, quæ confervabat , antiquiffimis, tradit Eam ortam cum primis ex eo quod cerneretur primo ægrotis obefle fanorum Diæta . Hoc obfervatum pluries tandem occasionem dediffe ut homines cogitarent & minore copia , & dilutiore formæ alendos Ægrotantes . Sed neque vel hinc artem nafcituram fuiffe , fi alimenta , & copia minora , & dilutiore forma fanis æque atque ægris conveniffent . Verum vidiffe fanorum corpora iifdem cum debiliora fieri , tum a perfe-rendos labores ineptiora . Hinc neceffitatem quafdam cudendi regulas in Ægrotantium commoda , & exortam effe , & exoriri neceffario debuiiffe .

Juvit 2. Naturalis inftinctus qui ex impulfu automatico , & ex dote Menti increta nafcebatur , ut paulo ante patuit . Videmus quomodo plurima hinc eruditi mortales ex iifdem rude quoddam Corpus Obfervationum condere potuerunt .

3. Accessit haud prævifus eventus ; quando nempe prioribus duobus inftucti homines tentabant , an forte ab alia quapiam re adhibita, aut neglecta idem fequeretur . Sic *Cicero fupra Laud.* ,, Multa , fcribit , ex Belluarum corporibus remedia morbis , & vulneribus eligimus ;

„ gimus ; sicut ex quibusdam stirpibus , & her-
 „ bis : Quarum utilitates longinqui temporis usu,
 „ & periclitatione percipimus. „ Sed hac pe-
 riclitatione sæpe contrarium foriebantur effe-
 ctum , minimeque prævisum . V. C. Viderant
 hominem febrī ita æstuantem , ut jam jam com-
 bustum iri sese clamitet , aquam potusque aquo-
 sos acidulos , frigidum aerem tantopere appete-
 re , ut cum Lyfimaco aquæ potum pro toto re-
 dimere Regno , quam siti amplius exarescere ,
 mallet . Viderant & revera hujuscemodi levāri
 nonnumquam homines . Pronum fuit ex hisce
 cogitare numne æstus intollerabilis melius seda-
 retur si gelidæ aquæ , aerisque frigidissimi quam
 plurimis concederetur usus ? experiuntur . Bibit
 æger summa cum animi voluptate , ita ut sa-
 pientissimus Regum in *Prov. cap. 25. V. 13.*
 hac comparatione utatur : „ Sicut frigus nivis
 „ in die Messis, ita Legatus fidelis, ei qui mi-
 „ sit eum : animam enim domini sui refocil-
 „ lat „ (seu requiescere facit) sed momentanea
 voluptas in ægrotantibus exæstuantibus citam
 sæpe mortem accellerat . Quibus pluries obser-
 vatis didicerunt tandem homines aquam tepi-
 dam , aut frigidiusculam prodesse febricitantium
 æstui , gelidam nocere quam maxime , præser-
 tim ubi affatim hauritur . Idem de aere judi-
 cium tulere , ubi æstuans homo gelido in aere
 quiescens pleuritidem sibi concitavisse sæpius vi-
 sus .

Hinc

Hinc sexcenta talia visa hominibus , atque pluribus in casibus verissima observata , memoriæ mandata fuere eaque ne exciderent scripturæ genere , tunc temporis usitato , descripta . Porro hæc descriptiones non solis privatorum hominum , quo lucrum inde captarent , usibus , sed publice in Templis cuncto patebant populo . Hic celebratus apud Ægyptios mos , atque apud Graecos . Videndi hac super re *Pausanias* & *Strabo* . Quin & apud Veteres Romanos id moris fuisse pluribus *Cicero* testatur in locis , & confirmat *Val. Max. Lib. 2. cap. 5. num. 6.*
 „ Febrim , inquit , ad minus nocendum , tem-
 „ plis colebant . . . in eaque remedia , quæ
 „ corporibus ægrorum adnexa fuerant , defe-
 „ rebantur . Hæc ad humanæ mentis æstus le-
 „ niendos cum aliqua usus ratione excogitata
 „ &c.

Quod si Descriptiones templorum affixæ columnis non sufficerent , ægri in triviis exponebantur , & foris ; ut si prætereuntium quisquam , quod in ejusmodi casu profuerat aliquando , noverat benignus indicaret . Cernimus facile ex omnibus his Empiricam nasci Medicinam debuisse , quæ soli tantum præterito præsentique cognoscendo apta erat . Verum , quia morbos plerosque empirice curare impossibile , sensim natum est castissimum ex comparatione observatorum cum præsentibus , & futuris , quam *Analogram* vocant , *Ratiocinium* .

Ponatur namque homo apoplecticus prima vice primævis apparuisse mortalibus. Hunc profecto bene profundeque dormientem rati sunt. Eo vero post completum somnum non surgente, interpellato licet sæpius, tacto, punctoque, ac tandem moriente, talem somnum in morborum lethiferorum retulere catalogum. Videntes deinde alium hominem eodem modo se habentem, certe ne, ut alter ille moreretur timerint necesse est. Verum huic homini copiosus effluit de naribus, aut aliunde, Cruor: postquam sensim ad sese redit, curaturque. Notant hoc homines, ac sciunt unum apoplexiæ genus, quod si larga hæmorrhagia fiat, mutatur in sanitatem; ni fiat occidit. Edocti deinceps ab animalibus sanguinis missionem, imitæque Naturam præeuntem fecerunt Apoplectico, cui sponte sanguis non effulsit venam: homo convalescit. Gavisi mortales, ac successu turgidi, mox alii apoplectico venam secant, sectus venam apoplecticus moritur. Quid inde? cernunt ilico quosdam apoplecticos M. S. curari, alios curari minime. Ergo saltem duplicem esse, quæ apoplexiam gignat causam; duplicemque proinde, qua curetur, methodum. Hinc ad analogiam, & ad causarum investigationem vel inviti trahebantur.

Quæ omnia eo majoris artis incremento inservierunt; quando auctoritate publica viri designati, qui morbis vel omnibus, vel tantum
cer-

certis quibusdam invigilarent. Ut apud *Ægyptios* factum Historici tradunt. Qui iidem viri filios quam artem ipsi callebant, erudire iussi. Ac maxime increvit Ars auctis in dies accuratissimis morbi, ejusque remedii, annotationibus: quam quidem ob rem *Templa Epidauri, Coæ, &c.* celebratissima.

Unde ortum cum primis, ut Sacerdotes Medicinæ professionem sibi plurimum vindicarint, utpote qui templa assidue frequentantes inscriptiones facili Marte memoriæ mandarent. Sanatosque pronuntiarunt ope ejus, cui Fanum id sacrum, dicatumque Dei. Quos vulgus dein, ut Dei responsuros nomine consuluit, Numen invocans & ob impetrata sanitate eidem Vota persolvens. Vide *Mercurial de art. gymn. Lib. 1. c. 1.* Unde & *Tibullus Lib. 1. ecl. 3.*

„ Nunc Dea, nunc succurre mihi, nam posse
„ mederi

„ Picta docet templis multa tabella tuis.

Quibus deinde accesserunt quæcumque ad anatomicam scientiam condendam originem dedisse incrementumque, ac maxime morborum explicandis causis profuisse pag. 11. demonstrata sunt.

His demum omnibus nata fuit doctrina Medica, genuina profecto, ac vere mascula videlicet ex ipsius Naturæ hausta, & confirmata penu.

Talem Observationum thesaurum nactus *Hippocrates* immortale suum potuit componere opus.

Ait

Ait enim suorum se scripta majorum, qui medica scientia inclaruerant, nactum. Ita ut vigesimum Medicum, in sua familia se numeret. Quantus observationum thesaurus! Quantane fides adhibenda curatissimis hisce adnotationibus, quas collegerant Viri in salutem humanam unice intenti, ab omni fallaci ratiocinandi genere quam remotissimi, solam Naturam contemplati, in seram usque ætatem observando occupati, graves, severi, qui nonagenario, centenario majores notata a prima juventute cum iis quæ senes observabant, contulerunt; collata adnotarunt; ut in seros usque nepotes castissima doctrina seu per traducem, propagaretur! Sed neque his modo contentus Magnus ille Medicinæ Parens iter instituerat *Cnidum*, ubi teste *Sorano* insignis Observationum Bibliotheca conservabatur; quam scrutatus est quam diligentissime. Coæ quoque, ubi natus, educatusque fuit, ex Templo ob collectiones observationum famigeratissimo ditissimam penum nactus est.

Hinc *Lib. de Diet. in acut.* initio laudat eos qui Cnidias dictas sententias conscripserant; opus quippe esse ab omni fallaci ratiocinio remotum, ex solius Naturæ severissimo desumptum observatu, tantamque simplicitatem redolens, ut quivis etiam Medicinæ ignarus illud rite potuerit conscribere, dummodo probe ex unoquoque ægro, quid patiat, intellexerint. Reprehendit eos tantum quod segniores fuerint, quam

quam ut ex hoc præclaro opere Regulas prædicendi cuderent quodque ex hisce ad alia non ratiocinarentur. Et *Lib. 1. de Diæta*, ait se quædam scribere debere circa victus rationem, quæ prætermiffa de veteribus; verum simul plura scripturum se eodem, quo veteres, modo; quippe quæ tam bene ordinata congestaque, ut aliter, atque illi, scribere nequeat. Ac maxime veterum monumenta laudat *Lib. de pris. Med.* Ubi errasse in multis afferit eos, qui Medicinam compendiosius tractaturi, ex calido, humido, frigido, sicco, explicare Morborum conabantur mortisque causas. „ At vero in Medicina, inquit, jam pridem omnia subsistunt, in eaque principium, & via inventa est, per quam præclara multa longo temporis spatio sunt inventa, & reliqua deinceps invenientur, si quis probe comparatus fuerit, ut ex inventorum cognitione ad ipsorum investigationem feratur. Imo tanti fecit hæc observata ut ibidem audacter pronuntiet: „ Qui vero his omnibus rejectis, & repudiatis, aliam inventionis viam, aut modum aggreditur, & aliquid se invenisse jactitat, is cum fallitur, tum alios fallit. Neque enim istud ullo pacto fieri potest.

Verum nondum contentus infinitæ indaginis & diligentæ Vir, voluit observatorum veritatem in sua non tantum Patria, eique affinibus Regionibus, sed & in distantissimis experiri :
cui

cui negotio, cum unus impar esset, filios discipulosque quaquaversum misit. Sic in oratione *Thessali Hippocratis* filii ad Aram misit *Athenis* habita legimus *Thessalum* a Patre in *Macedoniam* missum, *Dracontem* *Thessali* fratrem in *Hellespontum*, *Folybium* cui filia Hippocratis nupserat, & reliquos Discipulos ad diversas urbes dimissos. Quibus redeuntibus, *Hippocrates* ex collatis ipsorum observatis cum suis, & Majorum monumentis, scivit nec temporum sibi succedentium series, nec regionum distantiam, in confirmata tunc temporis praxi quid memorabilis mutationis attulisse. Vide eundem sub fin. *Lib. prænot.*

Hinc ipsius castissimam doctrinam omnium subsequens sæculorum Medici obstupuerunt. Vnde quando *Galenicis* argutiis, & acutis *Peripateticorum* argumentis sædata fuit Medicina hippocratica, hincque suo in progressu maxime impedita; quando invadente labens imperium Romanum Septentrionalium illuvie populorum, artibusque tunc temporis, & litteris fere omnino silentibus, per impuras deinde *Arabum* manus Medicina tradebatur, quando *Chemicorum* principatum in ea ambientium dira sub Tyrannide gemebat; quando dein *Philosophorum* posterioris ævi praxin pariter, ac theoriam iusta sua placita infringentium Legibus invita serviebat: semper cordati, candidique pectore Medici per omnes has ærumnas transeuntes, & ar-

tis

tis inconstantiam conqueſti , vel ad Hippocraticam Diſciplinam confugerunt ; quam ſequendo in rectum reduci ſe tramitem gavifi ſunt ; vel opinionum variarum fatigati fallaciis Naturam ipſam empirice contemplando , & ſequendo ſedula obſervatione veram cognoſcendorum curandorumque morborum viam invenerunt . Quam dein vel ipſis , vel aliis , qui eorum ſcripta legerant , cum *Hippocrate* conferentibus ſemper conſtitit Hippocratica doctrina genuina , & juſta Naturæ conſecta ſemitas eſſe .

Hinc *Cl. Boerhaavius* in oratione habita de commendando ſtudio Hippocratico . „ Alii quod „ unius , inquit , hic quid plurimum industria „ valeat exhibet ; alii ſuis modo vident oculis ; „ hic multorum uſus eſt acie ; cæteri per ſin- „ gulos ægros ; hic per eorum agmina experi- „ menta fecit : Pauci quid intra arcta unius ur- „ bis pomeria morbi ſit , tradiderunt ; Illæ quæ „ in tot Vicos, Vrbes, Regiones, & Regna Lues „ graſſaretur , obſervabat . Hanc ego cauſam , „ quominus alios huic pares ſtatuamus , in pri- „ mis magnam puto . Profecto ſapientia Artis „ major longe in illo fuit , qui tantis ad Me- „ dicinam auxiliis uſus eſt , quam in Reliquis ; „ qui quamvis cætera æquales his deſtituti fue- „ runt . Atque inde natam arbitror eorum , „ quæ ſcripſit , æternitatem ; hinc ortam puto „ illorum quæ **XXIII.** Sæculorum examen ſu- „ ſtinuerunt , integritatem . Evolvatur illorum „ Or-

„ Ordo , mutata Hippocraticæ veritatis facies
 „ nullibi apparebit . Excutite Grajos , cognosci-
 „ te Romanos , versate Arabas , repetitam
 „ atque confirmatam ubique invenietis doctri-
 „ nam *Hippocratis* . Ex his enim quorum ad
 „ Nos memoria pervenit . . . quidquid habent
 „ eximii illi debent .

Eleganter sane paucis hisce stabilivit verbis ,
 quidquid de *Hippocrate* dici queat , Clariff. Vir ,
 ad urnam usque mihi colendus ; veramque , at-
 que unicam viam præmonstravit , qua genui-
 nam Tyrones erudiantur Medicinam : cuius pro-
 fecto viri testimonium apud omnes æquos re-
 rum æstimatores , gnaros quantum in Medicina
 boni præstiterit , sufficiens videri possit . Atta-
 men ab hominibus cætera ingeniosis , minus ta-
 men Medicis , facile prævideo mihi objectum
 iri id , quod *Cicero* in sæpius laudato opere de
Nat. D. lib. 1. „ Non tam auctoritates , in-
 „ quit , in disputando quam rationis momenta
 „ quærenda sunt . Quin etiam obest plerumque
 „ iis , qui discere volunt , auctoritas eorum ,
 „ qui se docere profitentur . Desinunt enim
 „ suum iudicium adhibere ; id habent ratum
 „ quod ab eo , quem probant , iudicatum vi-
 „ dent : Nec vero probare soleo id quod de
 „ Pythagoreis accepimus ; quos ferunt , si quid
 „ affirmarent in disputando , cum ex his que-
 „ reretur , quare ita esset ? Respondere solitos :
 „ IPSE DIXIT . IPSE autem erat PYTHA-
 „ GO-

„ GORAS. Tantum opinio præjudicata pote-
 „ rat , ut etiam sine ratione valeret auctori-
 „ tas .

Cui quidem objectioni prægressæ Historiæ Hippocraticæ Veritas satis respondit abundeque , ut tamen hoc mihi oggerentibus , & aliis quoque consuluisse videar ; tum quia vel sponte mihi volupe fit *Hippocratis* Discipulorum vel sola retexuisse veneranda nomina ; en seriem clarorum in Arte Virorum , qui idem de Hippocrate testati sunt .

Luculentius testimonium non datur quam magni *Thomæ Sydenhami* , qui Angliæ simul , & totius Medicinæ decus insigne atque ornamentum fuit . Tantus ille Vir fluctuantem scolarum disciplinam , lugendaque , quæ hic oriebantur infortunia perferentiscens , nihil ab aliis inquirere , legere nihil voluisse , sed sedulo tantum Naturæ studio summa cum prudentia , & indefessa sedulitate dedisse se fere videretur , nisi ejusdem opera hinc inde aliud forte indicarent . Vt ut se res habet , saltem videtur , ac si nihil legisset Naturæ in Clinicis contemplandæ multos impendisse annos , ut *pag. 4. opin. omn. edit. Leyd.* in præfatione testatur ut & alibi pluries . Quantum autem in Re Medica præstiterit Vir ille , supervacaneum hic retulisse foret ; siquidem , & scriptis , id & ore fateantur quotquot in arte existunt boni . Aliquantum infenscens jam , & praxi inveteratus Acutorum
 mor-

borum historiam methodumque curandi edidit ,
 in qua in omnibus non tantum locis Hippocra-
 tem , qui veras artem colendi Regulas tradide-
 rit , secutusque fuerit , fere unicum agnoscit .
 Hunc ait Medicorum *Romulum* basi huic suam
 superstruxisse doctrinam Νεσων φυσικες ιητροι
 (qui locus præprimis ex VI. Epid. desumptus)
Morborum Medicatrix Natura est : quibus id
 egit „ ut morbi cujuslibet Phænomena aperte
 „ tradiderit , nulla hypothesei adscita , & in
 „ partes per vim adacta atque in his
 „ fere stetit magna illa divini senis Theoria ,
 „ non ab irritato lascivientis Phantasiæ conami-
 „ ne desumpta , ceu vana ægrorum in somnia,
 „ sed legitimam exhibens historiam earum Na-
 „ turæ operationum , quas in hominum morbis
 „ edit . Cum vero dicta theoria nihil esset a-
 „ liud , quam exquisita Naturæ descriptio , par-
 „ erat omnino , ut in praxi eo tantum colli-
 „ maret , ut Eidem laboranti quibus posset mo-
 „ dis subvenire contenderet : unde etiam non
 „ aliam arti mandat Provinciam , quam *ut*
 „ *deficienti Naturæ succurrat effrænam coer-*
 „ *ceat , & in ordinem redigat* . Utrumque vero
 „ hoc tum passu illo ; tum etiam Methodo ,
 „ quibus Natura, morbum expellere satagit , at-
 „ que amovere . Animadverterat nempe saga-
 „ cissimus Vir quod sola Natura της νοστας κρι-
 „ νει , και εξαρχει τα παντα πασι . Atque hæc
 „ omnia peragit Natura paucissimis , simpli-
 „ cif-

„ cissimisque adjuncta remediorum formulis ; ali-
 „ cubi etiam prorsus nullis . Vide *Præf. pag.*
 „ 19. 20. Et iterum *pag. 22.* veram meden-
 „ di methodum stabiliens . „ Quæ vero fundi ,
 „ inquit , nostri est calamitas , jamdiu ab anti-
 „ quissimo , & peritissimo Duce *Hippocrate* ,
 „ & prisca medendi methodo , causarum con-
 „ junctarum (utpote quæ certo se prodant)
 „ cognitioni superstructa descivimus : unde est ,
 „ ut quæ hodie exercetur , a Logodædalis con-
 „ ficta , contabulandi magis sit ars quam me-
 „ dendi .

Dein in *Epistola ad Pammanum pag. 326.*
 loquens de edendo suo in *Chronicos* commenta-
 rio „ Singuli , ait , me dies docent , quam sit
 „ arduum cæptum id ; & quam periculose ple-
 „ num alexæ . Cum apud scriptores rei medicæ
 „ (*Divinum Hippocratem* , fidemas , atque alios
 „ paucissimos numero) vix ulla deprehendi
 „ queant vestigia , quibus adjunctus iter faciam . „
 Ac rationem esse subjungit , quia quidquid plu-
 res promittunt , sunt tantum ignes fatui , non
 veræ faces hypothesebus superstructæ quas la-
 scivientis Ingenii , & Phantasie Luxuria pepe-
 rerat .

Objicere contra quis posset *Sydenhamum* , ut
 ut *Hippocratem* extollit , tamen invenisse quod
 sæpe alia longe ab Hippocratica sit ineundum
 via ; siquidem fateatur se vehementi desiderio
 Methodum certiozem , minusque lubricam expi-

scandi, & stabiliendi *in semitas nullo ante pede calcatas* per tractum fuisse.

Verum jampridem dixi Sydenhamum, vel non legisse auctores, vel quod probabilius, auctores quidem legisse, tamen quia forte omnibus diffidebat, quasi legisset omnino nihil, in ipsa praxi a principio ad finem ab ipsa eaque sola natura edoceri voluisse. Hinc mirum nihil, quod testetur se *in semitas nullo antea pede calcatas* pertrahi; cum auctores negligens nesciverit, aut potius nescire voluerit, quasnam umquam semitas calcaverant Medici. Unde id saltem patet, quod in praxi aliquando minus forte hæsitasset, si hippocratica semper præ oculis habuisset. Quare is, qui sæpius conquæstus fuerat fastidiosam in morbis varietatem, viresque, & ætatem ad perferendos labores in invenienda cuique propria curandi Methodo prorsus imbecilles; postea in *scedula monitoria de nove febris ingressu*, pag. 538. quæ ex ultimis Viri operibus est, testatur quamplurimarum specierum febribus certa quadam & unica methodo posse mederi, scilicet qua misso sanguinis subeuns purgatio opio sedetur. Ut profecto teste ipso in arte jam confecto, & insenescente pauci morbi fuerint ad quarum curationem per *semitas nulla antea pede calcatas* pertrahi medentem oportuerit.

Quin & is, qui in Epistola ad Doctiss. Th. Short dixerat sic a natura se comparatum, ut
quod

quod temporis alii libris legendis, id ille omne meditationi impendere soleat; neque tam inquirere, an sibi assentiant alii, quam quidem utrum quæ ipse tradat cum veritate consentiant; cui etiam occanebatur.

*Sic te scientem non faciunt Libri
Et dogma pulcrum: sed sapientia
Enata rebus. Mensque facti
Experiens, animusque felix.*

Idem, inquam, ille confitetur postea palam quanto ipsi detrimento hoc fuerit, dum in Epistola ad Godartium scribit, Licet XXX. annorum, & quod excurrit, spatium, quibus ego non indiligenter in morborum observatione versabar, sufficere posse videatur, ad majorem, quam in ipsorum cognitione feci, profectum faciendum; attamen haud temere affirmo. Quod . . . ne quadruplicatus quidem horum annorum numerus, etiam in homine occupationibus Medicis distractissimo, fatis erit ad eundem in omni Medicæ artis, quaqua patet, circuitu, rite perficiendum.

Nec mirum sane quod pro eo, quo erat, candore fateretur hocce: quandoquidem supra fatis superque ex Hippocratica Historia constiterit quantæ molis erat Medicam condere Artem. Quod profecto Medico cuivis impossibile. Quin, & Medicinam cum unoquoque Medico renasci velle, haud minus foret absurdum, quam velle Nauclerum quemque solo observatu

discere, & indefessa indagine expiscari oportere Astrorum fixorum errantiumque Doctrinam, iusta quam navim dirigeret; & nauticam acum, vimque, qua donatur, magneticam, Geograficas quoque Tabulas, quæ Regiones quo pergendum, quæ scopulos evitandos rupesque indigent. Sane millena prius naufragia, evoresque contingerent, quam rudis quisque homo *Palinurus* fieret.

Quod si forte longorum annorum erroribus, & periculis captis tandem aliquis superstes, horum plurimum in cognitionem veniret; nauticæ artis imperitis constaret, arbitror, quanta cum certitudine ars illa hucusque culta foret. Quod cum in *Sydenhamo* contigerit, qui *Hippocrati* laudando longe imparem se fassus est, quia Doctrinam ipsius divinam perpetuo ille observatu confirmatam stabilitamque cernebat: quique errasse pluribus Operum suorum locis scribit quotquot ab *Hippocrate* descriverant: qui denique asseverat Medicinam, qui bona atque unice vera via in morbis cognoscendis, & curandis processit, *Hippocrati*, vel superiorem, vel parem habuisse neminem: abunde convincimur inconcussæ Hippocraticorum firmitatis, futuræque in clinica praxi felicitatis, si quis Hippocratica disciplina probe instructus, ad illam sese accinserit.

Doctifs. *Foesius* eruditus in *Hippoc.* commentator in præfat. ad *Lib. Epid.* maxime ad
Libr.

Libr. I. III. Sæpius conqueritur Hippocratica tam parum medicorum volvi revolvique manibus; *Hippocratem* veluti solem esse cuius plerique adspectum non ferant, quia „ *Hippocrates*, ait, natura admirabilis est, genere toto „ gravis, artis complexione insignis, clarus, „ præceptionum comprehensione infinitus, verborum ornatu grandis, interdum pressus, concisus sententiis creber, & sapiens, compressione rerum brevis, & ob eam ipsam causam obscurus. Doctrinam vero ejus in 1. & „ 3. *Epidem. Libr.* ita laudat „ ut ex hoc „ veluti *Hippocratis* opere medico curationum artem, tanquam suppellatilem tibi adornare sit facillimum, *possisque his instructus per media ægrorum triclinia tutus, & integer omninoque admirabilis, veluti Caduceo ornatus, oberrare.*

Duretus ingens illud Gallix lumen in *Coacis Hipp. fol. 267.* „ *Fremant*, inquit, licet „ omnes, dicam tamen quod sentio, majorem „ scientix, & praxeos ubertatem comparari a „ studioso *Hippocratis* uno die, quam ab istis „ pragmaticis uno sæculo.

Georgius Baglivius Professor Romanus ob singularem eruditionem atque Hippocraticum Studium Clarissimo *Hottono*, olim in hac Academia medicinæ & Botanices Professore, singulari litterarum commercio amicissimus, præcipuisque Angliæ, Gallix, Germaniæ, Italiæ medi-

cis acceptissimus, idem de *Hippocrate* iudicium
 tulit. Videatur Tractatus ejus de *Fibra motri-*
ce Clementi XI. Pontifici Romano dicatus, plu-
 ribus in locis, ac præsertim §. I. in *Practi-*
cen novam, ubi in præfatione tractasset de me-
 thodo Neotericorum, „ cum igitur, inquit,
 „ compererim hac via me numquam ad opta-
 „ tum exitum perventurum, missis cæteris libris
 „ totum *Hipocratis* me studio tradidi, aliquam
 „ bene medendi rationem inde assequutus. Et
 „ cum eum non semel relegissem & prope me-
 „ moriæ mandassem, proprio Marte volui in
 „ Italiæ Nosocomiis dictorum illius periculum
 „ facere, nec sine admiratione deprehendi Do-
 „ ctринæ illius veritatem tamquam ex Tripode
 „ prodeuntem. Cognovique illum demum esse
 „ verum artis medicæ Ducem, magistrum, &
 „ auspicem: diuque hanc veritatem expertus
 „ liquido cognovi raro illum in ægrotorum cu-
 „ ratione aberraturum, qui omnes *Hippocratis*
 „ textus memoria comprehenderit, deinde nove-
 „ rit illos simul componere, compositosque con-
 „ ferre ad curam; in quo certe tota praxeos
 „ sapientia consistit... Hæ sunt deliciæ *Hip-*
 „ *pocraticæ* quarum epulis soli fruuntur, & sa-
 „ turantur, quibus discendi studium est *ab uno*
 „ *Hippocrate*: cujus quidem quælibet sententia,
 „ veluti Senatus Consultum, litem componit
 „ in arduis morborum curationibus.

Idem in Epist. ad N. Andry, medicum Pa-
 ris.

ris. med. Lect. , ac Profes. Reg. Sic scribit
 „ Je suis ravi de voir par votre Lettre , qu'
 „ en ce tems , ou la medicine est comme sur
 „ le point de perir , par les speculations , &
 „ les hypotheses , dont on l'accable , il se trou-
 „ ve en France des esprits eclaires , qui vo-
 „ ient le danger qu'elle court , qui reconnois-
 „ sent , que l'unique moyen de la conserver ,
 „ c'est de fuir le faste des opinions , & de re-
 „ courir a Hippocrate pour apprendre de lui ,
 „ comme de l'Interprete de la Nature , le che-
 „ min de la verite .

Doctifs. *Pallilius* in *Epist. ad Bagliv.* allo-
 quens quosdam *Hippocratis* detractores , chemia
 maxime infatuatos „ Nonne vides , ait quantam
 „ sibi gloriam in tua *Batavia* (*Nostrium Le-*
 „ *Mortium* præcipue alloquitur) comparaverit
 „ omni ævo memorabilis *Sydenhamus* ? Ille er-
 „ rores quamplurimum nostri sæculi medicorum
 „ detegendo seseque *Hippocratis* præceptis ad-
 „ dicendo , praxim medicam a nebulonibus de-
 „ turpatam ornavit , defendit , restituit . Quam
 „ non famam sibi peperit in *Galliis* . . . *Du-*
 „ *retus* omni æternitate dignus , quod *Hippo-*
 „ *cratem* tam bene intellexerit & illustraverit ?
 „ &c.

Infinitus ero si omnes , qui hoc modo de *Hip-*
pecrates germanisque ejusdem *Discipulis* locuti
 sunt , Auctores retulerim . Pauca ex his delibaf-
 se sufficiet , quæ abunde evincunt quantus in

medicina faciunda *Hippocrates*, qualisque fuerit.

Quibus ita stabilitis vel sponte cadunt, quæ in Præceos exercendæ inconstantiam afferuntur, cum **XXIII.** Sæculorum examen demonstraverit Præceos unam esse modo methodum, quæ observata religiosius prosperos, neglecta vero sinistros dedit effectus. Unde videor defunctus officio respondendi ad hanc secundam Theoseos objectionem. Verum ut ipso opere demonstrarem quid Hippocratica veritas cunctis præstet opinionibus, unum atque alterum exemplum afferam rerum earum quæ maxime in disputationem cadunt, quæque præcipue in medicorum proferuntur opprobrium; quorum alterum **MIS-SIONEM SANGUINIS** spectabit **DIÆTAM** alterum.

Primo itaque objicientes in medicinam audimus sæpe claros aliis in disciplinis viros, quod noverint medicos complures, missione sanguinis ubique fere utentes, alios eam ubique fere improbantes; eandem frequentius alios usurpantes, rarius alios; nonnullos vidisse se, ajunt, qui gauderent quod in acutis per **M. S.** & purgantia ægros in debilitatem extremam coniecissent, alios iterum, qui eam licet vicibus crebram, tamen copia pauciozem instituerent. Recensent nobis nationes integras, quarum aliæ minus magis aliæ in **M. S.** inclinent. Temporum meminere quibus paucos, temporum quibus plurimos,

rimos, se adhuc viventibus, venæ sectio nanciscēbatur patronos. Quibus pathetice recensitis vel in diversas diversi sententias, quo fundamento ipsi viderint, abeunt; vel stabilem Medicinæ Basin esse præfracte negant.

Sane M. S. plurimos lethi e faucibus eripuit, & sanitati reddidit: verum cum aliis egregiis sanitatis, aut conservandæ aut restituendæ adminiculis tristem hanc fortem subiit, ut, quia sæpius prodesse visa, ubique fere convenire de prædicaretur. Hinc tandem mortalibus ingens hominum caterva per M. S. interire animadverta. Proximum erat ex his oppositis observatis animum acuere, ut tandem quibusnam in morbis, aut quonam morborum in stadio, aut quibusnam subjectis profuerat, nocueratve distingueretur ut pag. 24. dixi castos illos naturæ observatores primævos mortales fecisse. Verum ut plerumque fit in rebus humanis, quod qui opinionem reprehensione dignam reprehensus sit præ vi disputandi, ceu rapido flumine abreptus, in oppositam plane sententiam, non minus priore a vero aberrantem, abeat; sic magna cum hominum pernicie in medicina contigit: dum medici noxas ex intempestiva M. S. natas condemnaturi, eandem propemodum proscripserunt. *Dum vitant stulti vitia, in contraria ruunt.* Nam & qui M. S. numquam fere non laudant, & qui eam ubique vituperant, ut & omnes qui ex præjudicata opinione in eandem minus, vel
nimium

nimum inclinant æque infortunato cum successu utrique agunt. Æterna scilicet observata, quæ collegit, tradiditque *Hippocrates*, quæque *Aretæus Cappadox*, & quotquot casti Naturæ observatores in huc usque diem exstiterint, confirmarunt absque exceptione ulla docent.

1. M. S. optimam uno in morbo, in alio pessimam esse.

2. M. S. in eodem morbo certa quadam institutam die, arcere mortem, quam alio die instituta accelerat.

3. M. S. ad certam copiam factam curare integre; ad minorem copiam morbum accendere; ad copiam multo majorem ex acuto morbo producere Chronicotatum, qui hominem plures per annos excruciet.

4. M. S. ad eandem copiam, in eodem morbo, eodemque in morbi stadio celebratam ægrum unum Lethi e faucibus eripere, Letho alium tradere.

Primam hancce veritatem innumeris observamus exemplis, ubi M. S. in morbo calido acuto inflammatorio sæpe cum maxime prodest: in languido inertis mucoso, plerumque obest. Hinc videas *Hippocratem*, & quotquot ipsum sequuntur, M. S. instituere, vel omittere, prout horum alterutrum plus minus obniteat; cum in Acutis sæpe Naturam effrænam ad moderamen ducere necesse sit, ubi eidem languenti, & inertis in Chronicis potius calcar addi oportet.

Quam

Quam praxim numquam fatis laudandus confirmat Sydenhamus, qui tantas ubique laudes de M. S. canens. Eidem tamen pag. 84. multorum originem malorum adscribit; imperitos Medicos perstringens qui V. S. Catharsi, & Regimine inepto suos ægros febre intermittenti vernali laborantes, ad extremam debilitatem ducebant, ita ut cum eadem in Autumnum usque conflerentur, inque ipsam quandoque Maniam inciderent. Timetque quoque a V. S. in Tertianis autumnalibus, maxime si illa constitutio fuerit admodum Epidemica; quia nisi febrem ilico confodiat, solet illam quam pertinacissimam efficere, ita ut senes haud raro inde ipsam mortem subeant M. S. in Quartana autumnali adeo obesse censet, ut qui juvenes intra VI. Menses juxta earundem febrium decursum liberati fuissent, adhuc per VI. alios menses eandem corripentur; ætate autem proventiores longe adhuc pejus inde afficerentur. Videatur quoque hic loci *Tulpii Obser. Med. Lib. 4. cap. 52.*

Idem *Sydenhamus pag. 446.* in Podagra docet V. S. licet in hoc morbo a multis, ut proficua deprædicetur, illum tamen immaniolem, atque frequentiolem reddere; nec institui oportere, nisi forte per accidens. Ut v. g. quando patiens juvenis est, & immodica pergræcatione insigniter calefactus. Confirmavit id nuperimum exemplum Principis, qui cogens Medicos suos

suos aliquod ut excogitarent remedium, quo illico a Paroxyfmo liberaretur, post M. S. aliquantisper liber fuit; deinceps vero malum ita incrudit, ut qui antea bis in anno, dein omni forme mense paroxyfmo vexatus fit.

Tamen hujus veritatis ignorat esse complures Medicos, non est quod inficias eam: quos *Molierius* in Comœdia pulcre depinxit, veluti quibus in omni Morbo aliud vix agendum videtur quam *Saignare Clyfterare, & Purgare*; & si morbus fit pertinax, *Resaignare, Repurgare, Reclyfterare*.

Dixi secundo *M. S. in eodem morbo certa quadam die institutam, arcere mortem, quam alio die facta accelerat*.

Sic in acutis febribus *M. S.* mox initio facta, in corpore plethorico, robusto, juvenili, calidissimo, nullis adhucdum signis apparentibus quæ doceant in Resolutionem, vel Criticam evacuationem abituram Naturam, egregie juvat: Eadem instituta in eodem morbo die 4. finito, 5. 6. &c. hominem plerumque pessumdat. Sanguinem enim pauculum, qui in venis residens labentem vitam utcumque sustinebat jam educunt; sanguine reliquo compacto, in arteriis hærente, nec revulsione, quam intendunt, juvando; quin & Naturam fatali fere necessitate eo perductam ut in suppurationem, ceu unicam citi interitus evadendi viam, abeat, ita prosternunt, ut huic negotio plane impar reddatur.

Ob-

Objiciet quis ex ipso *Hipp.* contrarium appa-
 rere; si quidem ille *Epidem.* 3. pag. 1104.
in ægro octavo, *Anaxionis* pleuritide sæva,
 & quidem sicca laborantis historiam tradens,
 ubi omnia notabilia symptomata ad sextum us-
 que diem narraverat, subiungat: „ Fetus nihil
 „ profecisse, septima die moleste habuit; nam
 „ & febris intendebatur nec dolores remiserant,
 „ & tussis infestabat, & difficilis spiratio ine-
 „ rat. Octavo die secuerunt in cubito venam,
 „ multus sanguis, qualis debuit, efflavit, dolores
 „ certe remiserunt 34. die sudore per
 „ totum corpus diffuso iudicatione absolu-
 „ tus est prorsus.

Resp. Ipsum *Hipp.* textum objectionem to-
 tam diluere; cum ex eo pateat post inflam-
 mationem Laterum, primam subsequutam esse al-
 teram priori non mitiorem. Quæ causa impel-
 lit nonnumquam prudentem Medicum, ut in hoc
 anticipati casu V. S. instituat ultra primum in-
 flammatorium morbi stadium. Unde Foësius no-
 tat hoc veluti rarum quiddam ab *Hippocrate*
 notatum, quia veteres non solebant M. S. post
 IV. diem instituere.

Dixeram 3. M. S. ad certam copiam factam
 curare integre; ad minorem copiam morbum ac-
 cendere; ad copiam multo maiorem ex acuto mor-
 bo facere morbum alium Chronicum, qui homi-
 nem per totam fere vitam excruciet.

Uno eodemque exemplo hujus triplicis pro-
 posi-

positionis membra probantur. In initio Febris acutæ inflammatoriæ sævissimæ, sanguis detractus, donec symptomata levare, & vires vitæ debilitari incipiant, ex largo vulnere fluens sæpe sanavit ægrotum: sanguis detractus ad parvam quantitatem, ex vulnere parvo, febrim longe ferociorem, citiusque tenella corporis vasa destruentem effecit: sanguis denique missus, donec symptomata omnia mitigata prorsus, viresque omnino prostratæ sint, homines reddidit languidos, & tota vita ineluctabilibus quandoque Morbis conflictantes.

Hinc sapiens ubique *Hipp. lib. de Locis in homine pag. 416.* tradens Curationem Peripneum, & Pleurit. recensensque compendio quæ aliis sparsim locis habet, religiose vetat febrim continuam per VII. dies omnino sedare, sed tantum, ne nimis ferociat, moderari jubet.

Aretæus Cappadox in curat. Pleuritidis S. M. tantum jubet ad Symptomatum Tolerabilitatem, neququam ad eorum integram cessationem. Ideoque M. S. repetendam potius esse semel pluriesve, si expedit, quam una vice Naturam omnino prostrernere.

Idem in *Angina* vetat V. S. ad caloris febrilis integram ablationem.

Mirum profecto quod *Sydenhamus* hanc in rem scribit *pag. 124.* in febre pestilent. & peste annor. 1665. 1666. Miris ibidem exemplis docet V. S. ad copiam debita minorem institu-

tam

tam omnia mutasse in pejora , impredientibus scilicet ægrotantium necessariis crudeliter commiserantibus; ne fieret V. S. largior. Pejus propterea esse sanguis non satis, quam omnino nihil misisse: siquidem in teterrimo hoc morbo, non misso sanguine sudor provocari poterat, qui sæpe pestem profligaverat; misso vero pauco sanguine, provocari omnino non poterat: unde & hisce ægrotis pereundum fuit. Quæ eadem M. S. ad sufficientem missa, & repetita copiam, Tumouribus Pestilentialibus nondum apparentibus, erumpentibusve, felici Curatione beaverat ægrotantem. His vero binis neglectis Regulis, V. S. pessima quæque produxisse. Quam rem a plerisque ignoratam conqueritur magnus ille vir in causa fuisse ut *Diemerbroekius* aliique M. S. in Peste proscripserint.

Objicietur forte contra hanc 3. propos. ipsa *Sydenhami* auctoritas, M. S. tam copiosam in Pleuritide præscribentis, ut vires omnino prosternantur, & febris suffocetur plane juguleturque. Cur ergo is, inquit nonnulli, non metuit ne Chronicos in Morbos ægrotantes conjiceret?

Respondeo *Sydenhami* methodum hac saltem in parte bonis atque confectis in arte Viris minus probari, utpote qui testantur sæpe ortum hinc se vidisse id quod immortalis *Hippocrates* Vates prædixerat: atque hoc ipsum testari quantæ molis sit Medicinam cum unoquoque Medi-

co renascentem velle ; quandoquidem ingens alioqui *Sydenhamus* hac in parte minus rite processerit . Qui si *Hipp.* legisset , aut saltem ut *Ducem* secutus esset , procul dubio felicius *Pleuritides* sine insequenti *Naturæ* languore curavisset . Vid. pag. 26.

Quarta propositio est hæc : *M. S.* ad eandem copiam , in eodem morbo , eodemque in morbi statu peracta , uni prodest , obest alteri summo opere . Triplici modo hæc propositio vera est .

1. Ratione apparentium evacuationem .
2. Ratione causæ morbi .
3. Ratione subjecti .

Quoad primum , exemplo sit *Peripneumonia* . *M. S.* facta in statu inflammatorio , nullis adhuc dum signis evacuationis naturalis , aut resolutionis , conspectis , morbum sæpe jugulavit , hominemque reddidit sanitati : Alium vero hominem in mortem , ejusve saltem in ingens periculum conjecit , dum celebrabatur eadem , qua in priore , & copia & morbi die ; ubi *Natura* jam cæperat per bona sputa , aut per urinas , aut per alvum materiem morbificam ad exitum præparare , aut & re ipsa eliminare : Quæ in hoc suo negotio evacuantibus impedita , ceu telo confossa succumbit .

Hic juvabit adnotasse quomodo *Cl. Petitus* *Parisiensis* Medicus in suis eruditis ad *Aretæum Cappadocem* *Commentariis* in cap. de curat. peripn. mira-

mirari satis , & secum concoquere nequit V. S. ab *Hippocrate* prætermiffam fuisse eo maxime in loco ubi hujusce Morbi curationem tradit; laudat vero *Aretæum*, quod illico in hoc morbo M. S. instituat.

Verum quid istuc rei est? Magnus *Hipp.* consueverat Morbi curationem cujuscumque sic describere, quemadmodum ab ipsa curari Natura sæpe observabatur; sive per benignam Resolutionem, sive per Criticam evacuationem, ut per sputa, per alvum, per urinas, per hæmorrhagias varias &c. sive per bonam metastasin. Medicum vero vocat *θεραπευτην* id est Ministrum, cujus tantum est Naturam, an salutarem sibi viam paret, e propinquo observare, eique, si viam bonam affectans debilior existat, opem ferre. Hinc sæpe Missionis sanguinis in *Peripn. Pleurit.* aliisque inflammatoriis morbis ne vix quidem meminit. *Aretæus* autem *Cappadox* traditurus Curationem horum Morborum, ponit Medicum ad primordia mali statim accersitum; quando de morbo jam constat, nullis adhuc dum resolutionis vel criticæ evacuationis indicibus apparentibus: quo in casu M. S. periculo egrum eripit.

Hinc *Hipp.* generalem regulam statuit, juxta quas evacuationes omnes institui oportet *Lib. 3. de Morb. pag. 488.* jubet enim ibidem alvum, non purgare, sed lenire, primis

diebus invadentis Pulmonum, Laterum, Capitisque inflammationis. Sed illud *Lenire alvum* jubet magna fieri cum circumspeditione. Si enim multum per alvum secedat, mortem, ait, post diem v. affore. Quid ita? Quia Natura curationem molitur per evacuationem, morbi genio convenientem. In *Peripn. & Pleurit.* plerumque per sputa bona satisque copiosa „ Secedente autem per inferiora humore „ superiora siccescunt, neque sputum per superiora repurgatur. „ Quæ ergo meta agentis? „ inferiorem igitur alvum neque nimis fisti oportet, ut ne febres increpescant; „ neque nimis dimitti, ut sputum sursum dimitti possit, utque æger viribus valeat „. Idem paulo post in Pleuritide repetit, ex hoc exemplo simul intelligimus cur sapiens ille Naturæ observator omnes omnino evacuationes prohibeat.

Neutiquam ergo hi Magni Medicorum Parentes *Hippocrates*, & *Aretæus* contrariam curandi tradidere Methodum.

Quod eo evidentius patescit, siquidem & ipse *Hipp.* descripturus officium Medici, qui ad ægrotum hujusmodi accersitur, crudo omnino existente adhuc morbo, Rem eodem, quo *Aretæus* modo exordiat.

Sic *Libr. de rat. Vict. in acut.* generalem regulam cudit; quam juxta Medicus agat, dicendo „ In morbis acutis sanguinem detra-
„ hes

„ hes „ qua lege? „ Si vehemens fuerit mor-
 „ bus, & qui ægrotant ætate florenti fuerint,
 „ & virium, robore valuerint „. De sputis,
 alvo, urina, &c. non dixerat, utpote de his
 agens, in quibus horum appareat prorsus ni-
 hil.

Lib. de affect. intern. In varice pulmonis
 cum tussi sicca, rigore, febre, & orthopnoea
 jubet M. S. iterum eadem de causa.

Lib. de diæt. in acut. Jubet in Angina, si
 vehemens causa hanc inflammationem fecerit
 sanguinem ilico mitti; quam M. S. *Lib. de*
locis in homine ex Raninis instituit venis, &
 ex Brachio præcipit.

Lib. 3. de morb. in volvulo, seu ileo ubi
 summis ilico antiphlogisticis Naturæ succur-
 rendum est M. S. commendat.

Evidentius iterum *Lib. 1. de morb.* in Pleu-
 rit. & Peripn. jubet M. S. sed qualibus? sic-
 cis; ubi nullas affectatas a Natura vias cer-
 nit medicus.

Iterum *Lib. de diæt. in acut.* loquitur de
 V. S. vel alvi solutione instituenda in Pleuri-
 tide quando dolor manet continuus, ad calida
 fomenta nihil remittens, nec sputa minime pro-
 deunt.

Objici contra posset M. S. &c. præcipi ab
Hipp. etiam præsentibus sputis *Lib. de diæt.*
in acut. pag. 401.

Sed addit disertis *Hipp.* verbis sputa ab iis

aliena quæ apparere consueverant, imo talia quæ semper Medicis damnantur, si sputa, ait Rufa, aut Livida, vel etiam tenuia, spumosa, & florida, sputa nempe talia quæ nedum levant morbum, sed quibus prodeuntibus morbus formidolosius insurgit.

2. *Ratione causæ morbi* nomine ejusdem, propositio hæc quarta vera reperitur.

Sic *Hipp. Lib. de affect. intern.* in tradenda curatione doloris Ischiadici, ejusdemmet morbi diversas intuens causas quarum altera frigida, calida altera est, nullam M. S. mentionem facit in curando dolore Coxario a Puita orto: mox vero ubi ad eundem dolorem ex sanguine ortum sese convertit, M. S. imperat cum fomentis.

Aretæus Cappad. de curat. acut. lib. 2. cap. 5. commendat V. S. si volvolus ab inflammatione; eandem vero condemnat, si a causa frigida, vel a corruptione ortus fuerit.

Sydenham. pag. 101. 102. 103. M. S. præscribit ad certam modo copiam in mania, orta ex inveterata Melancholia, & atra Bile; si vero in mania ab evacuationibus, & debilitate nata instituat, furorem, dicit, ad tempus demitti aliquantulum, sed tamen multiplici observatione constitisse quod post M. S. in perpetuam, ac prorsus incurabilem fatuitatem versa sit.

Denique obtinet hæc propositio *ratione subjecti*,
Hipp.

Hipp. Lib. de rat. vict. in acut. ut mox ante jam recensui, „ in acutis sanguinem de-
 „ trahes si ægrotantes ætate florenti
 „ fuerint, & virium robore valuerint.

Aretæus de curat. Lib. 2. cap. 2. jubet M. S. in sanguinis per pulmonem sputo; sed ea lege, ut id non fiat, si æger tenuis, & sanguine inops sit.

T. Sydenham pag. 54. sanguinem nequam misit in pueris vel senibus, vel etiam in junioribus, diuturno antea morbo confectis, ut *pag. 60.* ait, dum in eodem ipsissimo morbo principem, ac primum locum Phlebotomiæ tribuebat, si corpora essent robusta, athletica. Didicerat nempe fidelis ille Naturæ Discipulus, si phlebotomiam his imperaret
 „ quod sanguis etiam num citra ejusmodi im-
 „ minutionem plus satis debilis suæ despuma-
 „ tioni obeundæ prorsus impar redderetur.
 „ Unde totius massæ perversio, ac proinde
 „ forsan ipsius ægri interitus sequeretur
 „ Quamquam, pergit, haud me latet ægros
 „ temeraria S. M. multatos convenientium car-
 „ diacorum usu aliquando fervari, sangui-
 „ nemque ad tenorem defæcationi suæ pera-
 „ gendæ idoneum restitui posse. Sed præstite-
 „ rat plagam non infligi, quam sanari.

Attamen, ut dixi, in eodem illo morbo in Athleticis corporibus Juvenum, in temperamentis sanguineis ait V. S. sine salutis pericu-

lo omitti non posse; qua omiffa viderat Pleuritides oriri, Phrenitides, aliosque morbos.

En primum exemplum doctrinæ Medicæ, in tantam apud Medicos disceptationem venientis, tam simplicis, tamen evidentisque, ut miremur *Helmontium*, *Botallum*, aliosque in tantam ea super re sententiarum discrepantiam abiisse: cum Hippocratica, idest, iusta ipsam directâ Naturam doctrina, tam nitide tamque accurate rem totam sic extra omnem disputationis aliam collocaverit, ut quid amplius circa eam dubites invenias prorsus nihil.

ALIA nunc tractanda venit disputationis materies *de Diætâ* scilicet, seu *victus ratione*, cum sanis præscribenda, tum ægris. Quam circa rem Litibus inter sese Medici, vah quantis! belligerantur. Ut putem hoc maxime ex capite sese ridiculos exhibuisse. Raros quippe præter Hippocraticos reperias quorum ab altero alter non discrepet. An forte quia tantis per se involuta latebris res sit? Certe Hippocratica adeunti tanta rei, ut prorsus stupeat, simplicitas apparet; mirarique quod hic ita cespitent multi, satis nequeat.

Diætæ præscriptio tanti habita *Hippocrati* fuit ut in sua jurandi formula jufferit jurare Medicum „ se victus rationem, quantum facultate, & iudicio consequi poterit, ægris „ utilem præscripturum „. Quam rem iurejurando confirmandam etiam Academiæ hujus
 Pro

Proceres religiose velint. Sane videmus hanc
 tanti duxisse veteres ut de ea potius, quam
 de formulis concinnandis agant, rati nimirum
 bonam victus rationem tantum, si non plus,
 quam pulvisculos, pilulas, aliasque laudabiles
 ex Pharmacopœa desumptas præparaciones, ad
 morborum curationem conferre. Unde pulere
Hipp. scribit Lib. de Arte „ Si in re medi-
 „ ca, aut apud Medicos Curatio ex purgan-
 „ tibus aut sistentibus Medicamentis tantum
 „ constaret, parum efficax esset nostra oratio.
 „ Nunc vero qui inter Medicos maxime cele-
 „ brantur, & victus ratione, & aliis etiam
 „ modis curationes faciunt; quæ non Medicus
 „ modo, sed ne plebejus quidem omnino ru-
 „ dis ex arte profecta esse negare audeat.

Acturus idem *de Diata agrorum in acutis*,
 Libro auro contra cariore, putat vel hinc bo-
 ni Medici utilitatem, necessitatemque patefce-
 re. Absque studio enim Medico sciri posse a
 quopiam, medicamenti, aut alterius rei, V. C.
 Ptisanæ virtutem; sed absque studio Medico i-
 gnorari, quomodo revera sese habeat morbus,
 quomodo danda sit Ptisana &c. qua forma,
 quo die, quove diei tempore.

Quæ cum absque medico studio sciri ne-
 queant, magnus ille vir ortos hinc credit eo-
 rum errores, qui absque seria indagine rem
 pro imaginationis ludibrio definiunt circa

omnia hæc capita in varias varii sententias abiverant.

Hinc, ait, artem ipsam vituperari nulla quasi esset, cum quod unus exhibuerit Medicus, alter id damnet. Vulgus hinc pronum ut credat artem totam nil nisi speciem divinationis esse; quia divinatores, haruspices, auguresque ita inter sese digladiari vident. Huc usque *Hipp.*

Veniamus nunc ad Diætæ in acutis examen.

Quæritur 1. An alendus sit æger? Affirmative *Hipp.* respondet. Quippe Bilis ipsi ubique multorum in acutis malorum origo est, quod experientia nunquam non confirmat: Si Bilis nil invenit, in quod agat, terribilia prodit symptomata. Vetus quoque Chylus humoresque omnes longo repetitoque circuitu acriores fiunt, suaque, quibus continentur, vasa destruant, ni novo Chylo, ceu Balsamo, mitigentur.

Quæritur 2. Quid sit dandum?

Censet *Hipp.* Ptisanam, seu Hordei decoctum omnibus anteferendum aliis in acuto morbo. Cum nunc boni practici advertant opus esse cibis potibusque fluidis, facile digerendis, putredini adversis, siti contrariis, causæ morbi cognitæ oppositis; non datur aliquid Ptisana melius, hisque dotibus ditius; maxime si cum grato quodam acido misceatur. Decocta panis
&c.

&c. huc quoque referuntur , quæ forte priore minus flatulenta .

Quæritur 3. Quandonam dandus cibus ?

Resp. *Hipp. lib. de Diæt. in acut.* ut in pluribus *aphorismis* , quod mox latius patebit , eo dandum tempore , quo febris vel abest , si intermittat ; vel lenior est , si remittat .

4. Quoties dandus ?

Resp. *Hipp. ibidem* semel vel bis in die , prout æger dum sanus existerat consueverat . Liceat hic cum pace Manium Hippocraticarum dicere , Europæos saltem Medicos diuturno rerum usu observatuque didicisse , quod minori copia , sed magis repetita , præstet cibos exhibere : cum viscera vi morbi debilitata vel turbata nimia copia simul sumta graviter laborarent opprimerenturque .

5. Qua vi , & copia , singula vice ?

Hic tandem Hippocratica elucescit sapientia . Vult enim primo consideret Medicus quantum temporis sit duratura febris : adeoque totus est in signis , quæ hoc doceant , tradendis . Hac re occupatur toto Libro *de Crisibus* huic innixus Regulæ . „ Crisium , quæ brevi „ meliorem fore statum portendunt , eadem „ fere sunt , quæ sanitatis signa . Hinc libro „ hoc citato , libro *de Diebus judicat. de Coacis prænot. in Epidem. in Aphor. &c.* „ jubet Medicum attendere ad omnia , quæ in ægro plus minus a stata sano recessere , idque

in actionibus omnibus vitalibus , naturalibus , animalibus .

Hinc libro *de dieb. iudicat.* „ Magnam ar-
 „ tis , inquit partem esse duco , posse , quæ
 „ recte scripta sunt speculari . Qui enim hæc
 „ noverit , iisque utitur , is mihi in arte non
 „ multum falli videtur . Unamquamque sane
 „ tempestatum anni , & morborum conditio-
 „ nem exacte addiscere oportet , & quisnam
 „ morbus bonus , quis periculo conjunctus , aut
 „ in temporis conditione , aut in morbo , qui-
 „ nam morbus longus sit , & lethalis ; longus
 „ quinam salutaris ; acutus quinam lethalis , acutus
 „ quinam salutaris . Ex quibus tum iudicato-
 „ riorum dierum series contemplanda est , tum
 „ etiam prædicendi facultas suppetit . Præte-
 „ rea que *ex his, quibus, & quando, quamnam*
 „ *victus rationem præscribere oporteat cognosce-*
 „ *re licet.*

Aphor. 1. n. 12. docet Medicum quo pacto
 exacerbationum varietate , & temporis con-
 ditione , & excretionibus variis melioribus vel
 pejoribus citius , vel tardius apparentibus hoc
 agnoscat . Præcipuum in hisce fundamentum
 desumit a diebus indicatoriis , vide *Aphor. 2.*
24. 4. 36. 4. 71. Quorum omnium exempla in
Epidemicis tradidit .

Objicies ex ipso *Hipp. Aphor. 2. 19.* „ A-
 „ cutorum morborum non omnino tutæ sunt
 „ prædictiones , neque mortis , neque sanita-
 „ tis

„ tis „. Hincque signa morbi longius brevius-
que duraturi certa non esse, adeoque Regulas
præscribundæ Diætæ hisce signis innixas haud
admodum stabiles.

Resp. Ideo *Hippocratem* ubique sapientissi-
mum sæpe in tradendis suis prognosticis adde-
re suum *ως επι το πολυ*, adeo ut exceptionem
citra ullam hæ Regulæ non obtineant. Possit
v. g. contingere in febre continua putrida, ut
signa adsint omnia, quæ indicent fore ut bre-
vi crisi salutari morbus terminetur: & inte-
rim, ut nonnumquam visum, ad membranam
succingentem costas, vel alias nobiliores par-
tes tota vis morbi metastice irruat; faventem-
que prognosin reddat falsissimam. Verum Re-
gulæ hæ spectant tantum consuetum Naturæ
ordinem, quo non turbato, passim sic contin-
gunt: adeoque summopere notandæ Medico,
quia sine iis boni nihil, nisi casu tantum, ef-
ficiet.

Objicies 2. Ipsum jam olim *Asclepiadem* ut
vanum repudiavisse delectum hunc dierum,
& ad nostra usque tempora haud incelebres
Artis Antistites eum plane ridere, contrarium
videlicet quotidiana expertos praxi.

Resp. cum prælaudato *Baglivo*, *Prax. med.*
Lib. 2. cap. 12. §. 4. „ Mirari desinant pra-
„ cticantes si hodie nec frequenter, nec per-
„ fecte succedant crises; ut olim in Græcia:
„ siquidem illarum Græcarum Legum vel i-
„ gna-

„ gnari , vel obtrectatores , a principio mor-
 „ bi , ad declinationem usque , Purgantibus ,
 „ Diaphoreticis , Phlebotomiis , Spirituosis alif-
 „ que imprudenter , & intempestive exhibitis
 „ Medicamentis fere conficiunt ægrotantem :
 „ ideo impossibile est ut humores per tam
 „ diversas Remediorum seditiones distracti ad
 „ criticæ defumationis negotium stato tempo-
 „ re disponantur : Sed assiduis confusionibus
 „ agitati , loco criseos perfectæ in metastases
 „ præternaturales desinant : atque hac de cau-
 „ sa , nec criseos , nec dierum criticorum , nec
 „ aliorum demum Naturæ motuum Regulas
 „ ab antiquis traditas in febribus observabi-
 „ mus „ . Testatur autem sibi juxta has Re-
 „ gulas agenti doctrinæ Hippocraticæ veritatem
 „ ubique observari . Videatur *cap. 12. totum* .

Fatentur equidem practici nonnunquam re-
 rum differentia multarum has Regulas permu-
 tari : nam pro varietate materiæ morbificæ , æ-
 tatis , temperiei , climatis , temporis anni ,
 sexus , morbi citius tardiusve *κρίνονται* . Sic
 Pests , febre pestilentiali ; Febris Pestilentialis ,
 febri ardente ; Febris ardens febre continua
 putrida acuta , judicatur citius : imo idem
 acutus morbus diversos homines affligens ci-
 tius judicabitur in infante , cui dicente *Hippo-
 crate* , calidum innatum majus , quam in ado-
 lescente ; in adulta ætate citius , quam in se-
 nio , in viro citius , quam in femina , cæteris
 pari-

paribus; æstate citius, quam hyeme: in Cholericis, & sanguineo citius, quam in Phlegmatico. Verum falluntur qui vel hinc observationum *Hippocrat.* auctoritatem labefactari autument; cum omnia eorum observata circa harum Regularum varietatem, ipsissima *Hippocratis* sint verba; qui cum suis generalibus Regulis etiam has exiguas varietates observari iussit, quique ipsis exemplis in *Epidem.* has easdem observavit.

Majorem autem auctoritatem conciliavit suis *Hippocrates* observatis dum experiendi gratia, num hæ Regulæ ab antiquis observatæ, sibi-que per continuam comprobatæ praxim in distantibus quoque Regionibus æque atque in Græcia obtinerent, filios Discipulosque, ut pridem dixi, quaquaversum misit, atque demum omnia, quæ ipsi notaverant, colligens diserte affirmat sub finem *Lib. prænot.* Et in *Lybia* (ardentissima Africæ parte) & in *Delo* (insula Maris Ægæi sive Archipelagi) & in *Scytia* (Regione priorum respectu frigidissima) has omnes Regulas cum suis exceptionibus comprobari.

Quibus omnibus perpensis magnus ille Vir omnium has Regulas neglecturorum futuram in praxi infelicitatem cecinit vates: *Lib. scilicet 1. de Diæta.* „ Qui, inquit, omnibus his „ rejectis, ac repudiatis, aliam inventionis „ viam, aut modum aggreditur, & aliquid „ se invenisse jactitat, is cum fallitur, tum „ alios

„ alios fallit: Neque enim istud ullo pacto
 „ fieri potest.

Hiscæ ita stabilitis sequitur ut Medicus va-
 rios in mente Canones ordinet, quos juxta
 sciat quantum cibi, & qua vi dari oporteat:
 Regula generalis est tantum dari oportere,
 quo vires queant sustineri, ut coctioni, & crisi
 sufficiant.

Canon itaque primus erit quo brevior mor-
 bus, eo minus, & debilius offerendum, &
 contra. Si itaque in feбри quatuordecim dura-
 tura dies tam tenuem, & parvam Diætam
 præscripsero, quam præscribere in febre 3.
 dierum debeo, æger meus consumetur, ante-
 quam febris illa suum vigorem adeptæ sit.
 Unde *Hipp. Aphor. 1. n. 9.* „ Considerare o-
 „ portet etiam ægrotantem, num ad morbi
 „ vigorem victu sufficiet, & an prius ille de-
 „ ficiet, & victu non sufficiet; vel morbus prius
 „ deficiet, & obtundetur „. Et *Aphor. seq.*
 „ Quibus statim morbi vigor adest, statim te-
 „ nuer alendi. Quibus vero in posterum vi-
 „ gor, his ad illud & paulo ante illud tem-
 „ pus subtrahendum „. Antea vero uberius
 alendum, ut sufficiat æger. Vide & *aphor. 7.*
8. ejusdem sect. 1. & *Lib. de Diæt. acut. pag.*
390. confer cum Arætæi pag. 74. a lin. 15.
ad 20. & pag. 73. a lin. 21. ad 29.

Canon 2. petitur ex ætate ægri cognita;
 quo enim animalia origini propiora, vel se-
 ne-

nectuti summæ, eo difficilius inediam ferunt. Infantes quippe perpetuo fere sugere, & dormire videmus; qui proin deficerent, si quam tenuem diætam adulti ferant, eam & ipsi ferre cogerentur. Hinc dixit *Hipp. Aphor. 1. n. 13.* „ Jejunium ferunt omnium minime pueri „ quid ita? Rationem dat *aph. seq.* „ Quæ crescant plurimum habent calidi innati, plurimo igitur egent alimento; si minus corpus consumitur „. Rident quidam *Hippocratem*, quod crescentibus plus calidi innati dixerit inesse; sed tamen per sese res evidens est. 1. Quia cor eo majus, proportionem corporis (si prima post conceptum tempora excipias) quo animal suæ propius origini est; adeoque cor illud majores, ad extrema usque, vires exercet.

2. Quia vi illa cordis majore humores per plura vasa fluunt. Quod & præstantissimum ex recentibus inventis *Farhenheitii* thermometron confirmat, quo infantes 1. 2. gr. cal. plusquam adulti gaudere deprehenduntur.

Senes quoque dicimus inediam minus ferre posse; licet *Hipp. Aphor. 1. n. 13.* „ Senes „ facillime jejunium ferunt „ & *Aphor. seq.* „ Senibus, inquit, paucus calor, propterea „ paucis fomitibus indigent; a multis enim „ extinguitur „. Sed hinc non sequitur, quod jejunium ferant commodius. Revera respectu caloris plura alimenta validius disflantis senes

senes dicendi forent jejunium tollerantius ferre, ut bene *P. Alpinus lib. 1. de præſag. vit. & mors. ægrot. cap. 2.* advertit; ut & quibusdam videri poſſet ex eo quod ſenes haud ita valide, quam pueri, appetere cernantur; verum omnium ſæculorum obſervatu conſtat paucum illum in ſenibus calorem modica, ſed continua ali materie debere. Quare & apud illos, quibus jejunia indicere Religio mandat, ſenes veluti rude donati milites excuſantur.

Canon 3. deſumitur a ſtatu, & vehementia morbi, ſi cognoſcuntur. In vigore tenuiſſima & pauca, in adſcenſu, & deſcenſu eo plus, & meracius dandum quo magis diſtet a vigore morbus. Hoc jam pertractavi *ad 1. Can.*

Hordei infuſum, decoctum, cremor, pulſ, omnem hic abſolvunt paginam paucis verbis rem totam complectitur. *Hipp. Aphor. 1. n. 7.* „ ubi peracutus eſt morbus ſtatim extremos „ habet labores, & extreme tenuiſſimo victu „ uti neceſſe eſt: ubi vero non, ſed plenius „ cibare licet, tantum a tenui recedendum, „ quantum morbus remiſſior extremis fuerit. „ Vide & *Arctæi pag. 74.*

Canon 4. colligitur a loco quem æger incolit. Qui enim æquatori vicini tenuem victum facile, polis autem propiores difficulter ferunt. Hinc *Hipp. Aphor. 1. n. 2.* Jubet Medicum „ reſpicere Regionem „ & *Aphor. 1.*

n. 17. ubi generales Regulas antea recensue-
rat , has non ita obligare censet quin aliquid
concedendum sit Regioni. Potissima autem ra-
tio consistit in frigidiore vel calidore elima-
te ; cujus rei ratio mox dabitur .

Canon 5. habetur ab anni tempestate ; cum
constet Hyemem validiora petere , tenuissima
æstatem. Unde *Hipp. Aphor. 1. n. 18.* „Æsta-
„ te , & autumnno cibos difficillime ferunt ,
„ hyeme facillime , deinde vere . Hinc jubet
„ Medicus attendat ad anni tempestatem qua
„ morbi contingunt . „ *Aphor. 1. n. 2. & n.*
17. „ Quæ ratio hujus ? „ Ventres inquit ,
„ *Aphor. 1. n. 15.* hyeme & vere natura sunt
„ calidissimi , & somni longissimi . In his igi-
„ tur temporibus etiam alimenta plura exhi-
„ benda : Innatum enim calorem majorem ha-
„ bent . Nutrimento igitur copiosiore indi-
„ get „ . Frigus nempe extremum reddit cor-
poris fibras hyeme , quam æstate , rigidiores ;
quæ hinc fortiolem actionem simul exercen-
tes , validiora , in quæ agant , alimenta requi-
runt ; corpore alioqui citius defecturo . Quæ
regula neglecta Medicos , qui magna cum lau-
de in Italia aliisque calidioribus Regionibus me-
dicinam fecerunt infortunatissimos effecit , dum
in Suecia , Dania , Polonia &c. ad Magnatum
aulas advocati Septentrionales homines eodem ,
quo Italos , pede metiebantur . Sane in Asia
homines aqua , & fructibus horæis felicissime

degunt, fastidiuntque frequentem solidiorum usum: Borealibus vero populis carnes piscesque saliti, atque alia dura alimenta cum meraca cerevisia conducunt, a tenuiore cibo minus bene se habentibus. Vide *Hipp. in lib. I. de Diæta*.

Canon 6. conficitur a consuetudine ægri, ejusdemque Naturali temperie seu idiosyncrasia. Ratio est quia sani lautissimis usi, eaque facile difflant, ægrotantes quoque pluribus egent cum vasa & viscera his assueta sint. Ajunt quidem vulgo, quo homo lautioribus assuetus, eum eo facilius toleraturum inedia; pauperem vero, cui res augusta domi, difficulter: sed pessime falluntur. Homo enim sobrius minima re contentus est, dum helluoni a minima inedia vasa collabuntur. Quare & Dictator noster *Aphor. I. n. 17.* „ conceden-
 „ dum aliquid consuetudini „ & causam præcepti hujus hanc ait esse, quod qui copiosioribus, & lautioribus assueti sunt, longe gravius subitam ferunt in tenuiorem victum mutationem: ita quidem ut „ a multo tempore
 „ consueta, etiamsi fuerint deteriora, insuetis
 „ minus turbare soleant. *Aphor. 2. n. 50.*
 „ Pulcrius vero *Aphor. seq.* „ Omne multum.
 „ Naturæ inimicum: quod vero paulatim fit
 „ tutum est; tum & alias, tum & si quis ex
 „ altero ad alterum transeat. *Libr. autem de*
 „ *Diæt. in acut. pag. 391.* pluribus exemplis
 „ quan-

„ quanta fit consuetudinis vis , quamque pe-
 „ riculosa cita mutatio , pulcerrime demon-
 „ strat .

Canon ultimus concinnatur a sensu leviore ,
 vel graviore qui post assumpta solet sequi. Hæc
 demum erat sapiens illa Antiquorum Medici-
 na , qui a juvantibus nocentibusve certam con-
 fecere doctrinam : ita ut *lib. de prisca med.*
Hippocrates ex hacce observatione non modo
 natam fuisse medicam artem , sed & ex ea-
 dem non nasci non potuisse scribat . Sic si
 ægro data fuit hora prima Ptisanæ unc. I.
 isque deinde levatum se sentierit , dari sesqui-
 uncia potest hora sequenti : bene iterum hinc se
 habenti dabuntur hora tertia unc. II. a quibus
 si paulo minus recte habere videatur , immi-
 nuatur pauxillum . Sic iusta tandem mensura
 obtinebitur . Juberi custodes ægrorum , maxi-
 me infantum , poterunt sedulo ut advertant ab
 eo quod dederint num somni æque boni , Re-
 spiratio æque facilis &c. Hæc vera *Hipp.* me-
 thodus quam tradidit *lib. de Loc. in hom. a*
pag. 419. ad 422. Ut & *lib. de Liquid. usu*
pag. 424. 425.

Hæc sufficient , opinor , ut pateat quam sim-
 plicissima res , si sermel bene intelligatur , sic
 Diætæ in acutis præscriptio ; quamque firmæ
 innixa basi contra omnes litigantes , interque
 sese digladiantes Medicos , immota perstite-
 rit .

Neque majus negotium Diæta facefcit fa-
norum ; quæ Regulis fequentibus tota inniti-
tur.

1. Sanitatem perfectam fe ipfam deftruere ,
cum fit aptitudo in corpore ad exercendas a-
ctiones : quæ aptitudo conftat in determinata
partium tam firmarum , quam fluidarum mo-
bilitate : perfectam autem sanitatem partes fir-
mas ex fua natura deterrere , fluidasque con-
fumere . Hæc fane probatione non indigent ,
cum æternum obfervatum fit animalia deficienti-
bus alimentis interire .

2. Hinc requiri ut quoad copiam , & qua-
litatem tantum , & tale reftituatur , quantum ,
& quale perditur : loquor autem de homine
ἀκμῆν adepto . Eft *Aphor. Magni Sanctorii*
Secl. 1. n. 1. & 10.

3. Cibum potumque , forte & aerem , huic
reftitutioni famulari , non quidem per fe , fed
per actiones animales , vitales , naturales ipfius
corporis , quibus ad loca requifita , & re paran-
da applicantur . Sic *Hipp. lib. de alimento.*
φύσις ἐξαρκεῖ πάντα πασιν . „ Natura per o-
„ mnia fibi fufficit : ad eam extrinsecus qui-
„ dem accedunt alia intrinsecus autem ,
„ & ex prædictis quædam , & ad hæc caufa
„ occulta , & toti , & parti ; & cuidam et-
„ iam , cuidam vero minime „ . Et paulo an-
te docuerat , id , quod uni alimento cedit , non
cedere alteri , ut lac , vinum &c. Lac enim tam
blau-

blandum , tam amicum humoribus humanis , non nutrit , sed corrumpitur , & dira symptomata creat , si virtute corporis non subigatur ; ut tristissima & numero infinita exempla in infantibus &c. testantur .

4. Medicum ideo nosse oportere quidquid corpori ingeri , aut applicari , ab eoque exerceri queat , quæ omnia titulo VI. *Rerum non naturalium* recensentur , commodeque revocantur ad ingesta , gesta , retenta , excreta , & applicata externa . Confirmatur ex *Hipp.* elegantissimo textu , qui simul , & priorum propositionum veritatem demonstrat , ex *lib. 1. de Diæta .* , Qui de hominis , inquit , victus ratione recte scripturus est , eum , meo quidem judicio , primum totius hominis naturam noscere , ac dignoscere oportet . Ac nosse quidem ex quibus ab initio constet ; dignoscere vero quænam in eo partes superent . Nisi enim primam constitutionem noverit , quodque in corpore superet , ea quæ homini conducant minime offerre poterit . Hæc igitur quæ scripturus est , cognoscere debet , deinde vero ciborum omnium , ac potionum ex quibus victus ratio constat ; quam singula facultatem , tum ex natura , tum ex necessitate & arte humana obtineant . Scire namque convenit , quam ratione ex valentibus natura vis detrahatur , & quomodo imbecillis ; ut cujusque occasio se obtulerit

„ vim ex arte adhibere oporteat. Neque com-
 „ memoratorum cognitio ad hominis curatio-
 „ nem satis esse videtur , quandoquidem qui
 „ comedit , nisi etiam laboribus utatur , sanus
 „ esse non potest. Cibi enim , & labores ad-
 „ versas inter sese facultates , mutuo tamen ad
 „ sanitatem conferentes , obtinent , Labores
 „ namque ea quæ adsunt , consumere solent ,
 „ cibi vero , & potiones , quæ vacuata sunt
 „ explent. Laborum autem , quantum par est
 „ facultas , tum eorum qui a natura , tum eo-
 „ rum qui per vim contingunt , dignoscenda
 „ est , & quinam ex ipsis carnes ad incremen-
 „ tum , & qui ad defectum preparent. Ne-
 „ que ista tantum , verum etiam conveniens
 „ laborum modus , qui a nobis adhibetur , pro
 „ ciborum copia , hominis natura , & corpo-
 „ rum ætate , pro anni temporibus , & ven-
 „ torum mutationibus , pro locorum situ , in
 „ quibus vitam agunt , & pro anni constitu-
 „ tione. Quin etiam syderum ortus , & occa-
 „ sus noscendi sunt , ut mutationes , & cibo-
 „ rum ac potionum redundantias , Ventorum-
 „ que & totius mundi ex quibus sane morbi
 „ hominibus proveniunt , observare sciat. Ne-
 „ que tamen cum hæc omnia cognoverit , sa-
 „ tis invenisse existimandus est : Nam si præ-
 „ ter hæc inventus fuerit cujusque naturæ con-
 „ veniens cibi modus , & laborum numerus ,
 „ qui neque supra , neque infra modum exce-
 „ dat ,

„ dat, sanitas sane hominibus exacte inventa
 „ fuerit.

5. Difficile esse hinc ejusmodi cudere Regulas, quæ homini cuique ex æquo profint, ob idiosyncrasiam, seu propriam cujusque commistionem. Hinc *Hipp.* jubet Medicum curare oportere communia cunctis, & singulis propria in-tuentem.

Cæterum allatus mox ad *n. 4.* ex *Hipp.* textus hoc, abunde confirmavit. Idem *Celsus* ex *Hipp.* jubet *præfat. lib. 1.*

6. Ita ut eadem res in hominibus eandem vivendi normam sequentibus sæpe oppositos edat effectus: Hinc singulis hominibus *suam*, & integram sanitatem servari, licet non tantum vario, sed plane opposito modo usum *vi.* Rerum non naturalium instituant: Sic quidem, ut si vivendi rationem permutaverint vicissim inter se, mox utrique alieno more fruente ægrotent, qui suo proprio morigeri rite valebant.

Probat hanc veritatem locus *Hipp.* ad *n. 4.* allatus. Confirmat *Baco Verulamius* exemplis integrarum nationum opposito more bene valentium, mutata vero vicissim inter sese vivendi norma, ægrotantium. Imo narrat *Brachmannos* seu *Gymnosophistas* Indorum, qui in vitæ sustentaculum nil, nisi quod de femine lato supra terram, non infra, crevit, & aquam assumunt, sanissimos vivere, fierique longævos.

alios autem Indos in eadem tellure carnibus pluribus utentes vivere. quoque valentissimos; mutato vero more, utrosque ægrotare.

7. Ipsam consuetudinem, vel Idiosyncrasiam, hinc tantam exhibere varietatem, ut prorsus incredibile sit; ita ut mutatione subita, licet ex pessimis in optima, periculosius nihil. Docuit namque *Hipp. Aphor. 2. n. 38.* „Pau-
 „lo deterior & potus, & cibus, jucundior
 „autem, eligendus potius, quam meliores
 „quidem sed ingratiore „. Crassum proinde errorem erraret, qui ad hanc miram consuetudinis vim, ceu alteram Naturam, non adverteret. Imo observavit sapiens *Hipp.* hanc consuetudinis vim contra consuetum Naturæ ordinem obtinere, *Aphor. 2. n. 49.* „Con-
 „sueti solitos, inquit, labores ferre, etiamsi
 „fuerint debiles, aut senes, facilius eos fe-
 „runt, quam quidem insueti, Robusti licet
 „juvenesque fuerint. „ Et *Aphor. seq.* „a
 „multo tempore consueta, etiamsi fuerint de-
 „teriora, insuetis minus turbari solent.

8. Ætatis, sexus, temporis anni, regionis &c. distinctionem præprimis esse necessariam. Probatur ex testimonio *Hipp* ad *n. 4.* allato. Quin & idem ex *Hipp.* probavi, dum ea de re sermo fiebat in acutorum diæta. E-
 dacissima vetustas eripere nobis non potuit Epi-
 stolam *Dioclis* ad Regem *Antigonum*, quæ sa-
 luberrimis pro toto sex rerum non naturalium

usu juxta varia anni tempora permutando præceptis abundat.

Hiscæ viſis Regulis Diætæ cum ſanis præſcribendæ tum ægris, rogatus de Diætâ ſententiam reſpondere demum potero.

Rogatus an cibandus ſit æger? quomodo? quando? quibus &c. cibandus ſit? datæ antea Regulæ aptam formabunt Reſponſionem.

Rogatus de Diætâ ſanorum ſententiam, reſpondere potero ad præſcriptos me Canones convertendo, alioqui ceſpitaturus.

Rogatus ultra, multum ne, an parum comedere præſtantius? Reſpondere in genere poſſum utrinque peccari: Nam „ non ſatietas, non fames, neque aliud quidquam bonum eſt, quod naturæ modum excedat „. *Aphor. 2. n. 4.*

Tamen ſi in alterutram partem peccatur, dico peccata exceſſus facilius quam defectus tolerari; idque tum in ſanitate, tum in morbis. Medico enim auferre facilius quod abundat, quam quod deficit, apponere. Hinc *Hipp aphor. 1. n. 5.* „ in tenui victu delinquant ægri; ob id magis lædunt. Omne enim nim delictum quod committitur, multo majus ſit in tenui, quam in paulo pleniore victu. Propterea etiam ſanis periculofus eſt valde tenuis, & conſtitutus, & exquisitus victus, quia delicta gravius ferunt. Ob hoc igitur tenuis, & exquisitus victus, periculofus „ ſus

„ sus magis, quam paulo plenior.

Nihilominus exceptionem dico in hominibus obtinere, qui tenui valde diætæ affueti sunt dudum; quos constat diæta in qualitate, aut quantitate, vel paululum excedente in summa pericula conjici. Clarum rei exemplum exhibuit *Ludovicus Cornaro Venetas* in Libellis suis *de Laude Sobrietatis*. Magnus ille vir *tract.* 1. quem 83. annos natus conscripsit, narrat se vitio intemperantiæ more sæculi sui sibi juveni multas conciliaffe ægritudines, ideoque a 35. ad 40. ætatis annum medicam opem frustra expertum, tandem id consilii a Medicis accepisse, ut sobrietatem coleret, quam sæveverissime, ea spe fore ut contrariis uno omnibus ore affirmantibus. Consilio huic parentem se vivendique normam sensim strictiorem observantem, tandem fuisse ab omnibus, quibus antea fere succubuerat ærumnis liberatum. Cum ætatis 78. annum ageret, pro unciiis XII. quas quotidie sumere sueverat, se jam suasu Medicorum unc. XIV. fumentem in multa incidisse incommoda: a quibus non nisi antiqua tenuissimaque revocata Diæta convalescere potuit. *Tract.* 3. quem nonagenario major confecit, scribit se quotannis per duos menses lethali fere languore corripì, ubi vinum cui affuetus erat, nimium inceperat veterascere, neque ulla ratione tunc refici potuisse, ab omni veteri vino pejus se habentem. Novo autem vino

vix

vix 2. 3. dies usum , ilico pristinae se redditum sanitati . Ergo tenui assuetis victui excessus peior quam defectus . An ergo , si quis posset prima strictioris diætæ incommoda perferre , seque deinde perpetuo ei addicere , promissam a *Cornaro* , *Lessio* , &c. longævitatē indipisceretur ?

Dico quæstionem hanc multa non carere difficultate . Exemplum *Cornari* multos , id ut crederent induxit . Nobilis ille Vir in omnibus suis tractatulis , quorum ultimum centenario major conscripsit , suo , & Anacoretarum exemplo hujuscemodi diætæ vim ita extollit , ut summam , amabilemque senectutem omnibus eam colentibus pollicatur ; eandem vero negligentibus suæ ipsorum intempestivæ mortis causam imputet . Certe si quæcumque ille de tali vivendi ratione conscripsit considero ; si *Thesaurum sobrietatis* a *Leonardo Lessio* Theologo omnia , quæ *Cornarus* scripserat multis confirmante exemplis , confectum pervolvo ; si quæ *Flav. Josephus lib. 2. bell. jud. cap. 12. de Essenianis* , quæ *Arnoldus* alique de Eremicis tradidere , perscrutor ; facile inducerem strictissimam , & ad pondus mensuratam Diætam omnibus aliis ut anteferrem . Perpendenti vero contra quæ Practici testantur , multos scilicet sapientissimos Viros vitæ tranquillæ & longævæ amore *Cornarum* imitando tam pessime affectos esse , ut & tranquillioris , & lon-

gæ-

gævioris vitæ spe simul exciderint, animus hæret. An ratio est, quod *Cornarus* exaustus omnino fractusque viribus, ac fere perditus hanc strictam vivendi normam amplectendo tam comode eam tulerit; dum interea viri alii ipsum imitati corpore integro robusto, ubi nullis adstrictum legibus degebat perbelle valente, hanc *Cornari* Regulam minime perferre potuerint? Sane & Practicorum observata eo inclinare videntur. Nonne præterea multum huc facit quod *Esseniani* Asiatici, *Anachoretæ* quoque Afri, vel Asiatici fuerint, calidissimas proinde Regiones incolentes, ideoque ipso naturæ ductu ad sobrietatem apti? Videntur omnia observata id confirmare; cum jampridem constiterit eo voraciores esse homines quo polis propriores, eo magis sobrios quo Equatori viciniore, cæteris paribus. Hinc Asiatici illi in strictiorem Diætam proniores, & aptiores dicendi videntur.

Porro ad vitam cum incolumem, tum longævam degendam strictissime necessitatem diætæ ex dictis concludere nequeo. Imo ipse *Hipp.* qui ad decrepitam usque senectutem pervenit, allatis mox testibus eam condemnavit.

Hinc Latinissimus *C. A. Celsus*, qui in sui sæculi intemperantiam ingluviemque, ut sanitatis pestes, adeo invehebatur, hominibus sanis sui que curam gerentibus sequens consilium dedit *lib. i. cap. i.*, „Sanus homo, qui, &
„ be-

„ bene valet , & suæ spontis est , nullis obli-
 „ gare se legibus debet , ac neque Medico ,
 „ neque Jatroalipta egere . Hunc oportet ha-
 „ bere varium vitæ genus ; modo ruri esse ,
 „ modo in urbe , sæpiusque in agro : navigare ,
 „ venari , quiescere interdum , sed frequentius
 „ se exercere .

Oggeret forte aliquis sanam , & longam
 quorundam in Monasteriis viventium vitam .
 Sed respondeo pauca exempla ex tot Myria-
 dibus Monacorum , & Santimonialium juxta
 certam Regulam stricte viventium , nihil omni-
 no probare ; cum rariora conclusionum a com-
 muni desumptam haud eludant . Scilicet , &
 suos quisque patiuntur manes in cænobiis . Qui
 his invigilant Medici testantur plura certa-
 que morborum genera ibidem obtinere : Monachis
 perpetuo oleorum usui devotis Hernias esse ,
 quam cæteris , frequentiores . Inter Moniales
 Scirrhos , & Cancros Mammaram aliarumque
 partium crebriores contingere . Cæterum apud
 strictissimæ Regulæ observantissimos ordines Me-
 lancholiam , & Hypochondriacas passiones pla-
 ne domesticas esse , & a priori facile conclu-
 ditur , & a posteriore evidenter demonstratur .
 Ut proinde amabilem & longævam vitam a
Cornaro promissam nullatenus frequentem hic
 reperias : sed de hac questione satis .

Si roger præterea an aliquis cibus potusque
 saluber sit , v. g. Caseus : cavebo ne præceptis
 dede-

dederim responsum: sed respondebo ex datis Regulis cum magno *Hippocrate*, qui ubi *Lib. de prisc. Med.* vetuerat quodcumque exculenti, & potulenti genus infalubre aut proficuum pronuntiare nisi ad varias hominum naturas cæterasque circumstantias te converteris, dein arguit eum; qui Caseum molium edulium dixerit, quia inde male quisquam affectus fuit „ Nam inquit, si universæ hominum naturæ „ infestus esset, omnibus utique noceret „ Hinc jubet examinare prius qualis sit ejus, qui Caseum assumsit natura. Tum & nobis, quibus tot varia prostant Caseorum genera, prius determinandum foret Casei genus. Eandem cautelam loco citato *Hipp.* observandam precipit in omnibus, quæ vel ingeruntur corpori, vel applicantur; ita quidem ut aliter nata ex his phænomena explicare, aut iisdem recte uti, Medicus nequeat.

Rogatus quænam Diæta præstet: ex molli- busne, & sponte auscentibus, an ex acribus calidisque?

Respondebo in genere prodesse alimenta mol- lia, natura sua acescentia, acrimonia fere ca- rentia. Sic panis, & aqua, triticum, hor- deum, oryza, & id genus alia omnium de- prehendantur saluberrima, sed præcipue homi- nibus robustis, corpus valide exercentibus. Iis vero qui inclinant in spontaneum acidum, in Leucophlegmatiam, debilitatem, incipientem Hy-

Hydropem, cætera fanis, præcedentia non sola, sed cum acribus calidisque conjuncta profunt. Qui si utrique suum vicissim inter se vivendi modum permutaverint, ægrotabunt.

An vero perpetuo hisce erit hæc Lex observanda?

Resp. Neutiquam, si causæ, ob quas præscribebatur dispareant. Diæta mutanda est ubi homines robusti se minus exercent, quietem plus colunt, tum enim, ex acescente Diæta pejus habere inciperent: tum, & ubi debiliores antea existentes Leucophlegmatix timorem jam superaverunt, sensim Diæta permutanda erit, ne in oppositos morbos inclinare incipiant.

Quin etiam notabile est, homines præ Leucophlegmatix metu in ipsum Hydropem incidere posse, si diætam ex acrioribus, ficcioribus, salitis nimis diu pertinaciterq. continuaverint. Cujus rei memorabile exemplum ad *Clar. Hottonum* scribit *Baglivius in Dissert. var. argumenti* nempe *Cardinalis Norrisii*, qui metu Hydropis quondam futuri, salinis, ficcis, acribus, & calidis diu pertinaciterq. usus post aliquos annos incidit in asciten fatalem. Hydrops namque, & ab aquosorum acescentiumque nimio, ac diuturno usu, & a nimia continuaque calidorum, acrium, durorum, ficcorum, tenacium assumptione, oriri observatur.

Qui-

Quibus omnibus perpensis prolixiore conclusione opus non erit, ut, quam Medicinæ adeo inique inurunt, infamiam abigamus. Conclusionis tantum loco adscribam magni *Hipp.* verba, qui ubi præclaros suos de Diæta, & Medicamentis Canones scripserat, tandem *lib. de Loc. in hom.* sic concludit: Ars sane Medica jam mihi tota inventa esse videtur, quæ sic comparata est, ut singulas, & consuetudines, & temporum occasiones doceat. Qui enim hoc pacto artis Medicæ cognitionem habet, is minimum ex fortuna pendet; sed & citra fortunam, & cum fortuna, recte eam administrabit. Firma enim est ars tota Medica, ejusque præceptiones, ex quibus constat, pulcerrimæ, fortuna minime indigere videntur.

§. III.

Situm dispositionemque partium intra corpus latentium, imo vel ipsum externum corporis habitum, nonnumquam ita imponere medicis, ut in Diagnosi, & Prognosi alucinentur quam turpissime.

Objectio hæc vulgo creditur multis probari argumentis posse; quæ au probent agite videamus.

1. Narrat *Jacobus Rhoaltius Phys. part. 4. cap. 2.* Cadaver a se visum, quodque apertum
tum

tum exhibuit hepar in sinistro potissimum latere, in dextro autem collocari Lienem. Idem *Riolanus* narrat. Unde Medicum ex partium situ de morbo judicaturum, necessario falli oportuerat.

2. Scribit *Tulpius Consul Amstelodamensis lib. 3. cap. 45.* exemplis nonnullis constitisse sibi quod homines aliqui arteriam in interiore carpo tam exilem haberent, ut pulsus ibidem sentiretur debilissimus; qui iidem majorem arteriam in manus dorso pollicem inter indicemque gerebant. Addit celebrem Medicum post explorationem pulsus in Carpo Senatoris Reip. nostræ arteriam exposito mox more habentis, tuncque temporis valentis pancreaticæ, Senatorem pestilentia laborantem pronuntiasse.

3. Quotidiana exempla docent quomodo signa adeo celebrata Medicis, quæ petuntur ex pulsu, Respiratione, urinis, sæpe turpiter suos fallunt cultores.

4. *Hipp.* ipse suo fero sapiens exemplo docuit quam sint fallacia signa distinguendi fissuram Cranii, ab ejusdem Sutura: quum fateatur se ex hac re ignorata hominem pessum dedisse: in quo ab injecto cominus in medium Synciput lapide, curando fissuram Cranii se latuisse ait, credentem aliud nihil, quam futuram esse: hinc non animadvertisse se hominem incisione indigere. Ita *Epid. V. pag. 1150.*

5. Sapientes Medici visi qui miseram fæminam hydrope uterino, asciten mentiente, vexatam, exemplum cæterum Castimonix, ut talem, quæ pudicitiam venalem haberent pronuntiaverint; & vice versa quæ revera impregnatae erant, has ullo modo gravidas esse negaverint. Leidensis Professor *Carolus Drelincurtius* miseram ancillam Hydrope uterino vexatam vile scorbium esse dixit, donec defunctæ cadaver incidens puellæ castitatem fateri coactus fuerit, *Parisiensium Obstetricantium* asseveratione freti iudices, fæminam dictam *Genevieve supplice* quæ se gravidam dixerat laqueo suspendendam jubent; quam diffecans *Riolanus* a V. circiter mensibus gravidam fuisse invenit. Vide *Riolan. cap. 2. Lib. VI. Anthropog.* Simila quid *Moricæus Maldes fem. gross. Lib. I. cap. 117.* a se visum ait *Parisiis* anno 1666.

En densum agmen objectionum, quas ingenere prolatas, suis adjectis, ubi hæ deerant, historiis adornavi, ne quidquam iis deesset. Quarum ad singulas nunc conabor ordine res, pondere.

Itaque ad 1. scilicet ad Rohaltii historiam. Quando natura variat in variis locandis corporis partibus non est quod inde prudens & sagax Medicus in curando fallatur. Namque si a parte affecta quam falso Medicus assignaret, oriretur inflammatio febrisque curam antiphlo-

ti-phlogisticam internis externisque auxiliis applicando Medicus cujuscumque demum partis inflammationem æque curaret.

Verum secundo; Medicus non ex situ partium tantum judicat, sed ex morbi Phænomenis, ab excretis a retentis ab actione læsa, & sic porro. Pulcerrime hanc rem quotannis Cl. *Albinus* venerandus professor meus, in *Splanchnotomia* Tab. IX. *Eustachii* explicans, inculcare solet: quandoquidem a læsione in latere thoracis vix semidigitum profunda, vulnerari hepar, vulnerari pulmo, vulnerari diafragma &c. queat. Hinc pathognomica, si qua adsint, consulenda vel apparentia saltem signa, quæ quam in parte læsio obtineat, indicent. Cum nunc plerique hepatici morbi per lienterum sese manifestari soleant, perspicax Medicus ilico indicationem veram intelligeret.

Quod si tertio paulisper daremus ab hoc naturæ lusum dicam, an errore, Medicos falli, non est quod artem vel hinc vituperent adversarii. Fiant tales lusum naturæ hisque magis mirabunda; tamen firma suis inconcussa principiiis perstabit Medicina. Millenorum cadaverum incisiones res exhibuere, ut juxta naturam in omnibus adesse solent; differentiis exiguis ad rem prorsus nihil facientibus hinc inde ab Anatomicis notatis. Quod monstra ab-ludent quod consueto ordine alia excedant, hoc non infringet propterea Canones quos o-

mnium sæculorum severissima confirmavit stabilivitque observatio. Neque apud solos medicos hocce axioma locum habet, sed apud alios quoscumque. Hoc subvertere qui conatur, næ omnes vel sapientissimos Viros in suis juxta consuetum naturæ morem ferendis judiciis vituperat. Disciplina quævis tantum a perfectis traditur.

Objectio 2. petita ex *Tulpio* aliud nihil quam medicum illum imprudenter egisse, docet; neutiquam vero medicinam hic suis deesse cultoribus. Revera pulsus ille debilis observatur initio pestis testantibus, id qui pesti interfuere, Medicis: verum ex eo solo iudicium ferendum non erat. Unde *Tulpius* addit, Imposuit viro eximio inusitatus hicce lusus. Quem ubi vidit cecinit ilico Palindiam, & pertæsus præproperi iudicii docuit suo exemplo NIHIL CONSILIIS MEDICIS TAM ESSE INIMICUM, QUAM CELERITATEM; Ars siquidem docebat ipsum & alterum carpum, vel, & in jugulo Carotidem tangere, ubi homo bellissime valere visus pulsumtam exilem exhibebat: Quin & alia quoque indicia consulenda forent, v. g. horripulationis, quæ primo invadentis pestiferæ labis momento hominem concutit, vel splendoris amænorumque colorum subito oculisquasi exhibitorem, &c.

Objectio 3. ingens aliquando negotium facessit

fit imprudentibus Medicis . Qui vero artem probe edocti sunt , norunt quid demum certi ex pulsu , respiratione , & urina colligatur , quantisque opus sit cautelis ne decipiantur . Sciunt namque primo Pulsum arteriarum renuntiare conditionem definitam cordis , ceu primi motoris : indolem deinde , copiamque , & motum humoris nostri universalis , unde reliqui humores omnes derivantur ; tum & statum varium arteriæ ipsius , quæ omnium Corporis partium fere primarium vas ; denique in morbis materiæ morbosæ ; & movendæ , & motæ , & excretioni paratæ , & jam incipientis fecerini , indicem esse . Secundo , pulsum differre juxta ætatem , sexum , tempestatem anni , actiones animi corporisque varias , &c. Tertio pulsus vel bonus , vel malos , in genere dictos , tamen suas habere exceptiones , ut est v. g. *fortis* in Apoplexia ; *debilis* in obesitate : *mollis debilisque* , in sævissima pleuritide ad huc incipiente , sed in qua præ vi doloris suffocatur Respiratione .

Hinc bene *celsus* ,, venis , inquit , maxime ,, credimus , fallacissimæ Rei ,, Cur ? ,, quia sæpe istæ celeriores lentioresve sunt & sexu , & ætate , & corporum natura . *Lib. 3. cap. 6.*

Quæ cum ita sint haud percipio cur Medicinam hanc ob causam vituperent , quum ipsa Tyrones suos doceat omnes hasce differentias , atque exceptiones , quibus observatis bonum tan-

dem vaticinandi fundamentum præsto est ;
 quumque in primis præcipiat & alia quoque
 consulere signa , antequam Diagnofis ac Pro-
 gnofis formentur : dicente quam pulcherrime
Celfo loco mox citato „ Periti Medici est , non
 „ protinus , ut venit , apprehendere manu bra-
 „ chium , fed primum refidere hilari vultu ,
 „ percontarique quemadmodum fe habeat ; &
 „ fi quis ejus metus est , eum probabili fer-
 „ mone lenire , tum deinde ejus corpori ma-
 „ num admovere Neque in tenebris ne-
 „ que a capite ægri refidere debet fed illu-
 „ ftri loco adverfus eum , ut omnes notas ex
 „ vultu quoque cubantis perfpiciat .

Scriptit equidem ad virum in aula Gallica
 Illuftriffimum *Philipæum Ludovicus le Comte* ,
 fe Medicos Sinenfes tam peritos in pulfu ex-
 plorando artifices inveniffe ut testetur eofdem
 arteriam per ; horæ varie tentando & explo-
 rando tam exacte morbi caufam , naturam ,
 exitumque definire poffe , ut contrario leventur
 arguantur nunquam .

Tamen an hoc verum fit vehementer dubi-
 to ; fiquidem idem fcriptor paulo poft fateatur
 Medicis illis non ignota effe , quæ mox in
 Vrofcopis arguemus , fallendi artificia . Ut tan-
 dem crediderim nihili faciendam ipforum fci-
 entiam effe . Vid. *le Comte Hift. chin. epift. VIII.*

Quoad Respirationem ; hanc Medicina do-
 cet . I. designare Conditionem prefentem Cor-
 dis .

dis , Pulmonum , Cruoris , Liquidi cerebellosi , Membranæ succingentis costas , Thoracis ; Diaphragmatis , Abdominis : 2. Eandem variare pro ætate , sexu , tempestate anni , motu animi corporisque temperie . 3. Exceptiones in Diagnosi & Prognosi habere ; cum v. g. suffocativa Respiratio , brevi alioqui Lethalis futura ; in Melancholicis , & Hystericis talis non sit , nec etiam in Asthmaticis , quibus eadem jam in consuetudinem versa sit. 4. Malignos homines dolo malo respirationem mutando Medicum turpiter fallere , ni attendat , posse . Hæc sunt quæ Medicina de hoc signo docet ; ultra nihil quæ nihilominus imperitis vituperatur , quasi citra ulla exceptiones generalia tantum effata proferret .

Tandem urineæ signa mirum quam circumspecte medicina tradat . Docet namque primo urinam variam esse in eodem homine , & in aliis illi comparatis , pro varietate ætatis , sexus , temperiei , tempestatu anni , sex rerum non naturalium , ac præcipue assuntorum . Hinc secundo Vroscoporum artem hucusque notam ubique fallaciæ plenissimam esse , si Medicus in ferento ex ea iudicio non simul ad reliqua apparentia in ægritudine signa advertat . Tertio tantem cum his cautelis declarare urinam , ut plurimum , sanguinis indolem impetum , symptomata morbi , coctionis , secretionis , & criseos statum ; morbos partium per

quas, aut iuxta, quas urina perfluit; ut & aliquas in bile, & ex bile natas egritudines, cætera, si sola ex urina, sola conjiciuntur, admodum in certa, & ridicula fere esse, artisque apud imperitos honorem in opprobrium vertere.

Hinc candidè fassos audiivi claros in arte vires *ultra* hæc scire se nihil. Jactitent alii quantumcumque voluerint, arcanam suam, quam utinam possiderent! Scientiam: vel ipsi coacti verum fateri inscitiam prodent, aut eventis saltem, apud emunctæ naris homines, convincentur falsitatis. Ætatem consumere qui vellet omnia vel notissima ridiculæ hujus ascientiæ exempla conscribere, dum nempe quamvis morbi speciem cujusque morbi statum mortem omnino non affuturam, vel certo instantem, assumpta intra corpus omnia, gesta corporis animique, hominis ætatem, sexumque, graviditatem, & alia ex sola urina conspecta hariolari se posse jactitant. Cum vel Nebulonibus, qui Medicos scientia vana turgidos animi gratia nonnumquam decipiunt, notissimum sit, urinam sanissimi hominis, quibusdam clanculum assumptis teterrimorum exhibere morborum indicia. Haud inficias ivero, quod sæpe plus, quam alii Medici consulentibus respondeant: sed unde plus respondeant, inquirendum. Ignarum nempe vulgus plus loquitur sæpe quam locutum se esse novit; ita ut attentus Vroscopus hanc tacite secum simplicitatem ridens plenis tandem

dem buccis vatem agere incipiat; vel & astute percunctando, quasi aliud agens, quid demum respondeat, satis noverit. Rogatus a nostro *Bevervvykio*, *Thomas Fienus*, *Lovaniz* olim in Medicina Professor, suam super *Vruscopia* sententiam, respondit, hanc potissimum ob causam id se prosequi negotii, quia cernebat hinc complures nummos Medicorum in crumenas redundare; quoad auctoritatem sibi in respondendo conciliandum, agebat artificiose interrogando ignaros plebejos, prudenterque ex interrogatis conjecturando, sæpe rei se posse veritatem detegere. Vide *Beverce*. thes. morb. Lib. 1. cap. 2. Cum vero rerum peritus & circumquaque attentus, ne in considerate quid effutiat, quo responsurus *Vruscopus* fulciatur, consultationem inquit, videmus magnos illos Artifices aqua hæerere, vel turpitudinem prodere suam. Sic amicus quidam meus, juvenis, suam propriam sanissimam urinam astute detulit ad famosum *Vruscopum*, a quo hoc responsi recepit, urinam nempe esse fœminæ octuagenario majoris, anxietatibus in *Hypogastrio* vexatæ & nescio quæ futilia alia. *Mimini* narrantem me audivisse *Cl. Boerhaviu* quod hujusmodi jactatori dixerit, se deposito, quodcumque ille vellet, pretio, aliquot urinalia cum virorum debiliu^m urina, alia urinalia cum urina fœminarum viraginum, notis *vruscopo* incognitis cuique, urinali appositis; inter

ter sese invicem permixturum: quod si ex permistis urinalibus ille tunc virorum posset a femininarum urinis dignoscere pretium lubenter se persoluturum. Verum prudenter abstimuit jactabundus homo ab hoc pacto ineundo.

Itaque quum Medicina sobrie sapere suos cultore doceat, & juxta certissima indicia cautam diagnosin Prognosimque formare præcipiat, manet ei, æternumque manebit suus honos; quidquid in eam deblaterentur ignari, quasi sua ipsius auctoritate imprudentiam quorundam tueretur.

Verum in artis tutamen & aliud addendum. Bonus Medicus juxta prudentiam artis secum perpendens ægritudinem, vidensque probabilem instare mortem, cavet quacumque animi Religione possit, ne id æger internoscat: quandoquidem infinitis exemplis constet mortem prius dubiam, aut saltem remotam longius, percepto mortis timore, propiorem certioreque accidisse. Unde *Hipp. Lib. de decente habitu.*
 „ Neque, inquit, quidquam eorum, quæ instant, aut facta sunt, ipsis indicet. Idcirco
 „ enim multi ob commemoratam instantiam
 „ aut post futurorum prædictionem, ad extremorum alterutrum detrusi sunt. „ Quale præceptum & *Aratæus Capp. pag. 102. in curatione sincupes* dedit. Ergo hæc ægrum celanda sunt. Si necessarii ejuscordati constantesque animo fuerint, is Medicus, quid subsit, indicare

care potest; certus quod ægrotantis animum timore mortis dejecturi non sint; sæpe vero & inconsolabiles amici Medicorum monita cælare vis possunt: Hinc Medicus ab una parte rem indicare veretur; ab altera parte præ animis Religione hominem eo disponi optans, ut efficiat ea, quæ mortalem vitam cum immortali jamjam commuturo convenient, aliquid subindicare cogitur. Porro si Mors brevi subsequatur, vituperant amici Medicum, quod ipse mortem certo pronuntiare nequiverit, ni forte quidam ultra pergant, asserantque mortem sua ipsius culpa accidere debuisse, qui absolutum ipse periculum presagire non potuerat. Nonne certum est vel hinc periti sagacisque Medici in dubium vocari peritiam, vel etiam aliquando artis firmitatem?

Quarta hujus §. objectia petitur ex errore; quem magnus *Hipp.* ipse passus est. Verum error hic, nec artis nec proprium peccatum confitentis vitio cedit. Quid enim? secundo §. dixi multis experimentis; & periculis captis Artis tandem formam accessisse Medicinæ: si signa proinde distinguendi cranii fissuram ab ejusdem futura nota omnino haud erant, quo tempore *Hipp.* hunc errorem commiserat, num ne vel hinc artem floccifacias? Eodem argumento aliarum artium disciplinarumque detrahes auctoritati, quas omnes tempore, & usu perpoliri exornarique necesse fuit. Quin & infortunium

infons *Hipp.* ansam dedit excogitandi Metho-
dum, qua error in posterum præcaveretur.
Unde in *Libro de vuln. cap.* jubet atramento
affuso, dein deterfo, explorare ex atramenti
reliquiis futuram an fissata sit, certis aliis de-
inde signis hujus rei diagnosin cultissimam au-
xit ditavitque Chirurgia. Ut proinde neque ex
hoc Capite contemnenda ars sit.

Verum præterea tantum abest, ipsi Hippo-
crati vituperio hoc cedere, ut bonum virum
summis potius laudibus accumularet: quippe
qui semel deceptus adeo propriæ famæ non
studuit ut infontem tunc temporis errorem po-
steris tradierit, quo præmoniti in quos sco-
pulos ipse impeggerat, hos ii evitarent.

Unde & apud magnos viros præclara hanc
ob causam gloria eluit æternumque eluet *Hip-
pocratis* men. sic *Celsus Lib. 8. cap. 4.*, a fu-
„ turis, inquit se deceptum esse *Hippocrates*
„ memoriæ prodidit, more scilicet magnorum
„ virorum, & fiduciam magnarum rerum ha-
„ bentium. Nam levia ingenia, quia nihil
„ habent, nihil sibi detrahunt. Magno inge-
„ nio, multaque nihilominus habituro, conve-
„ nit etiam simplex veri erroris Confessio;
„ præcipueque in eo ministerio, quod utilitatis
„ causa posteris traditur, ne qui decipiantur
„ eadem ratione, qua quis ante deceptus est.

Unde *Plutarchus* notante *Foesio*, hanc inge-
nuam erroris confessionem ita celebravit, ut
eum

veluti exemplum, quod imitentur, cunctis proponat eruditis „ Qui re ipsa proficit, ait, Hip-
 „ pocratem sibi imitandum proponit; errorem
 „ suum de capitis futuris proitentem, & in
 „ scriptis referentem; secum indignum videri
 „ reputabit si, (cum ille errorem suum indi-
 „ carit ne cæteri in eundem errorem incide-
 „ rent,) Ipse quidem suæ salutis cupidus,
 „ non audeat suam stultitia, & inscitiam pro-
 „ dere atque confiteri.

Hinc & ipsum imitantur quotquot in arte boni extiterint unquam. Ingens Sydenhamus vira deo clarus in arte, ut satis superque antea visum fuerit, fatetur candide quod, ubi per XX. annos in curandis febribus felicissimus fuerat (ita etiam ut *Baglivio* Medicus *Februm κατ' Εξοχην* audiret) tandem febrim Pestilentialem, sese nondum a priori, methodo egressus, primum inde ægrotantem Matronam plurimum læserit. Quem certe errorem, insons quamvis fuerit, tamen posteritati tradere veritus non fuit, ut ipsius infortunio saperent cæteri. Vidi pag. 121. 122. ut & pag. 556.

Memini audivisse me narrantem celeberrimum ubi vis Boerhavius, juniorem sese aliquos commisisse errores, quos subindicasse e nostra re fore existimabat; imo ne veritus quidem fuit laudatissimo suo Chemico tractatui casum inferere, quo Tyrones Præceptoris infortunio edoceremur, quanta sit prudentia in arte opus: quam-

quamque perniciosum sit ex juvenili ardore tumidum successu Medicum ab unius curatione ad curationem alterius concludere . Vide *process. 192. tract. chem.*

Perpauci sunt, fateor quibus tam nivei candoris pectus superi largiuntur : at diffitebitur nemo longe tranquilliore vita homines usuros, si magni in omnibus scientiis & Disciplinis viri, quos subinde, ut ut leviusculi fuerint, errores committant, pro eo, quo sunt, candore faterentur. Quod cum inanissimo famæ deroganti metu negligant, dissidia studiaque partium inter suos Discipulos, per fas & nefas suorum quosque Preceptorum figmenta propugnantes, alunt foventque ; atque ita omnium hinc oriundorum malorum causæ, existunt.

Superest ad 5. hujus §. objectionem respondeam . Fateor horum omnium quamplurima, & extitisse olim, & hodiedum extare, exempla. Verum simul in his omnibus artis salutifera prætervideri monita affirmo ; quæ certam in certis, in dubiis dubiam, nullamque in plane incertis responsionem dari consulentibus velit. Verus est qui de *Drelincurtio* casus narratur ; at artis ille, quam tam egregie callebat, præcepta prætervidit . Parisini obstetricantes, quorum crassissimi errores in objectione narrantur, artis suæ vel ignari, vel saltem obliti fuisse videntur ; quando ex menstruo perseverante fluxu, vel ex habitu pleniore corporis, haud im-

præ-

prægnatas mulieres pronunciavere. Quoad objectam difficultatem de distinctione difficili graviditatem inter hydropemque, haud plane dissentior. Celeberrimus in obstetricia arte *Moriceus* observ. 70. 148. 294. ut & alibi plura exempla fœminarum attulit, quæ simul, & hydrope, & comuni IX. mensium morbo laboraverunt. Hinc certe plures fallerentur necesse fuit, si horum ex alterutro alterutrum negaverint. Idem *Moriceus* graviditatem cognitu aliquando tam difficilem esse observat, ut XXIV. exemplis demonstret fœminas gravidas fuisse, quas impregnatas fere nemo suspicatus erat, nisi qui ultra consuetas pronuntiandi Leges & contra pertinacissimam fœminarum negationem, ad alia respiciebat. Quod cum aliquibus in casibus fieri nequeat prudentes in arte viri ultra id, quod ars promittit, progredi non ausi cavent sibi a præproprio nimis pronuntiatu; ne alios turpiter fallant ipsique fallantur. Quamvis, & hoc sæpe accidisse constat, quod in ambiguo casu data a rerum perito dubia responsio, tamquam certa in vulgus spargeretur: quæ deinceps veluti certi prognostici, aut diagnostici gloriam non merenti adscriptis, vel pessimi Vatis ignominiam insonti inussit.

§. IV.

Ipsos Medicos suam curam prode suppellectilem, dum quotquot prohi inter eos existunt, ingenue fatentur complures se morbos sanare non posse: imo plures morbos eorumve causas se ignorare.

Hoc jam olim quamvis non Medicus eleganter cecinit. Naso Lib. de Ponto Eleg. IV.

*Non est in Medico semper relevetur ut æger,
Interdum docta plus valet arte malum.*

*Cernis ut e molli sanguis Pulmone remissus
Ad stygias, certo limite, ducat aquas*

*Adferat ipse licet sacras Epidaurius Herbas,
Sanabit nulla vulnera cordis, ope.*

*Tollere nodosam nescit Medicina Podagram
Nec formidantis auxiliantur aquis.*

Magnus quoque Hipp. & candidi omnes Medici id fatentur, arctosque quibus præclara ars circumdatur, cancellos pandunt. Omnes boni Philosophi, Mathematici, quin & ipsi Sacrorum Oraculorum interpretres infinitis in casibus scientiæ, artisve, quam colunt, angustos limites agnoscunt. Hinc videant qui hanc ob causam Medicinam vituperant, in quantos quamque venerabundos alios viros stulte insiliant.

Verum ut, cum aliis, hoc commune habeat Medicina, quod in nonnullis deficiat; tamen id insigne præ aliis habet, ut ex iis ipsis quæ
suam

suam excedere potestatem agnoscit, doctrinam cumprimis utilem conficiat.

Ita Magnus *Hipp. lib. de Artic. pag. 824. 825.* de insanabilibus locutus. „ Hæc ad artem, *inquit*, Medicam nihil pertinere dixerit forte quispiam. Nimirum quid attinet de his, quæ nullam aplus curationem admittunt, copiosiore adhuc doctrinam facere? istud vero plurimum refert. Eadem enim notione, cum ista (nempe curatu possibilia, & impossibilia) inter sese separari nequeant, comprehenduntur. Danda siquidem opera est, ne quæ curationem admittere possint, incurabilia evadant; prospicientes quam potissimum ratione prohibeamus, quo minus eo deveniant ut incurabilia reddantur. Quæ vero nullam curationem admittunt prospicere etiam oportet, ne maxime noxia efficiantur. Prædictiones autem splendidæ & laude dignæ ex eo existunt, quod dignoscamus quonam, & quam ratione, aut quando res quæque exitum habitura sit, sive eo tendat ut curationem recipiat, sive curationis spem adimat.

Jucundum erit aurea hæc Hippocratis verba tripartitim divisa paulo propius considerare.

Vult primo a curabilibus morbis incurabiles distinguamus, ut nervos contendere omnes, antequam incurabiles fiant, moneamur. v. g.

in Pleuritide , in Peripneumonia , accersitus Medicus vere Hippocraticus præmente habet hancce Doctrinam , quod scilicet , si sæviat nimium morbus , suboritura sit vel immediabilis nobilium gangræna partium hominem brevi peremptura : vel suppuratio earundem partium , quæ si rupta , sursumque repens ægrum ilico non suffocet , eum Phthificum reddet , post viros cruciatus , & miseram vitam utcumque protractam ; mortem illatura ; ni forte rarus casus contingat , quo homo bonitate naturæ pus ex vomica sua cum successive , tum integre evacuet , ulcere dein probe deterso , atque mandato : vel scirrhi , hincque asthmata dira , & diuturnæ ærumne , si morbus eo usque debilitetur , ut ingens languor furori succedat , quæ miserum ægrum excruciant crudelissime , vel subitanæ morti ereptum , lentæ tradent .

Hinc sapientis Medici in ægrorum salutem intenti est morbi impetum tam prudenter moderari , ut nec a sævitie nimia gangræna fiat , abscessusve harum partium , nec a moderamine nimio vires omnino prosternantur . Dixerat ingens *Hipp. Aph. 2. num. 42.* „ Solvere „ Apoplexiam vehementem quidem impossibile , debilem vero non facile . „ Hinc sane divina est doctrina illa , quæ me doceat ad prima eaque manifestissima signa futuræ propediem Apoplexiæ cunctis velis contendere rem-

remisque, ut illa, quæ semel nata, atque fixata, vel omnino non, vel saltem difficillime curabilis est, in suis primordiis præfocetur. Scio Phthisin, maxime hereditariam, incurabilem esse, ni prius sanguinis sputum præcaveatur. Quare meum erit sedulam navare operam ne umquam Hemoptæ contingat, quæ ætate illa in hacce familia contingere solebat. Hæc utilitas prima, eaque cum maxime insignis, doctrinæ de insanabilibus morbis.

Alter scopus *Hipp.* tradendæ hujus doctrinæ est, ut præcaveatur, ne, quæ insanabilia mala sunt, magis noxia efficiantur; sed ut reddantur quantum ejus fieri potest, tolerabilia. Vocatur Medicus ad hominem cui ex inflammatione ventriculi, aut intestinorum tenuium scirrhus in loco firmatus remansit; quem certe novit esse passim incurabilem. Novit proinde suarum tantummodo partium esse, ut hominem tali Diætæ, tali vitæ Regimini ad dicat, quæ nulla rationem scirrhum irritare possint, lubeatque ab omnibus religiosissime abstineat, quæ vitam adhuc utcumque tolerabilem, scirrhus jam in dirum mutato cancerum, quovis carnificio intolerabiliorem reddant. Podagram firmatam Medicina, quantum scio, insanabilem pronuntiat; quidquid jactitabat olim *Paracelsus*. Quin, & ipse in Cæsaream aulam accitus respondere proflimis non potuit. Empyrici complures inani spe fefellere Magnates,

G 2

qui-

quibus & nummos infinitos emunxerunt, & morbum reddidere pejorem. Namque vel ad tempus tam feliciter eum profligarunt, ut immanior longe frequentiorque deinceps redierit, vel ita ab iis, quas occupabat exedebatque, partibus fugarunt, ut nobiliora viscera occupans mortem intulerit: ut ante aliquot annos patuit usu Radicis *Aristolochiæ rotundæ*, sive *tenuis*: quæ, ut narrantem audivi Clariss. Virum *Oosterdyk Schagt*, Præceptorem meum maxime venerandum, hac in urbe ceu summum in Podagra arcanum venditabatur: cujus ope curationes miræ visæ; sed tamen hoc infaultissime cum successu, ut deinde quamplurimi morerentur post dirissima symptomata, nec discrimine evaderent alii, nisi peccante materie ad illud, quod obsederat, ante membrum revocata. Qui hoc novit Medicus unam habet, ad quam confugiat, sacram Anchoram, scilicet Diætam vitæque Regimen tale, quo observato morbus longa annorum serie tolerabilis fiat, aggrediaturque cum vicibus rarior, tum sævitæ mitior.

Jure ergo meritissimo Cl. *Boerhaavius* in laudatissima *atrocis rarissimique Morbi Historia altera pag. 2.*., Utinam, inquit, firma lege
 „ constitutæ essent notæ, quibus medicus fa-
 „ nari, nescios dignoscere queat Morbos, atque
 „ ab iis, qui artis opem tractabiles admittunt,
 „ caute distinguere? Nonne felicius longe di-
 „ sci-

„ ſciplina hæc poſſet exerceri? Vel ea utique
 „ gratia imprimis, quod contrariis sæpe re-
 „ mediis haud exaſperaretur, quod corrigi ne-
 „ fas. Utinam in ordinatas ergo Claſſes di-
 „ geſtos cerneremus morbos ſanabiles, atque
 „ inſuperabiles penitus! ne negligenter illi,
 „ ne temere hi, quotidie tractarentur ab his,
 „ qui præterquam quas res ipſa habet mole-
 „ ſtias, majora sæpe incommoda arte inani
 „ aggravant.

Tertio denique tantum abeſt ut inſanabilium
 doctrinam dedecori eſſe Medicinæ credat *Hip-
 pocrates*, ut potius immortalis eam gloria hinc
 clareſcere cenſeat; quando Medicus probe in-
 ſtructus ejuſdem limites exilire non auſus fu-
 tura prædicat. Unde & alio in loco Medicum,
 qui morbum omnino ſanari impotem inſanabi-
 lem eſſe pronuntiat, non minorem artificem
 eſſe cenſet eo, qui ſanabilem curat. Videri
 poteſt *lib. de Arte*.

Addi forte pro quarta ratione poſſet doctri-
 nam inſanabilium malorum hinc utilem eſſe
 præprimis, ut pro ſua quiſque virili ſtudeat
 aliquid, quod morbum ex hac lugubri Claſſe
 eximat, indagare. Namque, ubi in Catalogo
 Medicorum video Phthiſin veram, Apople-
 xiam illam quæ *Hippocrati* *ισχυρη* nuncu-
 patur, ſcirrhos completos Cancrosque extirpa-
 tu impoſſibiles, Podagram, vulnera complura
 &c. pro inſanabilibus haberi, non eſt quod

credam nemini umquam sanabilia fore. Vesicæ urinariæ perfectio *Hippocrati* lethalis fuit, ac revera erat; posterior autem ætas comprobavit ope Catheteris Urina perpetuo educta, persanari vulnus, illudque ita insanabilium Clasi exemit. Venerea Lues dum Europæos primum invasit incurabilis habebatur; deinde vero mortalium industria curabilem se esse demonstravit. Vidimus §. 2. vulnera a telis Indorum venenatis inflictâ fere incurabilia, deinceps usu herbæ *Mungos* curata fuisse. Narrat *Hieron. Cardanus* fuisse hominem in Longobardia adeo vagabundum, ut ad compositum ordinatumque vivendi genus perducere eum nemo posset, qui idem insipido Medicamento Cancros reipsa curabat; quem, quia arcanum ante mortem non revelaverat, credit *Cardanus* æternas jam apud inferos penas luere. Qualis historia, & de homine alio in Patria Leodiensi, & Brabantia idem efficiente scriptis proditur. Quidni & in humanarum calamitatum solamen idem aliquando tum in hisce, tum in aliis, futurum credamus? Dies forte dabit, quod hora negat. Interim quamdiu sapientissimo, & beneficentissimo rerum omnium Moderatori hunc nobis favorem concedere non placet, nostrum erit præclaræ intra limites Artis quietos & contentos esse.

Ultimum quod in objectione dicebatur, specta-

etabat morbos quosdam, quos ipsos, eorumve
 causas Medicus ne indagare quidem possit.
 Hujus rei exemplum unum, alterumque dedit
 Cl. *Boerhavius* in historia mortis Nobilissimi
Architalassi nostri de Wassenaar, & *Marchio-*
nis de S. Auban: quos binos tractatus eo con-
 scripsit scopo, ut ostenderet impossibile fuisse
 hos morbos quisquam ut a priori cognosceret:
 deinde ut si hos eosdem morbos deinceps ali-
 quis cognosceret, simul curationis intelligeret
 impossibilitatem. Vide *Hist. primæ pag. 60.* &
Hist. ult. pag. 29. & 30. Verum si vel hinc
 Medicorum ordo minoris habeatur, credide-
 rim & reliquarum ferme omnium scientiarum
 Proceres longe minoris, quam nunc merito
 habentur, habendos fore. Probi viri est ma-
 gni facere quotquot in commune bonum eo,
 quo a Deo donati sunt, lumine utuntur; nec
 minori eos honore prosequi, qui ultra limites
 sibi circumdatos exsilire non ausi, ignoran-
 tiam quarundam rerum viresque imbecilles,
 candidi fatentur.

§. V.

*Homines plures absque Medicorum
 ope cutatos.*

Lib. de Arte hanc sibi objectionem refellen-
 dam *Hippocrates* sumens, ait vel hinc Medi-

cinæ majestatem , atque gloriam summopere inclarescere ; siquidem homines citra adhibitos medicos sanati , cæco tantum impetu , & casu aliquid gesserint , vel non gesserint ; aliquid sibi incefferint , vel non incefferint ; aliquid sibi applicuerint , vel non applicuerint ; ex quibus factis , vel omissis melius pejufve habuerunt . Quod si ergo hi forte fortuna sanitatem adepti sunt , tanto majoris medicinam esse faciendam ; utpote quæ ex antiquis , & perpetuis observatis ejusmodi Regulas habet , quæ doceant an , quæ , quomodo , quibus , & quando omnia hæc facienda , vel omittenda sunt . Sane hisce *Hippocratis* verbis verius nihil . Si enim homo artis Nauticæ plane ignarus per indomitum mare nave vectus , felicem tandem portum nancisceretur , hic nauticam Artem non nisi summa cum injuria vituperaret , cum e contrario Artis hujus præstantia vel hinc maxime innotesceret ; utpote quæ ejusmodi præcepta tradat , quibus vela componere , gubernacula dirigere , evitare syrtes , ventos observare , acum contemplare nauticam , & infinita id genus alia edocti nautæ , id semper ex arte faciunt , quod jactator ille semel fortunato casu fecerat . Qui idem si ventos procellosos , si incognitos scopulos offendisset , naufragium passus fuisset , quia ex arte instructus non erat .

Sic fateor , sanantur casu aliquando citra Medici opem homines , idque longe , lateque
fama

fama divulgat ; sed quot homines e contrario non accersito Medico intereant , atra tellus abscondit , gremioque occultat suo . Qui vero sanantur si sine Medico , saltem non sine Medicina , sanantur : cum ignari omnino id vel gefferint , vel non gefferint , quod ex firmis artis principiis bonus Medicus facere , vel omittere , vel moderari se oportere , e re fore judicasset .

§. VI.

Sanatos homines adhibitis quidem Medicis , sed iisdem vel ab ægro , vel a Pharmacopola deceptis .

Fateor nonnumquam id contingere quod obiectio prima parte habet : Causamque cur sic nonnulli emergere periculo visi sint , triplicem reor .

1. Homines hi malum nacti erant Medicum , spontaneoque appetitu ducti ejusmodi sumserunt quibus bonus Medicus ad morbum expugnandum meliora non novisset . Hoc postea patebit §. VII. Vel 2. peccarunt hi ægri contra Medici mentem in re minimi momenti , ita tamen ut præcipuum curationis scopum evertere non potuerint . Vel 3. graviter peccantes in Medici præceptum bonitate Naturæ morbum nihilominus vicerunt . Hoc §. VIII.

VIII. latius. Verum quot miseros contra numerare liceret, qui sic agendo pessime habuerint? Bene agebat *Hipp. lib. de Arte*. Homines fortunæ adscribere, si qui bonum nacti Medicum, eique obaudientes emergerent; medicorum vero imperitiam accusare, si qui contra eorum præcepta clanculum peccantes interirent. Imo iis, qui Medicorum monita spernunt, morientium numerum denso augeri agmine credit.

Hinc saltem patet non nisi fortuito ejusmodi homines convalescere, plurimos vero sua ipsorum culpa interire. Ergo neque vel hac ex parte Medicina vituperanda.

Verum si digredi extra orationis cancellos, vel paululum liceat, adnectam libenter unam alteramve considerationem.

Quod Medicorum monita spernantur, hoc vel ipsorum Medicorum, vel ægrorum, vel denique ægris invigilantium custodum vitio fit.

Medici namque ipsi materiem medicam non edocti compositiones absque ullo judicio præscribunt: quas, utpote sapore nauseosas, adspectu horrendas, odoreque intolerabiles ægri ita fastidiunt, ut mori, quam sumere, sæpe malint. Præterea frequenter id animadvertas, ut Medici, Chirurgique in semet ægrotantes benignissimi, quovis aliquando Tyranno crudeliores sese in alios præstent: quod si Medici

com-

commiserationis erga proximum meminissent, tædiosa pocula in ameniora, detestandos bolos in facilius ferendos, medicamenta alia ad spectu, odore, sapore, quovis carnificii genere atrociora, facili Marte mutare ingratiſſima; aut saltem in minus ingrata possent. Quam artem Expertiss. *van Suvieten* serio crebroque inculcavit discipulis suis, quorum e numero me fuisse gratus agnosco.

Cur enim, si formulas simul, & indicationi morbi, & ægri placitis respondentes concinnare possumus, non concinnaremus? cur ægrum suo jam satis miserum morbo frustra torqueremus? præcipue cum hæc imprimis utilitas hinc oriatur, quod ægri tanto obedientius gratiora sumant?

Dolendum profecto quod tam parum huic rei studeatur. Electuaria dicta miscent haustibus purgantibus, in quibus, a pulpa cassiæ, a pulpa prunorum &c. ingrato ad spectu flocculi inhærent, qui nauseam creant; cum tota efficacia pendeat a Scammonio, a Rhabarbaro, a foliis sennæ &c. quæ seorsim sine illis pulpis semper prostant, ut mixturis diluantur. Quid ergo impellet Medicum ægros suos frustra ut sic torqueat, cur decocti ingrati fastidium corticibus citri, vel aliis gratissimis additis indicationi non repugnantibus, vel eidem faventibus, non corrigemus? Præsertim cum nauseosa illa nauseam, vomitum, anxietatem,

fa-

faciant , quæ egro obfunt , orroremque incu-
 tiunt a medicamentis. Sic felices tunc existi-
 mant fe ægri , fi Medicum fallere queant , re-
 spondentque ipfi redcunti remque roganti ea ,
 quæ jufferat, abfumta effe : Lagena interim aut
 Pyxide clam in cloacam evacuata . Profecto & in
 his , & in omnibus humaniffime cum egrotis
 agendam effe fummi Artis parentes docuerunt.
 Sic *Hipp. Epid. VI. fecl. 4. n. 7.* „ In quibusdam
 „ ægrotis effe gratificandum, velut effe ut fcilicet
 „ cibus , & potus pure conficiantur , puraque
 „ fint quæcumque viderint , & quæ tangunt
 „ mollia . In aliis quoque gratificari oportet ,
 „ quo non magnam noxam afferunt , aut quæ
 „ facile farciri queat, veluti frigida , ubi ea
 „ opus effe . In his etiam Medicum ægroto fe
 „ gratum præbere convenit , qualia funt in-
 „ greflus , fermones , corporis habitus , ve-
 „ ftitus , tonfura , ungues , & odores . *Arateus*
Cappadox de cur. acut. lib. 2. cap. 2. in Epi-
 themate præfcribendo jubet grata odorifera ,
 prout medicaminum efficacia , lenitate , odore ,
 opus effe , admifceri aliis „ fiquidem & ægro-
 „ tantibus gratificari decet . „ Et *lib. I. cap. I.*
de cauf. & fig. chron. loquens de diurnorum
 morborum moleftia „ Mehercule , inquit , in
 „ magna animi constantia diu præftanda , au-
 „ xiliis variandis , jucundis citra noxam ægro
 „ concedendis , ipfoque docipiendo , Medici
 „ virtus atque excellentia dignofcitur . „ Er-
 rant

rant itaque turpiter, qui suam erga ægrotantes severitatem Antiquorum severa, & tetri disciplina larvant: cum venerandæ Antiquitati nil acceptius esset; quam sapienti morum gravitati comes nobilissima urbanitas, pectore candido nata, non ficto animo exhibita; cui nobilissime virtuti modernorum urbanitas ne vix quidem comparari possit. Hæc de Medicis qui partim in culpa sunt, quominus medicamina ab ægris assumantur.

Verum ipsi sæpius ægroti eorumque custodes dicti, maximam partem in causa sunt hujus infortunii. Namque vel ex negligentia, vel ex perverso ægri appetitu, vel ex imaginaria sapientia, qua custodes ægrorum, maxime mulierculæ, Medicis præstare se autumant, salutaria eorum monita circa victum medicamina, totumque rerum non naturalium usum floccipendunt, redeuntique Medico, ac rem subolfacienti, mendacia vendunt.

Quam rem expertus *Hipp.* monuit Medicum qua singulari ratione id præcaveat. *Lib. de decenti hab.* „ adfit, inquiens, & discipulis „ aliquis, qui præsit, quo præceptionibus citra amarulentiam utatur, & quod imperatum „ est subministretur, ex his vero deligendi „ qui jam in arte proveci sunt, ut ea, quæ „ sunt usui exhibere, vel secure offerre sciant, „ neque in intervallis quidquam te lateat. „ Nullius vero rei curam plebeis umquam „ com-

„ committas; alioqui ejus, quod male factum
 „ est reprehensio ad te redundabit. „ Certe
 cum senior tunc temporis Medicus discipulos
 sub sua cura erudiendos semper secum habe-
 bat, poterat ille ingenti cum suo ægrotique
 emolumento aliquem, qui ægro invigilaret,
 redeuntique Medico omnium rationem redde-
 ret, præficere.

Quare jure merito feliciores hac in parte
 existimamus cum Medicos, tum ægrotos, in
 Brabantia, vel alibi ubi Religiosi ordinis viri
 vulgo *Alexiani* dicti ægrotantibus viris, & fæ-
 minæ dictæ *Sorores nigræ* ægrotantibus fæmi-
 nis invigilant, Medicum dum ille ægrotum
 invisit, audiunt, stricteque, quæ ille jusserit
 observant; ac redeunti omnium, quæ gesta ab
 ægro, & circa ægrum sunt, rationem examus-
 sim referunt.

Qui quidem felicitatis gradus obtinendi e-
 jusmodi homines, qui unice huic negotio de-
 putentur, cum difficile acquiratur; nostrum e-
 rit, quantum ejus facere possimus, probatos
 huic negotio homines præficere; prudenter-
 que, atque humaniter arcere eos, qui vel ipsi
 Medicinam facere deprehenduntur, vel con-
 tra citrave Medici mentem ægrotantem diri-
 gunt.

Sed ut eo, unde digressus sum, revertar;
 ultima objectionis pars spectabat ægrotos, qui
 Medicis a Pharmacopæo deceptis convalescunt.

Hos

Hos curari posse aliquando negare nolim ,
 1. in re minimi momenti Pharmacopæo peccante ut v. c. ingredientis alicujus dosim paulo majorem minoremve exhibente , qua in dosi permutanda periculi suberat nihil.

2. Mirum aliquando non est ægros convalescere , quando Medici merito decipiuntur : præscribunt enim nonnunquam pinguedinem unius animalis , quam superstitiose pinguedini , aut medullæ alius animalis præferunt . Plures aquas stillatitias religiose distinguunt , quas calidus Pharmacopola probe novit neque a se invicem , neque a pura aqua destillata vel cruda , viribus differre . Pulveres absorbentes ex corallis , ex matre perlarum , ex margaritis pretiosis , præferunt Cretæ , lapidibus cancrorum , &c. In his , & ejusmodi farinæ aliis cum decipiuntur Medici , non est quod multum damni inde patiantur ægrotantes.

3. Ut alia occasione paulo ante dixi nonnunquam emergere possunt ægri hujusmodi etsi pessime peccaverit Pharmacopæus ; quando bona fortisque Natura morbum non modo , & adversa remedia vincere novit , maxime quando per sese gravissimus morbus non sit. Ita pulcre *Hipp. lib. de prisc. Med. pag. 11.*

Verumtamen & hoc cuivis exemplis heu ! nimium tritissimis constabit plurimos pessime habuisse , vel & interiisse ægrotos , quorum Medicos ita luserant pharmacopæi.

Unde

Unde ratione omni non caruerunt eorum monita, qui Medicum suas ipsius adornare, & præparare formulas debere censuerunt. Horum ex classe non infimus fuit Nobilis Eques *de Montaigne* in libro suo *Essais* gallice dicto. Verum idem ille Vir præ ardore impetuque refellendi Jurisconsultorum ac Medicorum vitia, non semel totam vituperat disciplinam, sibi que obloquitur multis sane in locis. Nunc enim necesse ait suas omnes, ipse ut paret Medicus, formulas: Nunc iterum ait Medicum, qui jam non amplius antiquo Ægyptiorum more uni tantum morborum generi, sed plerisque curandis se paratum exhibet occupationem esse quam ut ea, qua par est sedulitate, atque industria singulis invigilet. Neque etiam antiquis illis temporibus, a Medici officio erat separata Pharmacia. Ut proinde Vir nobilis alterutrum dicendo se ipsum explodat. Sane si ab una parte e re fore arbitramur medicamenta ipse ut paret Medicus, quo, & tutius procedat ipse, & æger minus periculi subeat; mox ab altera parte magna enascitur suspicio ne is, qui ægrotis invisendis totus occupatur, præparandis medicaminibus sufficiat. Si cordati Medici praxi multis ab annis, jam assueti testantur, ut ipse audivi, se tutos in conscientia non esse, nisi singulo die bonam temporis partem annotando, & meditando insumerint, ut quæ a se gesta sunt examinent, quæ

quæque in decursu morborum, licet haud insolitorum, sibi, prout sese offerent casus, agenda erunt, præmeditentur; fere concludo Medico modicam exercenti praxin temporis forte satis cum studendo, tum præparando, affuturum: plurimam vero praxin habenti timendum fore, (quod inculcantes sæpe præceptores audivi) ne ejusmodi Medicus Empiricorum moribus sensim, atque inscius assuescat; id est, ne formulam unam eandemque sæpe præparatam in memoria habens paucis præparationibus plurimas repleat lagenas: nisi forte domi apto gaudeat famulo, qui huic negotio solus sufficiat quamquam, & absens ab illo famulo Medicus bonis Pharmacopæis æque fidere forte possit.

Quare laudandus potius magnarum in nostra Rep. urbium mos, quo, juxta probatum cuique urbis Medicorum collegio Dispensatorium, Pharmacopæi sese gerere sub magnis pœnis, legeque severa teneantur, ita ut Medicus certus ibidem, atque securus sit de Pharmacopæorum fide, hique ipsi omnibus probe instructi opus non habeant, quid pro quo obtrudere. Hoc tantum ultra optandum foret, ut severa lege statueretur quemque Pharmacopæum, mox a præparatione medicamenti, nomen assumpturi chartulæ ad pixidem vel lagenam appensæ inscribere oportere; ne forte ejus famulus multas præparationes simul fe-

cum gerens , ut suam cuique afferat , obtrudat alienam .

§. VII.

Alios sanitati redditos , rerum usu earundem , quas Medici audacissimo præfagio pessima quæque effecturas prædixerant .

Respondeo hoc aliquando contingere quando Medici effectus rerum quarundam nimis hyperbolice describunt ita ut deinceps his effectibus haud ita , ut quidem præfagi erant , contingentibus , merito derideantur .

Sed aliud est quod plus ad rem facit . Casus revera quidam sunt , in quibus natura per vehementem , ac mirabilem prorsus appetitum morbi nonnumquam remedium indicat . Homo putrida in primis viis saburra laborans , appetitu insatiabili fertur in haleces , fassamenta , acetum , cerevisiam acidam , acida poma &c. quæ certe omnia putredini contraria sunt . Interim Medici frustra moliuntur per sua *Stomachica* dicta sedare nauseas &c. malumque augent : quin & hanc spontaneam Naturæ indicationem spernentes quasvis teterrimas , si usurpaverint ægri minas intentant ; neve ulla ratione appetita acquirere possint , amicos etiam , atque etiam serio monent . Nihilominus , non quiescente natura , æger curat clanculum
sibi

sibi desiderata afferi quibus copiosissime assumptis a redeunte Medico reperitur sanatus. Sic dum vera morbi causa haud satis attentus Medicum latuerat, Natura ad curationem per se ducebat. Cum olim Chemicæ plerique Medici, Hippocraticæ veritatis ignari, ægros suos acutis conflictantes ab omni omnino potu tyrannice arcerent, & interim calidis aromaticisque corpora exardescencia in æstum intolerabilem conjicerent; ægri, Natura ducente, aquosa, subacidula, subfrigidiuscula insatiabili desiderio appetentes, & clanculum haurientes, salutem sensim recuperasse visi sunt. Omnia hæc exempla, docent Naturam sagacem aliquando ægrotantem inducere, ut ea appetat, hauriat, iisque haustis saluti reddatur, quæ vel minus attentus, vel ridiculis systematibus infatuatus Medicus minax vetuerat. Non quod sentiam huic appetitui semper obsecundari oportere, qui error foret crassissimus, ut mox dicam, sed monere volui eum non semper negligendum, atque cohibendum esse, imo attentionem Medici nonnunquam requirere. Vide hoc eleganter apud Sydenh. pag. 367.

Verum ut hæc res se habeat, casus hi longe rariores contingunt, quam quidem illi quibus consiterit, ægros per fas nefasque Medicorum monita spernentes vitam cum morte, aut levem saltem morbum cum gravissi-

mo, aut brevem cum diuturno commutasse. Quotiesne vel morbum atrocio- rem, vel ipsam mortem sibi conciliaverint ægrotantes, ubi in acutis gelidam modo quovis prohibitam aquam, aeremve affatim hausere? Quoties ne Hystericæ fæminæ ad angores animi frequentes sanandos, doloresve Pleuritidem, vel alios morbos fere mentientes abigendos, invitis Medicis ad frequentiores sanguinis missiones confugiunt; maxime cum post M. S. aliquantulum solaminis expertæ videantur dum interea frequenti M. S. magis debilitatæ magisque, in tristissimi sui morbi frequentiores, ac læviores incidant paroxysmos? Quis ignorat Phthificos anxietatibus incredilibus vexatos ad alvi purgationes, Medicis tristia frustra vaticinantibus accurrendo, fluxum alvi, mortis in Phthisi prænuntium, sibi præmature conciliare? infinitus ero si retulerim plurimorum Podagricorum Historias, qui contra morbi sævitiem fallacia Empiricorum solamina experti, ad redintegrantes Paroxysmos eadem sibi gestiunt apponi; frustra dehortante Medico sagaci, probeque gnaro in hisce ærumnis moderato regimine totius vitæ, & summa tollerantia, atque patientia in Paroxysmis præstantius reperiri nihil. Hunc vero spernentes ægri ab momentaneo solamine crebriores experiuntur, sævioresque Paroxysmos; vel materiæ podagrica arthriticave ad interiora nobiliora repulsa

in

in ineluctabilem mortem , aut præfens faltem
ejusdem discrimen , miseri incurrunt .

§. VIII.

*Multis imo teterrimis, aliquando, e morbis con-
valuisse homines, curantibus ejusmodi Medicis,
quos famosi alii Artis Antistites tamquam me-
thodo segnore, vel fortiore utentes, vitupe-
rant.*

Data fuit , ni fallor , jam pluries ad hanc
objectionem responsio ; quæ tamen per mo-
mentulum nos iterum detineat , tracteturque
paulo explanatius .

Ad partem illam objectionis , quæ Medicos
fortiori nimis methodo utentes spectat , respon-
debit *Sydenhamus pag. 152.* ubi tam pulcras
curandarum variolarum regulas tradiderat .
„ Hæc sane , inquit , vera est ac genuina me-
„ thodus & licet non negem multos
„ regimine admodum opposito tractatos , ni-
„ hilominus convalescere , fatendum est tamen
„ . . . plurimos etiam interire : quin & alii
„ complures fati pariter concederent , nisi
„ vel a frigidioris tempestate , in quam inci-
„ dit morbus , vel a Phlebotomia aliter su-
„ pervacanea , atque inutili , nuper cele-
„ brata , servarentur . Et *pag. 168. & 169.*
„ describens febris continuæ variolosæ di-
„ ctæ curationem . „ Hæc sane methodus ,

ait , optime mihi cessit Non quod ego numquam via longe contraria incedentibus spectator interfuerim , adhibitis scilicet cardiacis , & calido Regimine, ægro nihilominus a morbo sæpe liberato: ita tamen ut mihi semper videretur is non mediocri discrimen adiisse , nulla id suadente necessitate , . Deinde exempla affert aliorum Medicorum , qui calido suo regimine Petechias numerosiores , sitim immaniolem , linguam ficcam ac sæpe nigram , sudores antea provocatos , penitus nunc intercidentes , ob exhaustam sanguinem effecerant ; deinde sanguine novis liquidis repleto vi medicamenti febrisque Crisim faciebant , coactam nimis , ac periculosam , rariisque contingentem .

Ex *Hipp. lib. de pr. Med.* jam alibi respondendi causam , cur sub violentioribus Medicis ægri emergant , hanc esse præcipuam quod æger , & vim sui morbi , & imperitiam violentam Medici simul bonitate naturæ vincat : siquidem tunc quando , vis morbi tam magna non sit , ut etiam longe graviora homo ferre possit . Quam eandem rem confirmat Moricæus , quam plurimis exemplis gravidarum feminarum , quæ ut hydropicæ validissimis tentatæ hydragogis , vel ut scirrho uterino laborantes variis modis a pessimis Medicis Chirurgisque tractatæ ; vel ut menstruorum retentione correptæ M. S. ex pede aliaque perver-

sa

sa remedia expertæ , tamen feliciter prolem enixæ sunt tempore requisito . Vide ejusdem *Objerv.* 161. 195. 224. 305. 429. 471. 524. 642. 644. 690. 697. Quæ quidem omnia docent homines suis fortioribus usos posse nonnumquam bonitate naturæ periculo emergere ; sed tamen tam parum huic drasticæ methodo favent , ut laudatus mox *Moricæus obs.* 644. pulcre advertat eodem jure Artem bellicam vitæ tutissimam dici posse , quia visi sunt homines sine ullis vulneribus multiplici annorum ferie præliis , atque obsidionibus urbium interfuisse .

Verum secundo , & alios reperias , qui vulgo prudentissimi audiunt , quique tam lente , tam circumspecte , tamque raro medicamenta paulo fortiora ingerunt , ut vix ausint dosim ultra minimam exhibere , vix paulo acriora propinare ; sed ægrum suo potius fato committere , quam vel illum interturbare malint , ac quia tamen aliquid dandum , ejusmodi exhibeant , quæ certe vi sua hominem ad plures non mittent . Facile eo inducor ut crediderim , bonos illos viros ad hancce praxeos mollitiem pervenisse , quia vel proprio periculo datis intempestive acrioribus , vel audacti *Agyrtarum* methodo perterriti didicerant , quam truculenta sæpe atque exitialia mala hinc orta fuerint . Verum nonne hocce est ita *Scyllam* evitare , ut incidant in *Caribdim* ? Nam-

que non minus peccat Medicus negligendo e-
 jusmodi dare, quæ languens, stimuloque indi-
 gens Natura indicat; quam Medicamenta vel
 copia, vel vi excedentia, aut intempestiva,
 exhibendo. Quid enim? Ubi homo in aquam
 incidit, numne prudentes dixerimus eos, qui
 ad ripam stantes hominem tantum lapidibus
 non obruunt? Certe eorum erat sedulo, &
 confestim funes projicere, harpaginesque
 stanti cum undis porrigere, quibus ille abre-
 ptis in continentem duceretur. An vero illi
 cæteris prudentiores se existimabunt si hominem
 tantum ultra non demergant, otiosos cæte-
 rum humanæ calamitatis spectatores agant:
 quia viderunt audiveruntve, alios nimium im-
 petuose festinanterque agendo hominem aquis
 illapsum profundius mersisse, aut imprudenter
 porrectis harpaginibus vulnerasse lethaliter?
 eodem sane modo prudentes nostri Medici se
 gerunt. Specioso prudentiæ titulo larvati di-
 cant Naturæ tantummodo observatores sese
 Ministrosque esse, cujus impedimenta tantum
 auferenda sibi sunt, visosque non paucos hac
 sua emeruisse methodo. Sed eodem pacto il-
 li in ripa agentes, & submersum non ultra
 demergentes excusabuntur, quia pene submer-
 si homines aliquando visi sunt citra auxilia-
 trices adstantium manus ripam, aut navim
 propinquam conscendisse. Sic putaverim in
 medicina faciendâ haud secus, qui minus ni-
 hil

hilve ; quam qui nimium agunt , culpandos esse .

Hinc sapiens ubique *Hippocr. lib. VI. epid. 1169.* Μηδεν εικη μηδεν υπεροραν nempe „ Ni-
 „ hil temere agendum esse , ut & nihil negli-
 „ genter „ . Et *Aræteus Capp. in curat. Epil. Chron.* „ Νυν δε χρη εδεν υπερορην , μηδε
 „ πρησσειν τι εικη „ Utique nihil prætervi-
 dendum , aut spernendum est negligenter , ni-
 hilque temere faciendum .

Itaque quicumque in utramvis partem ni-
 mium inclinant , peccant ; medium tenuere bea-
 ti , qui & mollioribus utuntur ubi opus est , &
 fortiora non negligunt ubi indicantur .

EPILOGUS.

Sic plurimas easque præcipuas , ad quas re-
 liquæ omnes referri possunt , objectiones , quæ in
 artis quam amo , quam colo , quamque quoad
 vixero , strenue exculturus sum , dedecora pro-
 feruntur , si non omnino explosi , explodere
 saltem conatus sum : cæteram sermonis bar-
 bariem , juvenisque artem a limine tantum
 salutantis impolitam balbatiem tum benigni-
 tate solita , tum divinæ acutie mentis , Le-
 ctiores expoliant , defectus suppleant , cuncta-
 que æqui bonique consulant , etiam atque et-
 iam rogo .

Quæ in præclaræ artis opprobrium objiciun-
 tur ,

tur, candidus recensui; si quid veri iis inerat, ingenue fassus sum; si objectioni factum eandem confirmans deerat fidelis adjeci: scilicet ut integras hostium copias, quibuscum mihi concedendum erat, totas armatas, & catractas ab omni parte intrepide lustrasse viderer; quo & vim earundem propius cernerem, & aptissima quibuscum conflictandum erat, arma mihi adornarem.

Quod si nihilominus qui sint, quos multorum litigantium inter sese Medicorum turba offendit, meminerint hi eandem quoque sortem aliis quas veneramus, disciplinis, scientiis, artibusque obtigisse. Architecturam præclaram agnoscimus artem esse: Architectos autem quotidie cernimus alios aliorum operibus insultare, variosque in iisdem varia acerbius reprehendere: in qua reprehensione ne vix quidem inter acutissimos Momos convenit. Facile vero ignorantiam invidiamve causam discrepantiarum agnoscimus, Architecturæ opprobrium absit, ut inde concludamus. Jurisprudentiam consideranti tam enormis occurrit sententiarum differentia, ut referre fere pudeat: attamen merito omnes maximi facimus peritiam juris, utpote oppressis aliorumque sub violentia gementibus solamen unicum asylumque. Si fas esset enarrare has easdem diversitates opinionum inter ipsos divinorum oraculorum Interpretes obtinere; conclusionis, quam

ex varietate opinionum inter Medicos deducunt , iniquitas Meridiano sole evidentior appareret : verum cum ejusmodi Tragædias referre lugubre hinc illinc odiosum sit en manum de tabula .

Medicam itaque Artem favente summo Numine auspicabor , quam venerandus ejusdem parens *Hipp. lib. de flat.* mihi prædixit earum Artium e numero esse , quæ , cum communi bono quamplurimum conferant exercentibus sese nil nisi molestias creant . Quin & divino huic Viro invidiam calumniandique pruriginem non pepercisse colligimus ex ejusdem ad *Democritum* Epistola , & ex litteris *Democriti* ad *Hipp.* summi in arte Viri , quibus ob collata in humanas miserias beneficia aureæ statuæ erigendæ forent , acutos dilacerantium , & calumniantium dentes quotidie experiuntur , præsertim cum ne cerdo quidem aut caupo , aut incurva vetula sit , quæ Medicum non culpet , non reprehendat , non vituperat . Sed pulcre exemplo præivit suo *Hipp.* monuitque in *lib. de Arte* , qui se gerat in hisce Medicus ,, Periti Artifices , ait , non morantur im-
 ,, prudentes , aut reprehensores , aut laudato-
 ,, res sed eos tantum qui recta ratione judi-
 ,, cant ,, . Horum omnium clarorum Virorum vestigiis preeffe insistendo spero fore , ut & ego omnes has ærumnas transire tædiaque devorare tandem queam . Itaque salutem proximi
 mi

mi præ oculis habens , solumque in tota conscientia DEUM testem intuens , hujus mihi favorem , artis exercitum auspicaturo implo- ro , Ipsi acceptum relaturus quidquid in hu- manarum calamitatum solamen vel docte ex- cogitavero , vel rite administravero , vel pro- be gesserero .

F I N I S ,

C O R O L L A R I A

I.

Multæ varietate circa Chylopoiesin opinio-
nes inter sese conciliari inque usum vocari
possunt, dum statuimus in plerisque aliquid
veri inesse in eo vero errasse earum auctores
quod suam quisque opinionem ad totum chy-
lificationis negotium perficiendum sufficere
staterint.

II.

Sylvii autem sententia de Bile alcanina, &
succo pancreatico acido ferenda non videtur,
nec etiam necessaria est: ut nec Helmontii
opinio de Acore vitali venticuli.

III.

Si quis omnia chylopoiesios instrumenta re vera
demonstrata examissim intelligat, iis omnia
eiusdem Phænomena rite exponere videtur
posse.

IV.

Materia spirituum videtur in arterias corticis
cerebri cerebellique a sanguine arterioso
secerni, & hinc per medullam, ceu per va-
forum continuationem derivari in nervos.

V.

Per nervos fit a sensorio communi determina-
tio ad corporis partes sensui & motui, tum

voluntario, tam spontanea, destinatas, ut & impressio a partibus sentientibus ad sensorium commune.

VI.

A cerebello fecernuntur qui vitalibus actionibus inserviunt spiritus.

VII.

Minima vita in homine requirit ad minimum Liberum utrumque circulum Humorum versus cor dextrum, inde per pulmones, ex pulmonibus a cor sinistrum, a corde sinistro ad cerebellum hincque iterum aliquem spirituum vitalium affluxum per Nervos cardiacos atque Pulmonicos.

VIII.

Non datur panacæa.

IX.

Nullum fere alimentum aut medicamentum salubre vel noxium dici potest, nisi is, qui hoc dicturus sit ad varias hominum naturas aliasque complures circumstantias respiciat.

X.

Errores propemodum infinitos peperit apud Ignaros Mos quo Medicamenta in antispasmodica, antapopletica, antiscorbutica, ac dividuntur: ut & ille, iuxta quem eadem in cephalica, cardiaca, stomachica, uterina echolica, &c. distribui solebant.

XI.

Decocta Vulneraria , quæ Belli Ducibus profunt , Militibus plerumque abesse deprehendantur , & viceversa .

XII.

Medici iudicibus de vulnere renunciaturi anxiam conscientiam tria hæc tranquillam reddunt , 1. Exactissimum sentissimumque examen vulnerati , tum quoad vulnus tum quoad statum in quo is ante vulnus erat , tum etiam quoad bene maleve tractatus mox a vulnere fuit 2. casta eorundem descriptio facta iudicibus , qui DEI MALORUM VINDICIIS nomine veritatem inquirunt 3. Prudentissima cautela ne vel verbulo Reum , ultra quod severissima indago docuit oneret .

XIII.

Peccatum cui venia concedi nequit , aliquando committitur , dum fractum os reponitur quam pulcerrime .

XIV.

Pessima luxatio sæpe immedicabilis & claudicationem perpetuam faciens , oriri visa pluries ab incauta gestatione infantem in Brachio matris nutricis , custodis .

XV.

Causa stupidi ingenii multorum hominum , ipsiusque fatuitatis perpetuæ , haud quaquam infrequens est illa non toleranda libertas qua
mu-

mulieribus opiata a pharmacopeis emere liceat quibus morosos infantes sopiant.

XVI.

Facultatem in matre esse mutandi quem utero gerit fætum, agnosco: rationem vero qua id fiat ignoro.

XVII.

Interim laudabilis mos est sapientum matronarum, quæ gravidæ mulieris, ab aliquo insolito horridove objecto perterritæ mox manus apprehendunt, ne illa alicui corporis parti easdem eo tempore applicent.

XVIII.

Quum canina rabies tam perniciofa sit, curatuque tam difficilis expediret ut canes nunquam nisi bene capistrati exirent, vel domi semper detinerentur; præstaret quoque scedulas monitorias in vulgus spargi, quibus exactissima rabiei caninæ indicia a principio ad finem usque graphice depingerentur, ut sic moniti homines hos canes illic occiderent.

XIX.

Impius est, qui utile cælat arcanum.

F I N I S.

